

Partnergeweld bij volgmigranten: Een kwalitatieve studie naar de rol van sociaal werk en sociaal beleid

Sara Eelen

R0666579

Masterproef aangeboden tot
het behalen van de graad

MASTER IN HET SOCIAAL WERK EN SOCIAAL BELEID

Promotor: Prof. Dr. Draulans

Verslaggever: Prof. Dr. Van Regenmortel

Academiejaar 2017-2018

Word count: 24670

ABSTRACT

Sociaal beleid en sociaal werk komen vaak in aanraking met gezinshereniging en partnergeweld. Er bestaat echter weinig onderzoek dat deze twee aspecten samen behandelt, zeker met aandacht voor de toename van oorlogsvluchtelingen sinds 2007. Dit is problematisch omdat het onderzoek dat hierover wel bestaat uitwijst dat (volg)migranten een groter risico op partnergeweld kennen en dat dit risico nog groter is voor (volg)migranten uit oorlogsgebieden.

Deze masterproef wil dit tekort binnen de literatuur verkleinen door te onderzoeken hoe sociaal werk en sociaal beleid partnergeweld-situaties bij volgmigranten (van oorlogsvluchtelingen) verhelpen, maar ook hoe zij deze mogelijk zelf in stand houden. Kortom, de ambivalente rol van het sociaal werk en sociaal beleid wordt onderzocht ten aanzien van deze problematiek.

Om deze rol te onderzoeken werd een literatuurstudie uitgevoerd en werden vijftien sociaal werkers uit Vlaanderen en Brussel bevraged. Hieruit werd duidelijk dat het sociaal werk een belangrijke rol speelt in het verhelpen van partnergeweld-situaties bij volgmigranten. Sociaal werkers bieden ondersteuning aan slachtoffers door het verlenen van juridische hulp, onderdak en psychologische steun. Toch bestendigt het sociaal werk eveneens de problematiek, omdat sociaal werkers drempels ondervinden om geschikte hulp te bieden aan volgmigranten in partnergeweld-situaties. Niet alleen slagen ze er hierdoor niet altijd in slachtoffers te bereiken of te beschermen, ook kan een tekort aan ondersteuning aan migrantgezinnen voor een toename in frustraties en partnergeweld zorgen.

Vaak zijn deze drempels afkomstig uit de hulpverlening zelf (te weinig middelen, te bureaucratisch, etc.), uit kenmerken van deze specifieke doelgroep (taalbarrière, sociaal isolement, etc.) of uit het sociaal beleid. Het sociaal beleid bestendigt namelijk de afhankelijkheidspositie van volgmigranten door het opleggen van een gezinscel-eis. Dit houdt in dat de volgmigrant pas een onbeperkte verblijfstitel krijgt als deze vijf jaar lang bij de gezinshereniger blijft. De wetgever voorziet wel uitzonderingsbepalingen voor volgmigranten in partnergeweld-situaties, maar deze blijken te

subjectief, onduidelijk en veeleisend. Uit het eigen onderzoek blijkt ook dat deze bepalingen strenger worden. Dit zorgt ervoor dat enerzijds de hulpverlener weinig ruimte krijgt om adequaat hulp te verlenen en anderzijds dat de volgmigrant uit angst voor verlies van de verblijfstitel bij de geweldplegende gezinshereniger blijft.

Deze masterthesis licht deze drempels verder toe en formuleert bijhorende aanbevelingen aan het sociaal werk en sociaal beleid. Samengevat zijn dit de belangrijkste aanbevelingen: meer juridische bescherming, meer middelen voor hulpdiensten, een betere verdeling van de verantwoordelijkheid tussen de volgmigrant en de gezinshereniger, meer aandacht voor kwetsbare groepen, meer cultuursensitiviteit en gespecialiseerde kennis binnen het sociaal werk, meer aandacht voor de kinderen en een meer systematische en structurele hulpverlening die toegankelijk en representatief is voor iedereen.

Ondanks dat de literatuurstudie aantoont dat migranten uit oorlogsgebieden een groter risico op partnergeweld kennen dan andere migranten, blijkt uit het eigen onderzoek dat de hulpverlening geen grotere hulpvraag rond partnergeweld bij deze doelgroep merkt. Binnen het onderzoek wordt duidelijk dat volgmigranten van oorlogsvluchtelingen juridisch minder afhankelijk zijn van de gezinshereniger. Ze kunnen zelf asiel aanvragen en zijn daarom bij partnergeweld-situaties minder gebonden aan de uitzonderingsbepalingen. Wel geven respondenten aan dat ze verwachten dat er meer situaties van partnergeweld in de toekomst zullen optreden bij migranten uit oorlogsgebieden. Tot slot is de nood aan psychosociale ondersteuning groot bij deze groep. Het beleid wordt aangeraden niet verder de middelen ter ondersteuning van (oorlogs)vluchtelingen te verminderen, maar meer in (psychosociale) hulpverlening voor de doelgroep te investeren. Het sociaal werk dient gespecialiseerde kennis te ontwikkelen rond vluchtelingen uit oorlogsgebieden.

MET DANK AAN

Mijn promotor, Prof. Veerle Draulans

U gaf mij veel vrijheid bij het uitdenken en schrijven van mijn thesis, maar ik kon indien nodig ook altijd bij u terecht voor snelle en duidelijke feedback. Bedankt voor deze goede begeleiding.

Karline Van der Weghe

Dank u wel dat u met mij uw werkervaringen wou delen, zelfs alvorens ik aan mijn thesis was begonnen. Zonder u had ik wellicht niet bij het thema gekomen waar ik ondertussen een jaar vol enthousiasme aan gewerkt heb.

Alle respondenten

Ontzettend bedankt allemaal om tijd voor mij vrij te willen maken in jullie drukke agenda. Jullie ontvingen mij allemaal even hartelijk en enthousiast. De gesprekken waren niet alleen interessant voor mijn thesisonderzoek, maar gaven me ook veel moed om het werkveld te betreden binnenkort.

Mijn mama, Lieve, en mijn zus, Katelijn

Dank je wel om naar mijn scriptie-mijmeringen te luisteren. De woorden ‘het zijn de laatste lootjes’ hielpen me over de eindstreep.

Mijn vriend, Pieter

Jij moest wellicht het meeste van iedereen verduren. Niet alleen hielp je me met typ- en schrijffoutjes, maar ook kon ik altijd bij je terecht als ik even vastzat of een kritische blik nodig had. Dank je voor alles.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING EN PROBLEEMSTELLING	1
I. LITERATUURSTUDIE	4
1. Gezinshereniging	4
1.1. Conceptafbakening	4
1.2. Evolutie in de Belgische samenleving	5
2. De Belgische wetgeving horende bij gezinshereniging	8
2.1. Begunstigde familieleden	9
2.2. Voorwaarden	9
2.3. Procedure	11
2.4. Uitzonderingsmogelijkheden	12
3. De negatieve uitwerking van gezinshereniging op de afhankelijkheidspositie van migrantvrouwen en de bestending hiervan door sociaal beleid	14
3.1. Partnergeweld en migratie in beleid en onderzoek	15
3.1.1. <i>Belgisch beleid ten aanzien van partnergeweld</i>	17
3.1.2. <i>Wetenschappelijk onderzoek naar partnergeweld</i>	18
3.2. Invloed van migratie(beleid) op partnergeweld	20
3.2.1. <i>Migratie-specifieke stressoren</i>	20
3.2.2. <i>Culturele en demografische stressoren</i>	23
3.3. Ontsnappen aan partnergeweld als volgmigrant? Een kritische kijk op de uitzonderingsmaatregelen	26
3.3.1. <i>De uitzonderingsmaatregelen als paradox</i>	26
3.3.2. <i>Onduidelijkheden en tegenstrijdigheden binnen de wetgeving</i> ...	28
3.3.3. <i>Uitsluiting van de kwetsbaarste groepen</i>	30
3.3.4. <i>Bescherming tegen gender gerelateerd geweld als mensenrecht</i>	31
4. Bijhorende complicaties voor sociaal werk.....	32
5. Toenemende vluchtelingenstroom: gevolgen voor gezinshereniging, volgmigranten en de afhankelijkheids-positie	36
5.1. Conceptafbakening	37

5.2. Veranderingen bij gezinsherenigingprocedure en uitzonderings- maatregelen ten aanzien van vluchtelingen of subsidiaire beschermden....	38
5.3. Bijhorende complicaties voor partnergeweld bij volgmigranten uit oorlogsgebieden.....	40
5.4. Nieuwe uitdagingen voor sociaal beleid.....	43
5.5. Nieuwe uitdagingen voor sociaal werk.....	44
6. Conclusie op basis van literatuurstudie	45
II. ONDERZOEKSOPZET	47
1. Onderzoeks- en analysemethode	47
2. Steekproef en onderzoekspopulatie.....	48
2.1. De respondenten.....	48
3. Kwaliteit van het onderzoek	49
III. ONDERZOEKSRESULTATEN	51
1. De betrokkenheid van sociaal werk tot (volg)migranten.....	51
2. De betrokkenheid van sociaal werk tot volgmigranten in partnergeweldsituaties.....	52
3. De betrokkenheid van hulpverleners op het sociaal beleid en de wetgeving.....	53
3.1. De visie van hulpverleners op gezinshereniging en de gezinscel	54
3.2. De visie van hulpverleners op de uitzonderingbepalingen	54
3.3. De visie van hulpverleners op de algemene houding van het beleid tegenover volgmigranten in partnergeweld-situaties	57
4. Hulpverlening aan volgmigranten in partnergeweld-situaties.....	58
5. De rol van sociaal werk en sociaal beleid in het verhelpen of	

bestendigen van partnergeweld-situaties bij volgmigranten: drempels en aanbevelingen	60
5.1. Meer juridische bescherming door het sociaal beleid	61
5.2. Meer middelen voor de hulpverlening	62
5.3. Een betere verdeling van de verantwoordelijkheid tussen de volgmigrant en de gezinshereniger door het sociaal beleid	63
5.4. Meer aandacht voor kwetsbaarste groepen door het sociaal beleid	65
5.5. Meer cultuursensitiviteit en gespecialiseerde kennis binnen de hulpverlening	67
5.6. Een meer systematische en structurele hulpverlening	69
5.7. Een betere toegankelijkheid en representatie binnen de hulpverlening	72
5.8. Meer aandacht voor de kinderen door het sociaal beleid en sociaal werk	73
6. Extra aandachtspunten voor (volgmigranten van) oorlogsvluchtelingen	75
6.1. Extra aandachtspunten ten aanzien van partnergeweld-situaties	75
6.2. Extra aandachtspunten ten aanzien van gezinshereniging en de uitzonderingsbepalingen	76
6.3. Aanbevelingen voor het sociaal werk en sociaal beleid	79
IV. DISCUSSIE	80
V. CONCLUSIE	85
VI. BRONNENLIJST	87
VII. BIJLAGE	103
Bijlage 1: Vragenlijst interviews	103
Bijlage 2: Codeermatrix.....	107

INLEIDING EN PROBLEEMSTELLING

Het thema voor deze thesis werd gevonden vanuit een persoonlijke interesse in hulpverlening aan vrouwen en migranten. De concrete invalshoek kwam tot stand door een gesprek met Karline Van de Weghe, teamverantwoordelijke van het Vluchthuis en Crisisopvangcentrum in het Centrum Algemeen Welzijn (CAW) van Oost-Brabant. Zij vertelde dat volgmigranten weinig hulpopties hadden wanneer ze slachtoffer werden van intiem partner geweld (IPG). Na een eigen literatuurverkenning werd duidelijk dat deze bevinding niet alleen in Oost-Brabant geldt. Onderzoek toont aan dat de Belgische en Europese voorwaarden voor gezinshereniging de volgmigrant in een afhankelijkheidspositie brengen (Human Rights Watch [HRW], 2012; Janssens, 2013; Keygnaert, Vettenburg, & Temmerman, 2012). De volgmigrant moet vijf jaar samenblijven bij de gezinshereniger vooraleer hij/zij een onbeperkte verblijfstitel krijgt. Dit is problematisch bij IPG-situaties, aangezien de volgmigrant bemoeilijkt wordt om de gezinshereniger te verlaten (Agentschap Integratie & Inburgering [AGII], 2016a; Dawoud, 2017; Intrand, 2015; Mahieu, Timmerman, & Vanheule, 2010). Zo verklaart *Human Rights Watch* in 2012 dat verschillende vrouwelijke, niet-Europese volgmigranten het bevel kregen om België te verlaten nadat ze weg waren gegaan van hun onderdrukkende partner.

Het bestaande onderzoek rond de afhankelijkheidspositie van volgmigranten is echter verouderd. In het huidige beleid en onderzoek aangaande geweldbestrijding tegenover migranten ligt de focus op de ‘geculturaliseerde’ geweldvormen zoals eerge relateerd geweld, gedwongen huwelijken of genitale verminking bij vrouwen, waardoor partnergeweld bij migranten, vluchtelingen of subsidiaire beschermelingen minder onderzocht wordt (HRW, 2012; Withaecx, 2014). Dit is problematisch, aangezien de vluchtelingenstroom uit oorlogsgebieden vanaf 2007 ook tot meer volgmigratie leiden. In 2016 werden er driekwart meer aanvragen tot gezinshereniging ontvangen door de dienst Vreemdelingenzaken als in 2015 (van 3992 naar 4749), vermoedelijk doordat 2015 de grootste stijging van

asielaanvragen en -goedkeuringen kende (Belga, 31 maart 2017; Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen [CGVS], 2017a; European Migration Network [EMN], 2017). Verschillende internationale onderzoeken wijzen erop dat een oorlogssituatie en een vluchtproces de afhankelijkheid en onderdrukking binnen relaties versterkt, vaak met partnergeweld als gevolg (Erez, 2002; Guruge, Khanlou, & Gastaldo, 2010; Keygnaert et al., 2012; Zakar, Zakar, Faist, & Kraemer, 2012). Onderzoek naar IPG met oog op de actuele migratiecontext is dus wenselijk.

Deze masterthesis zal proberen een actuelere blik te werpen op deze problematiek, gefocust op de rol van het sociaal werk en het sociaal beleid. Enerzijds wordt gekeken hoe het sociaal werk en het sociaal beleid volgmigranten (proberen te) helpen uit afhankelijkheids- of IPG-situaties. Anderzijds wordt gekeken of het sociaal werk en het sociaal beleid de problematiek mogelijk zelf uitlokken of in stand houden. Kortom, de ambivalente rol van het sociaal werk en het sociaal beleid wordt onderzocht ten aanzien van deze problematiek. De onderzoeksvragen luiden als volgt: **‘Welke rol spelen het sociaal werk en het sociaal beleid in het bestendigen of verhelpen van de afhankelijkheidspositie van migrantvrouwen na gezinshereniging in België?’** en **‘Zorgt de recente toename van gezinshereniging na de vluchtelingenstroom uit oorlogsgebieden voor nieuwe aandachtspunten binnen het sociaal werk en het sociaal beleid ten aanzien van het veilig stellen van volgmigranten tegen partnergeweld? En zo ja, welke maatregelen (kunnen) worden ontwikkeld?’**

Er wordt antwoord gezocht op deze onderzoeksvragen a.d.h.v. een literatuurstudie en een kwalitatief onderzoek. De literatuurstudie start met het toelichten van (§1) gezinshereniging en (§2) de bijhorende wetgeving. Deze toelichtingen verduidelijken de rol van het sociaal beleid bij het bestendigen van afhankelijkheidssituaties bij volgmigranten (§3). Vervolgens worden de gevolgen van deze afhankelijkheid voor volgmigranten in partnergeweldsituaties besproken (§3.1 & §3.2 & §3.3). Daarna wordt dezelfde kritische blik op de rol van het sociaal werk geworpen (§4).

De eerste vier paragrafen van de literatuurstudie dat net besproken werden gaan vooral dieper in op de eerste onderzoeksvraag. De tweede onderzoeksvraag vereist echter dat er gekeken wordt naar de toenemende vluchtelingenstroom en de gevolgen hiervoor op gezinshereniging, volgmigranten en de afhankelijkheidspositie. Paragraaf 5 (§5) gaat hier dieper op in. Dit gebeurt via een vergelijkbare structuur als de eerste paragrafen. Eerst worden de bijhorende nieuwe concepten toegelicht (§5.1). Vervolgens wordt de wetgeving besproken (§5.2). Daarna wordt gekeken naar de extra stressoren tot partnergeweld voor deze groep (§5.3). Tot slot worden de nieuwe uitdagingen hierbij voor het sociaal werk en het sociaal beleid besproken (§5.4 & §5.5). De literatuurstudie wordt afgerond door een besluit (§6).

De volgende delen expliciteren het kwalitatief onderzoek. Het tweede deel geeft de nodige toelichten voor het onderzoek door de onderzoeksopzet te bespreken. Het derde deel omvat de onderzoeksresultaten. Het vierde deel bestaat uit de reflectie op de literatuurstudie en de onderzoeksresultaten. In deel vijf wordt op basis hiervan een besluit geformuleerd en een antwoord geboden op de onderzoeksvragen.

I. LITERATUURSTUDIE

1. Gezinshereniging

1.1. Conceptafbakening

Gezinshereniging is “het uit het buitenland naar België laten overkomen door een buitenlander of een Belg van (een deel van) zijn gezin dat tot dan toe vast in het buitenland verbleef” (Lycaeus Juridische woordenboek, z.d., §1).

De gezinshereniger is “een Belg of in België verblijvende EU-burger of niet-EU-burger wiens buitenlandse partner via gezinshereniging verblijfsrecht krijgt in België” (Mahieu et al., 2010, p. 31; Myria, 2017, p. 135).

De gezinsmigrant is “de persoon die vanuit het buitenland naar België komt om de gezinshereniger te vervoegen” (Myria, 2017, p. 135).

De personen die via gezinshereniging naar België worden gebracht zijn voornamelijk kinderen (71%) of partners (25%) en zijn meestal vrouwen (72%) (Daru, Mejdoubi, De Vaan, & Visser, 2016; EMN, 2017; Lodewyckx, Wets, & Timmerman, 2011). Deze trend is zichtbaar over heel de wereld en doorheen de tijd (EMN, 2017; Jolly & Reeves, 2005).

Van de Belgische verblijftitels aan niet-Europeanen (a.k.a. derdelanders) worden er 58% op basis van gezinshereniging aangevraagd. Bij Europeanen ligt dit lager, namelijk 29%. In 2016 kregen 26325 derdelanders een tijdelijk visum op basis van gezinshereniging. In de meeste gevallen (61%) vervoegen ze zich bij andere derdelanders (Pelfrene & Van Peer, 2014). In deze masterthesis zal op basis van deze bevindingen vooral gekeken worden naar vrouwelijke volgmigranten uit niet-EU landen.

Naast gezinshereniging bestaat ook gezinsvorming. Hiervan is sprake als er een huwelijk plaatsvindt tussen een Belgische burger en iemand uit een ander land. In vele gevallen gaat dit over een gevestigde

migrant die trouwt met iemand uit het land van herkomst (Heyse, Pauwels, Wets, Timmerman, & Perrin, 2007; Mahieu et al., 2010).

Gezinshereniging en gezinsvorming vallen samen onder de term volgmigratie, familie gerelateerde migratie of huwelijksmigratie (Mahieu et al., 2010). In Nederland is er echter geen onderscheid meer tussen gezinshereniging en gezinsvorming sinds 2010 (Vreemdelingenadvocaat, z.d.). In België is er weinig informatie te vinden over gezinsvorming in vergelijking met gezinshereniging. Het Agentschap Integratie & Inburgering (z.d.) bespreekt gezinsvorming onder de naam van gezinshereniging, wat doet vermoeden dat ook in België het onderscheid niet strikt wordt gehanteerd tussen de twee termen. Vanuit deze bevindingen zal de nadruk in deze masterthesis liggen op gezinshereniging.

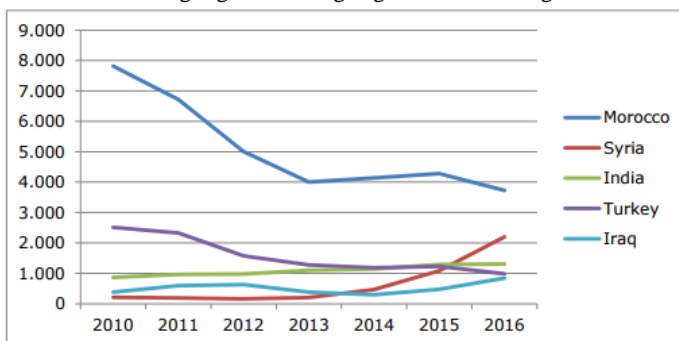
1.2. Evolutie in de Belgische samenleving

Gezinshereniging is al decennialang één van de belangrijkste redenen tot immigratie naar België en Europa. Oorspronkelijk was hier vooral vraag naar door mannelijke arbeidsmigranten. Na de arbeidsmigratiestop in 1974 werd gezinshereniging echter de meest voorkomende legale migratiemethode naar België (en de Europese Unie). De vraag naar gezinshereniging groeit door de toename van tweede en derde migrantengeneraties en omdat internationale mobiliteit eenvoudiger wordt (EMN, 2017; Pelfrene & Van Peer, 2014; Schweitzer, 2015).

Wel veranderden de nationaliteitsgroepen die de meeste aanvragen indienen voor gezinshereniging en die op basis hiervan de meeste visumgoedkeuringen krijgen (zie figuur 1 en 2). De toekenning van gezinshereniging is traditioneel gezien het hoogste bij Turken en Marokkanen. Vanaf 2015 is er een daling merkbaar in de aanvragen van deze groepen, al blijven ze in de top vijf staan. In het algemeen is er een grote stijging van gezinshereniging met derdelanders (EMN, 2017). Deze verschuiving komt voornamelijk door de recent toegenomen vluchtelingenstroom, aangezien Syrië en Afghanistan in 2015 voor het eerst in de Belgische top vijf opduiken (Myria, 2017).

In 2016 staat Syrië zelfs op de tweede plaats, met een vertienvoudiging van het aantal volgmigranten tegenover 2013 (EMN, 2017). Deze opmerkelijke verschuiving is mogelijk doordat er gunstigere voorwaarden gelden bij gezinshereniging met erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden (EMN, 2017; Myria, 2017). In 2017 is dezelfde trend van meer aanvragen tot gezinshereniging en meer goedkeuringen zichtbaar (Belga, 31 maart 2017; CGVS, 2017a; EMN, 2017). Desondanks worden de voorwaarden voor deze groep strenger, waarover later meer (Orbit vzw, 2016; Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 22 oktober 2015).

Figuur 1. Evolutie 2010-2016 voor de top 5 niet-Europese nationaliteitsgroepen van volgmigranten vastgelegd in 2015 in België

Data afkomstig van: EMN, 2017

Figuur 2. Evolutie 2010-2015 van toegewezen verblijfsvergunningen op basis van gezinshereniging aan derdelanders, volgens nationaliteit van de volmigrant

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Morocco	7.816	6.715	5.002	4.005	4.142	4.280	3.727
Syria	212	186	161	206	464	1.084	2.198
India	864	963	979	1.100	1.142	1.293	1.302
Turkey	2.515	2.328	1.576	1.278	1.184	1.227	983
Iraq	383	592	628	379	297	474	842
USA	849	1.217	1.029	907	967	932	831
D.R. Congo	1.038	1.206	1.057	944	947	1.029	745
Guinea	495	728	602	708	725	832	714
Afghanistan	223	310	267	410	511	846	650
Cameroon	681	703	712	588	623	695	610

Data afkomstig van: EMN, 2017

De toename in de hoeveelheid en diversiteit van volgmigranten zorgt ervoor dat dit thema steeds hoger op de politieke en academische agenda komt te staan (EMN, 2017; Kofman, 2004; Lodewyckx et al., 2011; Pelfrene & Van Peer, 2014). Niet alleen de publieke opinie wordt wantrouwiger, ook het beleid neemt een nieuwe houding aan tegenover gezinshereniging. Waar vroeger gezinshereniging binnen het beleid als een (mensen)recht van de nieuwkomer werd gezien, wordt het nu steeds meer als een tegemoetkoming tegenover migranten behandeld (De Bruycker & Pascouau, 2011; Vassart, Verstraete, & Cech, 2011). Dit zorgt ervoor dat er steeds meer restrictieve voorwaarden opgelegd worden binnen verscheidene lidstaten van de Europese Unie, waaronder België (Bendadi, 2012; Dawoud, 2014; Pascouau & Labayle, 2011). Na jaren van onaangepaste wetgeving volgde sinds 2007 bijna jaarlijks ingrijpende veranderingen in de Belgische wetgeving omtrent gezinshereniging (AGII, 2016a; EMN, 2017; Matthys, 6 maart 2018). In 2011 werden de meeste wijzigingen doorgevoerd, waaronder strengere voorwaarden van inkomen en huisvesting. Ook werd de periode waarin de volgmigrant aan de voorwaarden van gezinshereniging moet voldoen om een onbeperkte verblijfstitel te krijgen (de controleperiode genoemd) verlengd van twee naar drie jaar (EMN, 2017; De Hart, 2006; HRW, 2012). Sindsdien is gezinshereniging de visumaanvraag met de meeste weigeringen in België, alsook degene met de langste behandelingstijd van alle visumsoorten (HRW, 2012; Myria, 2017). In 2016 werd de controleperiode in België verder verlengd naar vijf jaar (Belga, 2016; EMN, 2017; IBZ, 11 juli 2016), terwijl deze in vele andere Europese landen drie jaar bleef (Dawoud, 2017).

Hierbij aansluitend wordt de aandacht voor schijnhuwelijken en gedwongen huwelijken steeds groter in Europa en België. Deze fenomenen worden steeds meer onderzocht, gecriminaliseerd en gesanctioneerd, met negatieve gevolgen voor volgmigranten. In 2003 introduceerde het federaal beleid strengere maatregelen tegen misbruik van gezinshereniging (EMN, 2017). Met de wet van 12 januari 2006 werd een (poging tot) schijnhuwelijk strafbaar (Ratia & Walter, 2009; Vanheule & Foblets, 2006). Het motief dat het federaal

beleid geeft om de controleperiode te verlengen luidt dan ook dat ze hiermee schijnhuwelijken willen voorkomen (Belga, 2016; Yalçin et al., 2006). Tevens heerst er sinds 2016 debat om strenger op te treden tegen ‘schijnerkenningen’ of ‘verblijfsbaby’s’. Dit omhelst het fenomeen dat iemand zonder verblijfstitel een kind krijgt met een Belg of Europeaan puur om via de erkenning van dit kind een eigen verblijfstitel te krijgen. In Oost-Vlaanderen worden hier al sancties tegen genomen. Dit is mogelijk aangezien de controle op schijnhuwelijken en -erkenningen door de steden en gemeenten wordt uitgevoerd (Vidal, 1 juli 2016).

2. De Belgische wetgeving horende bij gezinshereniging

Gezinshereniging kent in België een gecompliceerde federale wetgeving met recent vele aanpassingen. Vooral sinds de wet van 8 juli 2011 zit er veel complexiteit in de voorwaarden, procedures en uitzonderingsbepalingen (AGII, 2016a; Dawoud, 2014; Vassart et al., 2011). Een andere reden waardoor de gezinsherenigingwetgeving niet altijd transparant is, komt voort uit het feit dat de migratiebevoegdheden verdeeld zijn tussen het federaal niveau, de gemeenschappen en de gewesten. Deze masterthesis zal vooral focussen op het federaal niveau, aangezien de staat bepaalt wie gezinshereniging mag aanvragen en onder welke voorwaarden. Toch valt gezinshereniging moeilijk los te koppelen van de andere twee niveaus. Gezinshereniging leidt namelijk ook tot vragen die te maken hebben met opvang en opleiding van vreemdelingen (verantwoordelijkheid van de gemeenschappen) en inburgeringsbeleid (verantwoordelijkheid van de gewesten) (Mahieu et al., 2010). Deze zullen in het eigen onderzoek ook ter sprake komen.

De wetgeving is ook sterk beïnvloed door de Europese Unie, die richtlijnen geeft betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten betreffende EU-onderdanen en niet-EU-onderdanen. Hierdoor verbindt de EU zijn lidstaten aan de plicht om het gezin(sleven) te beschermen en te respecteren en dit “zonder onderscheid op grond van ras, huidskleur, etnische of sociale afkomst,

genetische kenmerken, taal, godsdienst of overtuiging, politieke of andere denkbeelden, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid” (Mahieu et al., 2010, p. 92). Alsook zijn de lidstaten gebonden aan de Europese conventie van de Rechten van de Mens, waarbij het recht op privé en gezinsleven benoemd wordt (Mahieu et al., 2010).

In België zorgde dit ervoor dat naast de wetgeving voor gezinshereniging met een Belg (wet 15-12-1980, artikel 40ter) twee nieuwe regelingen werden toegevoegd in het nationaal recht, namelijk de regeling van gezinshereniging met niet-EU-burgers (wet 15-9-2006, artikel 10 en 10bis) en gezinshereniging met EU-burgers (wet 25-4-2007, artikel 40bis en ter) (IBZ, 3 oktober 2017; Myria, 2017; Van den Broucke, 2015). Er gelden dus andere regels voor gezinshereniging in België naargelang de gezinshereniger een Belg, Europeaan of niet-Europeaan is (AGII, z.d.-c; IBZ, 18 oktober 2017).

2.1. Begunstigde familieleden

Belgen en EU-burgers kunnen op basis van drie soorten familiebanden gezinshereniging aanvragen: hun partner, de eigen, gemeenschappelijke of de partners (klein)kinderen en (groot)ouders. Voor derdelanders is dit strenger, zij mogen geen (groot)ouders of kleinkinderen overbrengen.

Voor beide groepen verstaat het beleid onder de partner de echtgeno(o)t(e) of de geregistreerde partner. Deze moet ouder dan 18 jaar zijn. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen hetero- en holebi-koppels. Polygamie is niet toegestaan. (AGII, z.d.-b; De Bruycker & Pascouau, 2011; IBZ, 18 oktober 2017; Myria, 2017)

2.2. Voorwaarden

De voorwaarden waaraan Belgen, EU-burgers en derdelanders moeten voldoen om gezinshereniging te krijgen zijn min of meer hetzelfde. De gezinshereniger moet minimum 18 jaar zijn (EMN, 2017; IBZ, 24 november 2017; IBZ; 5 september 2016). Om een goedkeuring van gezinshereniging te krijgen moet de gezinshereniger over een

ziekteverzekering, voldoende huisvesting en bestaansmiddelen (120% van het leefloon, zonder verrekening van sociale uitkeringen) beschikken om de komst van zijn familielid of –leden op te vangen (EMN, 2017; IBZ, 24 november 2017).

Daarnaast gelden nog verschillende voorwaarden voor de volgmigrant. Deze moet zijn/haar eigen identiteit en de band met de gezinshereniger kunnen bewijzen bij de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ). Verder moet de volgmigrant indien deze zich bij een Belg of een derdelander voegt – dus niet bij een Europese gezinshereniger – een retributie betalen ter dekking van de administratieve kosten. Dit bedrag werd in 2017 opgetrokken van 160 euro naar 200 euro. Een vrijstelling of vermindering hiervan is mogelijk (EMN, 2017; IBZ, 24 november 2017).

In principe moeten alle volgmigranten vijf jaar lang een gezinscel vormen met de gezinshereniger, wat betekent dat deze vijf jaar een koppel moeten vormen en moeten samenwonen in België (AGII, 2016a; EMN, 2017; IBZ, 24 november 2017). In de praktijk blijkt deze eis zwaarder door te wegen voor volgmigranten van derdelanders, dan voor volgmigranten van Europeanen of Belgen. Bij deze twee laatste groepen voldoet het bewijzen van financiële en affectieve banden met elkaar of een gemeenschappelijk kind, bijvoorbeeld via een huwelijks- of geboortecertificaat (Dawoud, 2017).

Er zijn nog andere extra voorwaarden die alleen gelden voor volgmigranten van derdelanders. Zij mogen bijvoorbeeld geen gevaar zijn voor de volksgezondheid of openbare orde (EMN, 2017; IBZ, 24 november 2017). Een nieuwe voorwaarde die nog in praktijk moet worden gezet eist van volgmigranten van derdelanders dat ze in de toekomst een declaratie van hun begrip en acceptatie ten aanzien van de Belgisch fundamentele samenlevingswaarden ondertekenen en dit bewijzen (EMN, 2017).

2.3. Procedure

Normaal gezien wordt de aanvraag voor gezinshereniging ingediend in het land van oorsprong. De gezinshereniger of volgmigrant doet dit door aan de Belgische ambassade of het consulaat een visum voor gezinshereniging aan te vragen. In uitzonderlijke gevallen wordt de aanvraag voor gezinshereniging ingediend in België zelf, bij het gemeentebestuur waar de gezinshereniger of de volgmigrant verblijft. De aanvraag wordt steeds door de gecontacteerde instantie doorgestuurd naar DVZ (EMN, 2017; IBZ, 11 juli 2016).

DVZ beslist vervolgens binnen een termijn van vijf maanden of ze de aanvraag als ontvankelijk of niet-ontvankelijk beschouwd. Indien de aanvraag niet-ontvankelijk wordt beschouwd, wordt de procedure gesloten. Wordt de aanvraag als ontvankelijk beschouwd dan zal het gemeentebestuur de gezinshereniger een attest van officiële registratie geven (Dawoud, 2014; IBZ, 11 juli 2016).

Of DVZ de aanvraag ook aanvaardt, wordt in de volgende negen maanden beslist. Deze termijn kan tweemaal verlengd worden met een periode van drie maanden indien het om een ingewikkeld dossier gaat. Als aan alle bovengenoemde voorwaarden wordt voldaan keurt DVZ de aanvraag tot gezinshereniging goed. Dit levert de volgmigrant een tijdelijke verblijfsgrunning (Dawoud, 2014; IBZ, 11 juli 2016). Deze wordt omgezet naar een onbeperkte verblijfsvergunning indien de volgmigrant en gezinshereniging ook bij controles in de vijf volgende jaren en bij afloop van deze periode nog steeds voldoen aan de hierboven opgesomde voorwaarden (EMN, 2017; Mahieu et al., 2010). Deze controle is de verantwoordelijkheid van DVZ, maar wordt uitgevoerd door de politie en de gemeente (Mahieu et al., 2010).

Het niet langer voldoen aan de voorwaarden tijdens de eerste vijf jaar leidt in principe dus tot een beëindiging van de verblijfsvergunning door DVZ (Dawoud, 2014; IBZ, 11 juli 2016). Volgmigranten voldoen niet aan de voorwaarden indien (Raad van State, 6 november 2017, art. 42ter quater §1 & art. 11 §2):

- De gezinshereniger het land verlaat, sterft of zijn verblijfsrecht verliest.
- Het huwelijk, het partnerschap of de gezamenlijke vestiging tussen de volgmigrant en de gezinshereniger wordt beëindigd.
- De volgmigrant een onredelijke belasting voor het sociale bijstandstelsel van het rijk vormt.
- Er sprake is van fraude, valse informatie en documenten om het verblijfsrecht te verkrijgen.
- De aanwezigheid van de volgmigrant een gevaar vormt voor de openbare orde, nationale veiligheid of volksgezondheid.

2.4. Uitzonderingsmogelijkheden

Om volgmigranten meer rechtsbescherming te geven is DVZ verplicht rekening te houden met “de duur van het verblijf van de betrokkene in het Rijk, diens leeftijd, gezondheidstoestand, gezins- en economische situatie, sociale en culturele integratie in het Rijk en de mate waarin hij bindingen heeft met zijn land van oorsprong” (Raad van State, 6 november 2017, artikel 42bis). Volgmigranten kunnen na een uitwijzing op basis van deze criteria in beroep gaan (HRW, 2012).

Daarnaast zijn er voor volgmigranten van Belgen en derdelanders uitzonderingsmogelijkheden indien zij de gezinshereniger verlaten door ‘schrijnende situaties’. Hieronder wordt partnergeweld, verkrachting, poging tot doodslag en het toebrengen van een lichamelijk letsel begrepen. Ook kan dit gaan om kinder- of oudermishandeling of geweld door een ander familielid (Dawoud, 2017). Bij volgmigranten van derdelanders heeft DVZ bij andere soorten geweld als verkrachting, poging tot doodslag of toebrengen van lichamelijk letsel echter meer vrijheid om deze al dan niet als ‘schrijnende situatie’ goed te keuren (Intrand, 2015). De derdelander is dus minder juridisch beschermd bij IPG-situaties. Een regulatieaanvraag op humanitaire redenen biedt de volgmigrant meestal geen oplossing, want huiselijk geweld wordt niet altijd erkend als ‘prangende humanitaire situatie’ door de staatssecretaris voor Asiel en Migratie (HRW, 2012; Jolly & Reeves, 2005).

Voor volgmigranten van Europeanen stelt de wetgever geen specifieke uitzonderingsmogelijkheden op ter bescherming van IFG, al blijkt DVZ in de praktijk hier wel rekening mee te houden bij het herzien van de verblijfstitel van de volgmigranten van Europeanen (Dawoud, 2017).

Belangrijk hierbij te vermelden is dat de volgmigrant alleen bovenstaande bescherming geniet indien hij/zij voldoende bestaansmiddelen bezit, aangesloten is bij een ziektefonds of beroep kan doen op een familielid dat voldoet aan deze voorwaarden. Het idee hierachter is dat de volgmigrant geen ‘onredelijke’ belasting mag vormen voor de sociale bijstand (De Bruycker & Pascouau, 2011). In de wetgeving wordt deze inkomenseis enkel gesteld aan volgmigranten van Belgen en EU-leden, maar in praktijk legt DVZ deze eis ook op aan volgmigranten van derdelanders (Dawoud, 2017). Bovendien moet de volgmigrant DVZ zelf inlichten van zijn/haar situatie en de nodige bewijzen hiervan overhandigen. In België verwacht DVZ als bewijs voor partnergeweld processen-verbaal van de politie, medische attesten en verklaringen van het vluchthuis (EMN, 2017; Intrand, 2015; Raad van State, 6 november 2017).

Ook kan de afkomst van de volgmigrant van belang zijn voor de mate dat uitzonderingen kunnen worden toegestaan. Als het familielid zelf een Europese identiteit bezit, heeft beëindiging van de gezinscel geen effect op zijn/haar verblijfsrecht. Wel moet hij/zij voldoen aan een van de basisvoorwaarden voor het recht op vrij verkeer in de EU, zijnde (a) een werknemer of zelfstandige zijn, (b) over genoeg bestaansmiddelen beschikken, (c) studeren in het gastland en een ziektekostenverzekering hebben of (d) familielid zijn van een burger van de EU (Dawoud, 2017; De Bruycker & Pascouau, 2011; Raad van State, 6 november 2017).

Tot slot zijn er nog andere uitzonderingen mogelijk. Het hebben van kinderen met een derdelander kan de volgmigrant een verlenging van verblijf geven na scheiding of overlijden van de gezinshereniger. Het hebben van een kind met een Belgische of Europese partner kan in deze situaties zelfs recht geven op onbeperkt verblijf. Ook verbreekt

de wetgever het verblijf van de volgmigrant in principe niet als deze al langer dan drie jaar een koppel vormde met de gezinshereniger, waarvan minstens een jaar in België (Raad van State, 6 november 2017).

3. De negatieve uitwerking van gezinshereniging op de afhankelijkheidspositie van migrantvrouwen en de bestending hiervan door sociaal beleid

Onderzoek stelt vast dat migratie de gendergerelateerde kwetsbaarheid van vrouwen vergroot (Guruge et al., 2010; Janssens, 2013; Keygnaert et al., 2012; Zakar et al., 2012). Het verhoogt de afhankelijkheid van de vrouw ten aanzien van haar partner, werkgever, familie en haar etnische/raciale groep (Erez, 2002). Ook brengt het haar in contact met een verhoogd niveau of nieuwe soorten van geweld (Guruge et al., 2010; HRW, 2012; Zakar et al., 2012). Paradoxaal genoeg blijkt uit de literatuur dat het beleid deze bevinding niet verzacht, maar juist versterkt. Zo zorgt de gezinsherenigingswetgeving voor een juridische, economische en sociale afhankelijkheid van de volgmigrant aan de gezinshereniger. De gezinscel-eis, die eerder besproken werd bij de voorwaarden tot gezinshereniging, zorgt er namelijk voor dat de volgmigrant vijf jaar bij de gezinshereniger moet blijven. Niet alleen haar statuut hangt hiervan af, maar ook de sociale rechten en het recht om in België te werken (Boyd & Grieco, 2003; Daru et al., 2016; Mahieu et al., 2010; Vassart et al., 2011).

Internationaal onderzoek toont aan dat na drie of vijf jaar, afhankelijk van de duur van de gezinscel-voorwaarde, de meeste scheidingen plaatsvinden bij migranten. Dit geeft mogelijk aan dat ongelukkige migrantkoppels samenblijven tot beide onafhankelijke verblijfspapieren bezitten (Koelet et al., 2009; Van Huis en Steenhof, 2004). Het is moeilijk om dit effect in België na te gaan, aangezien de nationale echtscheidingsstatistieken van België geen oog hebben voor individuele factoren zoals migratiestatuuat (Corijn, 2016). Wel wijzen verschillende (inter)nationale onderzoeken uit dat de gezinscel-eis het moeilijker maakt voor volgmigranten om te ontsnappen aan IPG-

situaties (Dawoud, 2017; Intrand, 2015; Mahieu, Timmerman, & Vanheule, 2010). Hieronder zal daarom dieper worden ingegaan op de problematiek van partnergeweld en hoe dit zich verhoudt tegenover het huidige beleid rond gezinshereniging.

3.1. Partnergeweld en migratie in beleid en onderzoek

Partnergeweld is de meest voorkomende vorm van gendergerelateerd geweld in de wereld, ook bij niet-migranten. Het doet zich voornamelijk voor in families van man tegenover vrouw (Ella vzw, 2015; Maruf, 2013; Vlaamse Overheid, 2015), zeker in niet-Westerse context (Hellemans, Buysse, De Smet, & Wietzker, 2014). Uit het rapport van *World Health Organisation* (WHO, 2010) blijkt dat 15% tot 71% van de vrouwen, afhankelijk van het land, op een bepaald punt in hun leven slachtoffer worden van lichamelijk of seksueel partnergeweld. Andere onderzoeken bevestigen deze grote aanwezigheid van IPG over heel de wereld (Clycq, Lodewyckx, & Timmerman, 2004; Crabtree, Grossman, & Lundy, 2016; Vlaamse overheid, 2015). Bovendien is geweten dat de aantal meldingen van IPG bij de politie veel lager liggen dan de prevalentiecijfers verkregen uit sociologisch onderzoek naar het voorkomen van partnergeweld (Maruf, 2013; RoSa vzw, 2010).

IPG wordt hierbij beschreven als “iedere daad van geweld binnen een intieme relatie die een nadeel of fysiek, psychologisch of seksueel leed veroorzaakt voor de personen die er deel van uitmaken” (WHO, 2009). Een andere definitie, gebruikt door het Belgisch Nationaal Actieplan luidt “alle vormen van fysiek, seksueel, psychologisch of economisch geweld die plaatsvinden binnen het gezin of het huishouden of tussen voormalige of huidige echtgenoten of partners, ongeacht of de dader in dezelfde woning als het slachtoffer verblijft of heeft verbleven” (Vlaamse Overheid, 2015, p. 107).

Uit deze definities blijkt dat IPG geen grenzen kent op basis van culturele of etnische achtergrond of seksuele voorkeur (Hellemans et al., 2014; Intrand, 2015). Ook legt deze definitie bloot dat IPG ruimer

is dan enkel fysiek geweld (bv. slaan), maar ook verbaal (bv. roepen), seksueel (bv. verkrachting), economisch (bv. afnemen van inkomsten) of psychologisch (bv. vernederen) geweld kan zijn (Ella vzw, 2013; Maruf, 2012). Een bepaalde vorm van geweld komt zelden geïsoleerd voor (Gonçalves & Matos, 2016). Psychologisch geweld blijkt het meest voor te komen (Sokoloff, 2004; Zakar et al., 2012). Hierbij moet ook gezegd dat geweld een subjectief concept is dat anders ingevuld kan worden in verschillende relaties, culturen en tijdsperiodes (Daru et al., 2016; Ella vzw, 2013; Movisie, 2007).

IPG is een maatschappelijk probleem, aangezien partnergeweld zorgt voor een inbreuk op de (seksuele, fysieke en/of mentale) gezondheid, het welzijn en de sociale rechten van mensen (Guruge et al., 2010; HRW, 2012; Prosman, Jansen, Lo Fo Wong, & Lagro-Janssen, 2011). Pragmatischer gezien is het ook in het voordeel van de samenleving om partnergeweld te bestrijden aangezien het een grote kost voor de gezondheidszorg is en tewerkstelling, educatie en ouderschap in de weg staat (Kulwicki, Aswad, Carmona, & Ballout, 2010; WHO, 2010).

Hoewel IPG een universele problematiek is, wees onderzoek van Prosman et al. (2011) in Nederland uit dat migrantvrouwen anderhalf keer meer intiem partnergeweld ervaren vergeleken met niet-migrantvrouwen. Verschillende andere onderzoeken bekomen gelijkaardige resultaten en concluderen hieruit dat migratie de kans op partnergeweld vergroot (Erez, Adelman, & Gregory, 2009; Hellemans et al., 2014; Kulwicki et al., 2010; Sokoloff, 2004). Ook definiëren migrantvrouwen partnergeweld vaak anders als niet-migrantvrouwen en gaan ze minder snel hulp zoeken (Erez et al., 2009), waarover meer in paragraaf 3.2.

Hoewel het Belgisch en Europees beleid en onderzoek partnergeweld als een speciaal risico voor migranten erkennen, krijgen migrantvrouwen toch nog weinig aandacht of hulp (Guruge et al., 2010; HRW, 2012; Keygnaert et al., 2012). Dit is problematisch aangezien deze groep steeds groter wordt binnen de Belgische (en Europese) samenleving (Hellemans et al., 2014). Hieronder zullen de

pijnpunten binnen het huidige beleid en onderzoek ten aanzien van partnergeweld en migratie dieper besproken worden.

3.1.1. Belgisch beleid ten aanzien van partnergeweld

Het Belgisch beleid wordt zich steeds meer bewust van het probleem van partnergeweld en probeert hiervoor preventieve, beschermende en bestraffende maatregelen uit te vaardigen. Vanaf 1997 is partnergeweld juridisch strafbaar. Sinds 2001 wordt er om de vier jaar een periodiek Belgisch actieplan opgesteld ter bestrijding van gendergerelateerd geweld, met de meeste aandacht voor partnergeweld. Dit telt als richtlijn voor het federaal niveau, de gemeenschappen en de gewesten (HRW, 2012; Vlaamse Overheid, 2015).

Toch krijgt het huidige beleid ten aanzien van partnergeweld veel kritiek. Ten eerste zoekt het beleid de oorzaken en oplossingen horende bij partnergeweld volgens critici vooral in de privésfeer, in plaats van op het structurele niveau (Franzway, 2016; Marnuf, 2013; Menjívar & Salcido, 2002). Ten tweede ligt de focus van het beleid vooral op slachtofferschap en minder op preventie van daderschap of misdaadpleging. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar in het rechtssysteem, waar partnergeweld vaak ongestraft blijft (European women's lobby [EWL], 2007). Ten derde behandelt het beleid daders en slachtoffers van partnergeweld als homogene groepen, waardoor er weinig aandacht is om te kijken naar specifieke groepen zoals migrantvrouwen (Ella vzw, 2013; Menjívar & Salcido, 2002). Ten slotte dreigt het gevaar dat het beleid de oorzaken en oplossingen voor partnergeweld bij migranten 'culturaliseert' (Clycq et al., 2004; Enarsson, 2017). Een voorbeeld hiervan is dat partnergeweld bij minderheidsgroepen vaak verklaard wordt vanuit het idee dat migranten andere genderopvattingen hebben (Ella vzw, 2013). Een ander voorbeeld is dat geweld tegenover migrantvrouwen in het beleid vooral ingevuld wordt als 'exotische vormen' van geweld, zoals eengerelateerd geweld, genitale verminking en gedwongen huwelijken (HRW, 2012). Deze 'culturalisering' ondersteunt vaak de argumentering van rechtse politieke partijen binnen het migratiedebat, namelijk dat een multiculturele samenleving nadelig zou zijn, want

deze zou voor meer geweld zorgen (Ella vzw, 2013). Deze denkwijze kan ervoor zorgen dat geweld tegenover migrantvrouwen te weinig aandacht krijgt binnen de bestaande wetgeving en hulpdiensten, omdat ze als onvermijdelijk wordt beschouwd (Enarsson, 2017; Withaecx, 2014).

Opmerkelijk is dat België *het Europees verdrag ter preventie en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld* (ook Conventie van Istanbul genoemd) dat in 2011 goedgekeurd werd, pas in 2016 officieel bekrachtigde na veel externe druk. Dit verdrag heeft als doel om op internationaal vlak geweld tegenover (migrant)vrouwen te voorkomen door juridisch de slachtoffers te beschermen en daders te bestraffen. Concreet stelt het verdrag dat landen volgmigranten die slachtoffer worden van fysiek, seksueel, psychisch, verbaal of economisch partnergeweld een onafhankelijke verblijfsvergunning van beperkte duur moeten geven. In tegenstelling tot de Belgische wet neemt het verdrag alle soorten volgmigranten op in zijn beschermingsclausules, dus ook Europese volgmigranten, volgmigranten van derdelanders met een beperkt verblijfsrecht, volgmigranten waarbij de procedure tot gezinshereniging nog loopt, volgmigranten in onwettig verblijf, volgmigranten die in beroep zijn gegaan nadat hun verzoek op gezinshereniging is afgewezen of beëindigd, volgmigranten waarbij fraude is vastgesteld en volgmigranten waarvan de partner het aankomstland verliet (Council of Europe, 2011).

Het verdrag maakt het echter simpel voor een land om geen veranderingen door te voeren doordat het de bepaling over de concrete duur van de onafhankelijke verblijfsvergunning overlaat aan het nationaal recht. Hoe dit verdrag sinds de goedkeuring in 2016 in maatregelen werd omgezet is dan ook onduidelijk (Dawoud, 2017; Myria, 2017).

3.1.2. Wetenschappelijk onderzoek naar partnergeweld

De oorzaken van partnergeweld zijn al ruim onderzocht. De focus ligt hierbij voornamelijk op het individueel niveau, waarbij de oorzaken in de biologie of psychologie van de dader en het slachtoffer worden

gezocht. Zo werd de oorzaak voor het stellen van partnergeweld lang gekoppeld aan relatieproblemen, een aanleg voor agressie of een gebrek aan liefdevolle relaties in de eigen jeugd (Costa et al., 2015, Marnuf, 2013; WHO, 2010). Het meso- en macroniveau krijgt steeds meer aandacht, al blijft dit beperkt tot het in rekening nemen van sociale en genderperspectieven. Factoren als migratie, ras, cultuur en klasse blijven onderbelicht in het huidige onderzoek (Crabtree et al., 2016; Gonçalves & Matos, 2016; Ono, 2013). Er zijn dan ook geen statistieken terug te vinden over hoeveel migrantvrouwen partnergeweld ervaren (Hellemans et al., 2014; Menjívar & Salcido, 2002). Het bestaande (Amerikaanse en Europese) onderzoek naar geweld tegen migrantvrouwen analyseert voornamelijk de positie van Aziatische en Latijns-Amerikaanse migrantvrouwen. Arabische migrantvrouwen kregen tot nu toe nauwelijks aandacht binnen onderzoek naar partnergeweld, hoewel in Amerika uit incidentiecijfers blijkt dat deze oververtegenwoordigd zijn bij partnergeweld-arrestaties (Kulwicki et al., 2010).

Bovendien worden migrantvrouwen in onderzoek naar partnergeweld voornamelijk als extra categorie opgenomen in plaats van als hoofdsysteem (Gonçalves & Matos, 2016; Ono, 2013). Bijgevolg blijft partnergeweld bij etnische minderheidsgroepen veelal onzichtbaar, zowel op maatschappelijk niveau als in onderzoek (Hellemans et al., 2014; Kasturirangan et al., 2004).

Belangrijk hierbij te benadrukken is dat het weinige onderzoek dat er bestaat, uitwijst dat er niet meer partnergeweld heerst onder allochtonen, maar wel dat deze geweldvorm verscherpt ten aanzien van migrantvrouwen en vrouwelijke vluchtelingen (Abu-Ras, 2007; Choi et al., 2012; Daru et al., 2016; Hellemans et al., 2014; Keygnaert et al., 2012). Sommige onderzoekers vermoeden dat dit komt doordat migranten onderhevig zijn aan migratie-specifieke stressoren (Daru et al., 2016; Hellemans et al., 2014; Kulwicki et al., 2010; Ono, 2013; Zakar et al., 2012) en aan culturele en demografische stressoren (Abu-Ras, 2007; Erez et al., 2009; Guruge et al., 2010; Movisie, 2007). Deze worden respectievelijk besproken in paragraaf 3.2.1 en 3.2.2.

Andere onderzoekers menen dat sociale hulpdiensten niet cultuurgevoelig zijn en migrantvrouwen ongelijk aan niet-

migrantvrouwen behandelen, waardoor partnergeweld bij hen sterker kan manifesteren (Abu-ras, 2007; Pan et al., 2006).

Hoewel deze masterthesis voornamelijk zal focussen op de intersectie van migratie en partnergeweld, zal rekening worden gehouden met het feit dat klasse, etniciteit, politiek bewustzijn, geografie, economie en religie de samenhang hiertussen beïnvloeden. Partnergeweld is namelijk een vorm van sociale controle ontstaan binnen een hiërarchisch systeem van macht en onderdrukking gericht op (de verwevenheid van) afkomst, gender en seksuele oriëntatie (Alsaba & Kapilashrami, 2016; Ella vzw, 2013; Marnuf, 2013).

3.2. Invloed van migratie(beleid) op partnergeweld

3.2.1. Migratie-specifieke stressoren

Migranten komen in het aankomstland in een nieuw sociocultureel en economisch systeem terecht (EWL, 2007; Menjívar & Salcido, 2002; Vassart et al., 2011). Dit kan positieve effecten hebben ten aanzien van gendergelijkheid, zoals het vergroten van sociale mobiliteit, economische afhankelijkheid en relationele vrijheid door de blootstelling aan nieuwe waarden en deelname aan de arbeidsmarkt van vrouwen (Caritas, 2009; EWL, 2007; Jolly & Reeves, 2005). Migratie kan er ook voor zorgen dat mannen zich bewuster worden van de afhankelijkheid van hun vrouw, doordat ze niet meer kunnen terugvallen op andere familieleden die nog in het thuisland zijn, zoals de (schoon)zus of (-)moeder (Zakar et al., 2012). Naast deze mogelijke voordelen blijkt echter uit de literatuur dat migratie verschillende stressoren met zich meebrengt die tot stress en depressie kunnen leiden, met een verhoogde kans op relatiemoeilijkheden en IPG als gevolg (Erez et al., 2009; Hellemans et al., 2014; Kulwicki et al., 2010; White & Satyen, 2015).

Migratie zorgt voor blootstelling aan nieuwe sociale waarden, genderrollen en opvoedingsnormen. Deze zijn vaak in conflict met de culturele waarden en met de hoge verwachtingen die migranten

hebben van het aankomstland. Het zelfbeeld dreigt in gevaar te komen (Goethals, Rillaerts, Rooze, & Trachez, 2016; Sokoloff, 2004; Vassart et al., 2011). Zowel mannen als vrouwen kunnen bang zijn voor te veel westerse beïnvloeding van hun partner. Zo vrezen veel migrantvrouwen dat hun man blootgesteld wordt aan andere vrouwen, porno, drank en drugs. Mannen vrezen dat hun vrouw haar traditionele rol binnen het gezin zal verwaarlozen, zich westers gaat kleden en contact krijgt met andere mannen (Zakar et al., 2012).

De traditionele waarden worden uitgedaagd doordat veel vrouwen in het aankomstland gaan werken, ongeacht of de vrouw arbeidsactief wordt uit eigen keuze of uit noodzaak door economische omstandigheden (Menjívar & Salcido, 2002). Ook kan de vrouw meer autonomie opeisen dan haar in het moederland gegeven werd (Boyle et al., 2008). Deze spanningen verhogen de kans op partnergeweld, vooral bij gezinnen waarbij de beide partners verschillend kijken naar de cultuur en mogelijkheden in het aankomstland (Boyle et al., 2008; Jolly & Reeves, 2005; Zakar et al., 2012). Onderzoek stelt vast dat de kans op (partner)geweld toeneemt wanneer macht- en statusverhoudingen verschuiven of veranderen (Marnuf, 2013; Rodríguez-Menés & Safranoff, 2012).

Daarnaast botst de migrant op geïnstitutionaliseerde ongelijkheid. Dit houdt in dat de huidige instituties momenteel zo ingericht zijn dat in plaats van het risico op laaggeschooldheid en een lager inkomen bij allochtonen te verkleinen, ze dit juist vergroten, bijvoorbeeld door discriminatie en vooroordelen (Ella vzw, 2013; Hellemans et al., 2014; Sokoloff, 2004). Dit zorgt ervoor dat er meer armoede heerst onder migranten en dat ze meer aanwezig zijn in kansarme buurten. Dit verhoogt wederom de kans op partnergeweld (Benson et al., 2004; Crabtree et al., 2016; Gonçalves & Matos, 2016; Alsaba & Kapilashrami, 2016). Deze achterstelling is voelbaar voor zowel laag- als hooggeschoolden (volg)migranten (EWL, 2007; RoSa vzw, 2016), al is het bijkomend risico op partnergeweld groter voor laaggeschoolden (WHO, 2010).

Hierbij aanleunend is (angst voor) discriminatie, seksisme en racisme een stressor die migranten belet om hulp te zoeken. Migranten zijn vaak bang het negatieve stereotype dat geweld deel is van hun cultuur te

versterken als ze hulp zoeken bij partnergeweld (Ella vzw, 2013; EWL, 2007; Helleman et al., 2014; Janssens, 2013). Deze angst blijkt niet irreëel te zijn, aangezien onderzoek uitwijst dat politieagenten bij migranten minder vaak maatregelen nemen tegen IPG, omdat ze vaak geloven dat dit bij de migrant zijn/haar cultuur hoort (Abu-Ras, 2007; Ella vzw, 2013; HRW, 2012; Sokoloff, 2004; Zakar et al., 2012).

Een andere belangrijke migratie-specifieke stressor is de taalbarrière. Deze bemoeilijkt – zeker in samenhang met armoede en/of traditionele waarden – toegang tot de arbeidsmarkt, deelname aan het buurtleven en het benaderen van hulpdiensten (Daru et al., 2016; Janssens, 2013; Keygnaert et al., 2012). Ook verhindert het een uitbreiding van het sociale netwerk, waardoor de migrant erg afhankelijk blijft van de gezinshereniger (Hellemans et al., 2014; Menjívar & Salcido, 2002; Sokoloff, 2004). De volgmigrant heeft vaker een grotere taalachterstand dan de gezinshereniger, doordat hij/zij een kortere periode heeft gehad om deze taal te leren in het aankomstland (Erez, 2002). Ook gebeurt het dat de gezinshereniger de volgmigrant belet om Nederlands te leren, een inburgeringscursus te volgen of werk te zoeken (HRW, 2012; Koelet et al., 2009).

Tot slot wordt de hulpvraag sterk beïnvloed door angst bij de volgmigrant voor deportatie van zichzelf of van de partner (Grossman & Lundy, 2007; Janssens, 2013) of de angst om de kinderen te verliezen (Erez, 2002; Gonçalves & Matos, 2016). In de meeste gevallen is de angst om de kinderen te verliezen onnodig, aangezien de vrouw vaak de kinderen krijgt toegewezen na een scheiding. De angst kan echter reëel zijn als de vrouw haar statuut wordt ontnomen of ze te weinig middelen heeft om het kind op te voeden (Gonçalves & Matos, 2016).

Volgmigranten zijn bovendien vaak niet op de hoogte van hun rechten (en plichten), aangezien deze kunnen verschillen van de rechten (en plichten) uit hun niet-Europese afkomstland (EWL, 2007).

Voor vrouwelijke (volg)migranten zijn deze uitdagingen vaak groter dan voor mannelijke (volg)migranten (Jolly & Reeves, 2005). Ze komen in de meeste gevallen in het aankomstland toe met een lagere

sociaal en economische status, alsook met minder middelen en netwerken. Ze zijn voor sociale en economische steun vaak afhankelijk van de man (HRW, 2012). Dit maakt vrouwelijke (volg)migranten kwetsbaardere slachtoffers van partnergeweld (Erez et al., 2009).

Zoals eerder al werd aangehaald bestaat geweld dus wel in alle culturen en klassen, maar is het risico het grootst bij arme, werkloze, gekleurde vrouwen, die de taal van het aankomstland niet machtig zijn (Cho, 2012). Deze situatie komt het meeste voor bij migranten uit niet-Europese landen (Guruge et al., 2010; Sokoloff & Dupont, 2005).

3.2.2. Culturele en demografische stressoren

(Volg)migranten komen vaak uit patriarchale samenlevingen uit het Midden-Oosten, Azië of Afrika. Hier gelden nog striktere genderrollen dan in het Westen. Bij een traditionele genderideologie geldt dat de vrouw voor de kinderen en het huishouden zorgt, terwijl de man verantwoordelijk is voor bescherming en een inkomen voor het hele gezin (Abu-Ras, 2007; Daru et al., 2016; Janssens, 2013). Hoewel de vrouw gezien wordt als de kern van het gezin, heeft de man het laatste woord (Erez, 2002; Menjívar & Salcido, 2002; Zakar et al., 2012). In een patriarchale samenleving wordt sterk gedacht vanuit schaamte en eer. Het is de taak van de man om over deze eer van zijn familie, gemeenschap en land te waken. Hij ziet erop toe dat de vrouw geen schaamte toebrengt. Dit kan ze bijvoorbeeld doen door seks voor het huwelijk te hebben, een scheiding aan te vragen of een man te bekritisieren (Abu-Ras, 2007; Raj & Silverman, 2002; Zakar et al., 2012; WHO, 2010). Partnergeweld wordt hieruit vaker getolereerd door mannen en vrouwen in patriarchale samenlevingen als een middel om vrouwen te disciplineren of te straffen en de mannelijke dominantie in stand te houden (Daru et al., 2016; Guruge et al., 2010; Movisie, 2007; Zakar et al., 2012).

Een gelijkaardige verklaring voor het vaker voorkomen van partnergeweld in patriarchale samenlevingen wordt gegeven vanuit de sociale rollentheorie. Deze theorie zegt dat de aanwezigheid van partnergeweld samenhangt met de mate van gender-empowerment aanwezig binnen de cultuur. Archer (2006) toont evidentie voor deze

theorie in zijn vergelijkende studie bij zestien landen waaruit blijkt dat hoe minder macht vrouwen bezitten in de maatschappij, hoe groter het risico op partnergeweld wordt. Ook blijkt het risico op geweld hoger naar gelang er minder gelijkheid is in een samenleving (Breuning, 2013; Maruf, 2012).

Mannen en vrouwen voelen na migratie vaak hun traditionele waarden en genderideologie in gedrang komen. Dit heeft volgens onderzoek juist een versterkend effect op de traditionele waarden en genderideologie (Goethals et al., 2016; Vassart et al., 2011). Migrantvrouwen blijken sneller geneigd hun genderideologie te wijzigen naar deze van het aankomstland dan migrantmannen. Dit kan de man het idee geven dat hij terug controle moet opeisen over zijn vrouw, mogelijk via geweld (Hellemans et al., 2014). Hoe harder de man het gevoel heeft zijn identiteit kwijt te raken, hoe harder hij zijn dominante rol vanuit de patriarchale samenleving wil behouden (Erez, 2002; Zakar et al., 2012).

De traditionele genderideologie heeft ook invloed op het hulpzoekgedrag van vrouwen die slachtoffer zijn van partnergeweld. Volgens de traditionele waarden hoort een vrouw bij IPG eerst hulp te zoeken in haarzelf, haar geloof of bij de gemeenschap. Het naar buiten brengen van de problematiek, door bijvoorbeeld mentale, sociale of legale hulp te zoeken bij een officiële organisatie of een scheiding aan te vragen, schaadt de heilige waarden van de familie-eenheid en de gemeenschap (Abu-ras, 2007; Daru et al., 2016; Helleman et al., 2014; Janssens, 2013). Dit heeft grote gevolgen voor de vrouw en haar familie, zoals uitsluiting van de (geloofs)gemeenschap (Kasturirangan, Krishnan, & Riger, 2004; Zakar et al., 2012). In verschillende gemeenschappen hebben vrouwen geen recht op hertrouwen (Daru et al., 2016; Mahieu et al., 2010). Soms wordt de vrouw zelf bedreigd met de dood of daadwerkelijk vermoordt (Clycq et al., 2004). Zeker in landen of gemeenschappen die de Sharia-wetten aanhangen is dit een reëel gevaar voor de volgmigrant na het verlaten van de partner (Smith, 2017).

Migrantvrouwen geven in verschillende onderzoeken aan het gevoel te hebben te moeten kiezen tussen hun rechten als vrouw of hun

loyaliteit met hun etnische groep (Erez, 2002; EWL, 2007; Menjívar & Salcido, 2002). Hoe sterker de migrantvrouw zelf achter de traditionele waarden staat, hoe minder snel ze hulp zal gaan zoeken (Abu-Ras, 2007; Raj & Silverman, 2002) en hoe meer ze het partnergeweld zal rechtvaardigen of als haar eigen schuld zal beschouwen (Abu-ras, 2007; Hellemans et al., 2014).

Het taboe rond partnergeweld is dus sterk aanwezig in een aantal patriarchale samenlevingen en migrantengemeenschappen. Zo wordt de problematiek vaak ontkend (Menjívar & Salcido, 2002) of zelfs afgeschreven als een Westers construct dat de migrantengemeenschap in een negatief daglicht wil plaatsen (Zakar et al., 2012).

Bovendien rust er in veel samenlevingen een groot stigma op mentale problemen. Het naar buiten brengen van emotioneel partnergeweld is hierdoor nog moeilijker dan het naar buiten brengen van fysiek partnergeweld voor (volg)migranten (Abu-ras, 2007).

Patriarchale samenlevingen bieden daarenboven weinig controle of bescherming aan slachtoffers van partnergeweld. Hierdoor hebben migranten uit patriarchale samenlevingen vaak een negatief beeld van landelijke autoriteiten, zoals de politie of de rechtbank (Abu-Ras, 2007; Erez, 2002; WHO, 2010) of weten ze niet dat er in het aankomstland diensten bestaan om hen te beschermen (Daru et al., 2016; HRW, 2012). Onderzoek wijst uit dat dit vertrouwen wel groeit naarmate de migrantvrouwen langer in het aankomstland verblijven (Menjívar & Salcido, 2002). Migrantvrouwen ervaren de de sociale controle vanuit de omgeving, de politie en het beleid als positief, doordat deze controle ertoe leidt dat hun partners meer nadenken over hun gedrag (Erez et al., 2009; Zakar et al., 2012). Hoe meer de vrouw echter met racisme en stereotypering in aanraking komt, hoe meer het wantrouwen behouden blijft (Erez, 2002; Sokoloff, 2004).

Hierbij moet gezegd dat binnen elk land er veel verschil bestaat binnen genderrollen onder invloed van religie, regio, geografie, etnische groep, klasse, etc. Zo is de genderideologie bij families met een lage scholingsgraad vaak conservatiever dan bij families met een hoge scholingsgraad (Zakar et al., 2012). Ook mag niet vergeten worden dat

in het Westen partnergeweld pas in de jaren '60 gecriminaliseerd werd en pas sinds 1997 juridisch strafbaar is in België (HRW, 2012). Ten laatste mag niet worden genegeerd dat veel patriarchale samenlevingen waaruit migranten komen economisch minder ontwikkeld zijn. De economische ontwikkeling van een land heeft een grote invloed op de acceptatiegraad van partnergeweld. Hoe lager deze is, hoe meer, vaker en ergere vormen van partnergeweld voorkomen (Enarsson, 2017; Marnuf, 2013; Menjívar & Salcido, 2002). In onderzoek wordt benadrukt dat niet de cultuur of migratie voor meer partnergeweld zorgt, maar de samenhang van deze factoren met armoede en aanwezigheid in kansarme buurten (Alsaba & Kapilashrami, 2016; Benson et al., 2004; Crabtree et al., 2016; Gonçalves & Matos, 2016; WHO, 2010). Er moet dus wel rekening worden gehouden met culturele factoren bij het bestuderen en bestrijden van IPG, maar met oog voor de andere beïnvloedende factoren (zoals migratie-stressoren, leeftijd, werkzaamheid, woonplaats, armoede, sociale netwerken, etc.) (Ella vzw, 2013).

3.3. Ontsnappen aan partnergeweld als volgmigrant? Een kritische kijk op de uitzonderingsmaatregelen

---

3.3.1. De uitzonderingsmaatregelen als paradox

De volgmigrant komt economisch, sociaal en juridisch in een zorgbarende paradox terecht door de wetgeving als deze de gezinshereniger wil verlaten wegens partnergeweld. De juridische bepalingen rond gezinshereniging lijken een oorsprong te vinden in het klassieke broodwinners-model waarbij de gezinshereniger (meestal de man) in het levensonderhoud moet voorzien van de volgmigrant (meestal de vrouw). Niet alleen druist dit in tegen het moderne ideaalbeeld, maar ook is dit in conflict met de inkomensvoorwaarde die plots aan de volgmigrant wordt onderworpen indien deze van zijn/haar partner wil scheiden of weggaan na partnergeweld. De volgmigrant moet binnen drie maanden na het verlaten van de partner bewijs van eigen inkomsten kunnen tonen. Dit is niet vanzelfsprekend na de lange

afhankelijkheidspositie waarin de volgmigrant verkeerde tegenover de gezinshereniger (De Foyer, 2014; EWL, 2007; Koelet et al., 2009; Mahieu et al., 2010).

Bovendien houdt de wetgeving hierbij geen rekening met de extra uitsluitingsmechanismen op basis van gender en afkomst die vrouwelijke (volg)migranten ondervinden op de arbeidsmarkt (Myria, december 2016; Myria, 2017; Jolly & Reeves, 2005). De jobs waar vrouwelijke (volg)migranten vaak in terecht komen zijn gekenmerkt door flexibiliteit, lage lonen en deeltijds werk (Guruge et al., 2010). Vrouwen die slachtoffer zijn of waren van partnergeweld worden daarbovenop ook bemoeilijkt door dit geweld om werk te behouden of te vinden (Menjívar & Salcido, 2002).

Een andere paradox die ontstaat is dat de wetgeving verwacht van volgmigranten die willen vluchten uit een situatie waarin ze worden geïsoleerd en afhankelijk gehouden, dat ze beroep doen op eigen sociale netwerken en vaardigheden. Onderzoek wijst echter uit dat vrouwelijke (volg)migranten vaak erg sociaal geïsoleerd zijn. Ze zijn in vele gevallen afhankelijk van hun partner, (schoon)familie en etnische/culturele groep. Deze isolatie is het sterkst wanneer de eigen familie niet in de buurt woont en de schoonfamilie wel (Gonçalves & Matos, 2016; Koelet et al., 2009; Kulwicki et al., 2010). De geïsoleerde situatie, vaak versterkt door taalproblemen, bemoeilijkt het verlaten van de partner in IPG-situaties. De vrouw heeft weinig kennis van de aanwezige infrastructuur, hulpinstanties of het juridisch systeem (Erez, 2002; Koelet et al., 2009; Menjívar & Salcido, 2002; Zakar et al., 2012). Als ze toch op de hoogte is van de hulpinstanties kan ze hier moeilijker beroep op doen. Een typerend voorbeeld hiervan is dat indien de politie tussen beide komt in een situatie van partnergeweld deze genooddaakt is informatie te vragen aan een derde persoon aanwezig indien de vrouw geen Nederlands kan. Het gevaar bestaat erin dat een betrokken familielid of de gezinshereniger zelf uiteindelijk de situatie moeten uitleggen. Deze kunnen om allerlei redenen foutieve informatie geven aan de politieagent (Menjívar & Salcido, 2002).

Hoewel de Belgische regering via een genderneutraal beleid rond gezinshereniging inclusief te werk wil gaan, hebben deze bepalingen dus een negatiever effect op de grootste groep volgmigranten, namelijk migrantvrouwen. Er wordt geen rekening gehouden met het feit dat gender de noden, rollen, kansen en risico's beïnvloedt in het herkomstland en in het aankomstland na migratie (Boyd & Grieco, 2003; Caritas, 2009; Ella vzw, 2013; Jolly & Reeves, 2005). De genderneutrale aanpak van het beleid zorgt ervoor dat de wetgeving geen rekening houdt met structurele moeilijkheden die vrouwen sneller ondervinden dan mannen om aan de gestelde voorwaarden en verplichtingen te voldoen (Choi et al., 2012; Ella vzw, 2013; Keynaert et al., 2012).

3.3.2. Onduidelijkheden en tegenstrijdigheden binnen de wetgeving

---

Onduidelijkheden en tegenstrijdigheden in de wetgeving rond gezinshereniging en in de uitzonderingsbepalingen zijn problematisch, aangezien ze de afhankelijkheid van migrantvrouwen (in IPG-situaties) onbedoeld vergroten. In deze paragraaf zullen daarom de gaten in de wetgeving worden toegelicht.

Doordat de uitzonderingsbepalingen verschillen naargelang de nationaliteit van de gezinshereniger en de volgmigrant ontstaat er een zeer complexe wetgeving. Hiernaast ontstaat een extra bron van complexiteit doordat DVZ in praktijk soms afwijkt van de nationale wetgeving. DVZ legt bijvoorbeeld zelf als voorwaarde bij de uitzonderingsbepalingen aan volgmigranten op om voldoende bestaansmiddelen te hebben, terwijl dit vanuit de wetgeving niet meteen moet voor volgmigranten van derdelanders. DVZ kan dit doen doordat zij meer vrijheid geniet bij het behandelen van dossiers over volgmigranten van derdelanders dan bij die van Belgen of Europeanen, aangezien dit eerste een discretionaire bevoegdheid is en dit tweede een gebonden bevoegdheid is van de dienst (Dawoud, 2017). Deze verschillende houding tegenover derdelanders als tegenover Belgen of Europeanen uit zich ook in hoe DVZ de term 'gezinscel' begrijpt. Bij EU-familieleden van een Belg of EU-burger

beschouwt DVZ de gezinscel beëindigd na het afronden van een echtscheiding. Bij een volgmigrant of gezinshereniger uit een niet-Europese land beschouwt DVZ de gezinscel echter al verbroken door het niet meer samenwonen (Dawoud, 2017).

Verder heerst binnen de huidige Belgische uitzonderingsregels onduidelijkheid over de definitie van partnergeweld. Het geweld moet aangetoond kunnen worden aan de hand van ‘genoeg bewijs’. Wat juist ‘genoeg bewijs’ is, wordt niet gezegd. Wel wordt verwezen naar het afgeven van medische attesten, processen-verbalen van de politie en verklaringen van het vluchthuis. De wetgever geeft aan dat voor psychologisch geweld meer bewijs moet worden aangebracht dan voor fysiek geweld (AGII, z.d.-a). Het verzamelen van documentair bewijs van geweld blijkt echter niet vanzelfsprekend voor veel volgmigranten wegens de hierboven besproken migratie-specifieke, culturele en demografische stressoren, zeker in geval van psychologisch geweld (Dawoud, 2017; HRW, 2012; Myria, 2017). Door deze onduidelijke definitie is de interpretatie van de minister zeer bepalend, wat voor subjectieve wetsvoering en rechtsonzekerheid zorgt (Zakar et al., 2012). Daarenboven trekt DVZ de verblijfsrechten van de volgmigrant vaak al in nog voor er sprake is van een rechtsprocedure tegen de geweldplegende gezinshereniger (HRW, 2012). Een stap in de goede richting hiervoor kan zijn om naast een erkenning van het geweld door de politie ook een erkenning door andere hulpinstanties te aanvaarden als voldoende bewijs voor IPG bij volgmigranten. Dit is sinds 2007 al het geval in Nederland (Mahieu et al., 2010).

Ook de inkomensvereiste horende bij de Belgische uitzonderingsmaatregelen zorgt voor verwarring. Er wordt hierin gesproken over ‘voldoende en stabiele bestaansmiddelen’, maar de wetgever verduidelijkt niet welke inkomsten of uitkeringen hierbij mogen worden geteld (Myria, 2017).

Tevens wordt er vanuit de wetgeving veel initiatief bij de volgmigrant gelegd. De volgmigrant moet zelf melden als zijn/haar thuissituatie verandert, moet zelf aangeven als er partnergeweld plaatsvindt en

moet hier zelf de juiste bewijzen voor leveren. Weer houdt de wetgeving geen rekening met de mogelijke taalbarrière, sociaal isolement en/of wantrouwen tegenover de instituten (Dawoud, 2014; Menjívar & Salcido, 2002). Eveneens lijkt dit in conflict met de hoorplicht, namelijk de plicht van DVZ om zelf informatie te verzamelen en hier bewust achter te zoeken (Dawoud, 2014; Myria, 2017). De doeltreffendheid van de beschermende bepalingen zou wellicht hoger zijn als de migrantvrouwen vanuit het beleid informatie werd aangereikt over hun rechten en mogelijkheden om deze af te dwingen. Deze informatie wordt echter bewust niet verspreid (Dawoud, 2017). Toch wordt vandaag streng opgetreden bij volgmigranten die het huishouden verlaten bij partnergeweld zonder DVZ in te lichten. Zelfs als ze nadien bewijs van geweld kunnen voorleggen kunnen ze moeilijk in beroep gaan tegen een uitwijzingsbevel (HRW, 2012).

3.3.3. Uitsluiting van de kwetsbaarste groepen

Zoals hierboven uitvoerig besproken, maken de wettelijke bepalingen rond gezinshereniging volgmigranten vaak afhankelijk en kwetsbaar voor partnergeweld. Bij bepaalde groepen is dit risico echter nog groter, namelijk bij vrouwen zonder verblijfstitel, vrouwen waarvan de gewelddadige echtgenoot het land ontvlucht nadat zij het geweld aangaf, vrouwen die nog in hun wachtperiode voor de aanvraag tot gezinshereniging zitten en vrouwen uit schijn- en gedwongen huwelijken. Al deze groepen riskeren indien zij hun partner willen verlaten hun verblijfsvergunning te verliezen en kunnen geen of weinig beroep doen op hulporganisaties zoals crisisopvang voor vrouwen (Dawoud, 2017; EWL, 2007; Intrand, 2015; Janssens, 2013). Deze groepen zijn wel opgenomen in de beschermingsbepalingen van de Conventie van Istanbul die nog uitgewerkt moet worden in België (Dawoud, 2017).

De huidige uitzonderingsbepalingen bieden geen bescherming aan vrouwen die al wel in het aankomstland zijn, maar waarbij nog geen juridische beslissing is genomen in verband met hun

gezinsherenigingsaanvraag. Dit is problematisch, aangezien de beslissingsprocedure voor gezinshereniging steeds langer wordt. In 2011 werd de behandelingstermijn ingesnoerd tot zes maanden, maar sinds 2016 is deze terug verlengd naar negen maanden (Janssens, 2013; Myria, 2017). Hierbij wordt nog niet de periode geteld die gezinsmigranten vaak moeten wachten voor ze hun aanvraag mogen insturen na hun aankomst in België. Deze kan ook zes tot twaalf maanden bedragen. In deze wachtperiode heeft de gezinsmigrant zelfs geen voorlopige verblijfkaart en verblijft dus illegaal in België (HRW, 2012).

Vrouwen die illegaal in het land verblijven zijn wettelijk en institutioneel niet beschermd tegen partnergeweld, zeker indien ze geen kinderen hebben. Dit terwijl het risico op partnergeweld bij hen juist het grootst is (Daru et al., 2016; Intrand, 2015; Janssens, 2013). Zij hebben geen recht op werk, financiële bijstand, sociale huisvesting en opleiding, wat hen vaak in een spiraal van geweld en uitbuiting leidt. Zij riskeren bovendien niet alleen hun eigen statuut, maar ook dat van hun ongedocumenteerde gezin te verliezen (Erez, 2002; Menjívar & Salcido, 2002). *Human Rights Watch* (2012) interviewde migranten zonder papieren die aangaven de politie te hebben ingelicht van partnergeweld, maar in plaats van hulp te krijgen de vraag kregen om hun verblijfsstatuut toe te lichten.

3.3.4. Bescherming tegen gender gerelateerd geweld als mensenrecht

---

Het beleid dient zich ervan bewust te zijn dat terugwijzing van migrantvrouwen ervoor zorgt dat deze vaak verplicht terugkeren naar situaties van gender gerelateerd geweld, aangezien onderzoek aantoont dat vrouwen voornamelijk migreren vanuit gender gerelateerde push-factoren (bv. vrouwonvriendelijke rolverdeling of arbeidsmarkt en geweld in het afkomstland). Ook werd eerder al aangegeven dat vrouwen risico tot uitsluiting of op doding lopen als ze na een scheiding terugkeren naar een sterk patriarchale samenleving (Clycq et al., 2004; Daru et al., 2016; Mahieu et al., 2010; Smith, 2017).

Momenteel is de wetgeving echter zo ingericht dat een meisje of vrouw die in het buitenland gevaar loopt op genitale verminking wel asiel mag aanvragen in België, maar een migrantvrouw die in België verblijft het land moet verlaten indien zij haar partner binnen de eerste vijf jaar verlaat wegens partnergeweld (indien ze dit niet ten volste kan bewijzen). Deze tweedracht in de bestrijding van geweld tegen vrouwen komt mogelijk door de regering momenteel gefocust is op ‘geculturaliseerde’ vormen van geweld, met stigmatiserende gevolgen. Ook de angst voor schijnhuwelijken speelt hierin waarschijnlijk een rol (EWL, 2007; HRW, 2012, Withaecx, 2014). Bescherming tegen (partner)geweld is echter een mensenrecht (EWL, 2007). Of zoals *Human Rights Watch* (2012, p. 23) zegt: “de overheid die voorrang geeft aan het migratiestatuum boven de bescherming van vrouwen, faalt om het recht van slachtoffers van geweld op bescherming en non-discriminatie te waarborgen en zo een cultuur van straffeloosheid in stand houdt.”

Het beleid dient dus een consistentere, genderbewuste visie tegenover gendergerelateerd geweld te ontwikkelen opdat er maatregelen ter bescherming kunnen worden ontwikkeld (Caritas, 2009; Ella vzw, 2013; Jolly & Reeves, 2005). De (niet-bindende) richtlijnen van het Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen (UNHCR) rond *gender-related persecution* zeggen dan ook dat slachtoffers van genderrelateerde problemen, zoals IPG, bescherming via een vluchtelingenstatuum moeten krijgen (Shreeves, 2016).

4. Bijhorende complicaties voor sociaal werk

Sociaal werkers komen vaak met partnergeweld in contact. Zo wijst onderzoek van Danis (2003) uit dat 92% van de sociaal werkers in de Verenigde Staten zegt huiselijk geweld te zijn tegen gekomen binnen de dienstverlening. De scholing en training die sociaal werkers krijgen om deze problematiek te begrijpen en bestrijden is groeiende, maar blijft beperkt (Black, Weisz, & Bennett, 2010; Crabtree et al., 2016; Ella vzw, 2013). Hierdoor hebben sociaal werkers niet altijd oog voor de structurele oorzaken achter partnergeweld. Een ander gevolg is dat sociaal werkers geen diepgaand begrip of handelingskader hebben

over hoe het beste bepaalde slachtoffergroepen te helpen zoals vrouwen met een laag inkomen, migrantvrouwen, vrouwen met een andere huidskleur en holebi-vrouwen (Bent-Goodley, 2007; Crabtree et al., 2016; Messing et al., 2015).

Ook in het vluchteling- en immigratievraagstuk wil sociaal werk een prominente rol opnemen (Federatie sociaal-cultureel werk, 25 november 2015). Het bestrijden van partnergeweld bij migrantvrouwen is dus één van de taken van sociaal werk. Dit is echter niet altijd vanzelfsprekend. Ondanks het feit dat in de huidige vluchthuizen 53% van de vrouwen uit etnisch-culturele minderheden komen (Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, 2007) en verschillende vrouwenorganisaties aangeven dat huiselijk geweld tegen vrouwen uit etnisch-culturele minderheden een groot probleem vormt (Ella vzw, 2013; Talita, 2017), biedt het sociaal werk nog maar weinig hulp bij deze specifieke problematiek (Maruf, 2013, Withaecx, 2014).

Partnergeweldbestrijding bij migrantvrouwen vraagt een andere aanpak, begeleiding en opvolging dan het bestrijden van IPG bij autochtone vrouwen. Onderzoek wijst uit dat voor het empoweren van migrantvrouwen nood is aan het doorbreken van verschillende stressoren, zoals de taal leren en werk vinden (Erez, 2002; Ono, 2013; Withaecx, 2014). Migrantvrouwen ondervinden ook meer drempels bij het zoeken naar hulp, zoals eerder al ter sprake kwam bij het bespreken van de migratie-specifieke, culturele en juridische stressoren. Het huidige versnipperde landschap van het sociaal werk verlaagt deze drempels niet (HRW, 2012; Ono, 2013).

Sommige onderzoekers menen dan ook dat partnergeweld bij migrantvrouwen zich sterker kan manifesteren doordat de huidige hulpdiensten niet cultuurgevoelig zijn en migrantvrouwen ongelijk aan niet-migrantvrouwen behandelen (Abu-ras, 2007; Pan et al., 2006; Withaecx, 2014). Sociaal werk handelt nog te vaak vanuit de ‘blanke bril’ van de westerse waarden bij hulpverlening aan migranten. Dit verhindert een kritische blik tegenover de bestaande machtsrelaties en structuren die ongelijkheid veroorzaken (Ono, 2013). Ook zorgt de universalistische visie ervoor dat er te weinig aandacht is voor de kwetsbaarste groepen, waardoor deze vaak onzichtbaar blijven (Ella vzw, 2013).

Er gaan om deze redenen verschillende stemmen op bij academici en praktijkwerkers die naast een nood aan scholing rond deze problematiek het belang aankaarten om aparte diensten te faciliteren voor migrantvrouwen (Erez, 2002). Er zijn echter evenveel stemmen die zeker geen opsplitsing willen tussen hulpverlening aan migranten en niet-migrant (Clycq et al., 2004). Zij vinden dat de hulpverlening inclusief moet zijn. Deze weerstand binnen de hulpdiensten valt deels te verklaren door de angst vanuit het sociaal werk om clichés en stereotiepe voorstellingen van etnisch-culturele minderheden te versterken door aparte begeleiding voor deze groep te voorzien bij partnergeweld (Ella vzw, 2013; Maruf, 2013).

Daarenboven maakt het huidige beleid rond gezinshereniging het niet altijd makkelijk voor sociaal werkers om in te grijpen bij IPG-situaties bij volgmigranten. Sociaal werkers kunnen niet ontsnappen aan de juridische voorwaarden die stellen dat de volgmigrant vijf jaar lang een gezinscel moet vormen met de gezinshereniger. De hulpverleners kunnen hun diensten dus aanbieden om de volgmigrant te ondersteunen indien zij haar partner verlaat, maar ze kunnen niet garanderen dat deze niet zal worden uitgewezen. Deze onmacht van het sociaal werk tot ingrijpen zorgt er vaak voor dat vrouwen die hulp zochten uiteindelijk toch kiezen bij hun geweldplegende man te blijven tot ze hun verblijfstitel hebben (Erez, 2002; Freedman, 2016; HRW, 2012).

Hierin wordt zichtbaar dat sociaal werk naast de ondersteunende functie steeds meer een controlerende functie krijgt. Het beleid verwacht dat sociaal werk niet alleen mensen in nood helpt, maar ook gedrag dat niet in lijn is met de wet meldt (Erez, 2002).

Ook slagen de hulporganisaties door gebrek aan middelen er niet in de doelgroep van migrantvrouwen te bereiken en vinden deze vrouwen eveneens hun weg niet naar de hulpverlening (Ella vzw, 2013, Maruf, 2013). Volgmigranten die echter toch zelf hun weg naar de hulpverlening vinden, worden niet altijd geholpen, wederom door een te kort aan middelen. Zo is er een structureel tekort aan opvangplaatsen in vluchthuizen, wat leidt tot wachtlijsten. De kwetsbaarste groepen zijn hier het meeste slachtoffer van. Vrouwen

zonder verblijfstitel worden bijvoorbeeld geweigerd door vluchthuizen omdat deze centra geen financiële overheidssteun ontvangen voor deze vrouwen. Josiane Coruzzi, directrice van een opvanghuis voor vrouwen in Wallonië, zegt om deze reden tien aanvragen per jaar af te wijzen (HRW, 2012).

Naast de nood aan een cultuurcompetenter sociaal werk is het ook belangrijk dat sociaal werk oog heeft voor structurele problemen als armoede, racisme of seksisme en deze tracht te veranderen. Sociaal werk mag niet in de val lopen partnergeweld alleen als een probleem van een individu of een gemeenschap te bezien, zoals het huidig beleid wel doet (Marnuf, 2012; Ono, 2013, Withaecx, 2014). Onderzoek wijst namelijk uit dat structurele factoren het niveau en de soort van partnergeweld in een land en gemeenschap beïnvloeden (Erez et al., 2009). Sociaal werk kan met dit in het achterhoofd een belangrijke rol spelen in partnergeweldbestrijding. Bijvoorbeeld door in te zetten op het herstellen van de evenwichten tussen (migrant)mannen en -vrouwen op de arbeidsmarkt en in de gemeenschap, aangezien een onevenwicht hierbij het risico op partnergeweld verhoogt. Ook kan sociaal werk lobbyen voor een nultolerantiebeleid tegen IPG (bij migranten) en kunnen hulpverleners inzetten op het doorbreken van de taboe rond IPG binnen (migrant)gemeenschappen (Erez et al., 2009; Marnuf, 2013). De betekenis die aan partnergeweld gegeven wordt door de staat en de omgeving bepaalt namelijk in grote mate hoe snel het slachtoffer hulp zal zoeken (Erez et al., 2009).

5. Toenemende vluchtelingenstroom: gevolgen voor gezinshereniging, volgmigranten en de afhankelijkheidspositie

Sinds 2007 ondervindt Europa een toename in asielaanvragen, met 2015 als het piekjaar (Alsaba & Kapilashrami, 2016; Freedman, 2016; Myria, december 2016). In 2015 was er een verdubbeling van de asielaanvragen in België tegenover 2014 en werden er eveneens meer asielaanvragen goedgekeurd. Veel van deze erkende vluchtelingen en subsidiaire beschermelingen vroegen gezinshereniging aan. Aangezien de meerderheid van deze vluchtelingen en of subsidiaire beschermelingen mannen waren, waren de meerderheid van de volgmigranten vrouwen (zelfs indien de kinderen worden meegerekend). De voornaamste nationaliteiten waarvoor mensen een visum voor gezinshereniging kregen in 2015 waren Marokko (14%), India (11%), Syrië (10%) en Afghanistan (7%). Dit toont een afname bij de volgmigratie van de traditionele landen (Marokko, Turkije, India) en een toename uit oorlogs- en politiek onveilige gebieden (Syrië, Afghanistan) (CGVS, 2017a; EMN, 2017; Freedman, 2016; Myria, december 2016).

Deze vluchtelingenstroom vormt een grote uitdaging voor het sociaal beleid. Het wordt gezien als de grootste humanitaire crisis van de eeuw (Carlé, 10 februari 2014; Charles & Denman, 2013; Smith, 2017). Het Belgisch beleid krijgt de kritiek antwoord te zoeken op deze crisis via repressie en preventie van migratie, in plaats van via het beschermen van de rechten en levens van migranten (Freedman, 2016; HRW, 2012; Orbit vzw, 2016). Kijkend naar de conflicten en problematieken binnen en tussen verschillende landen, zal naar alle waarschijnlijkheid de vluchtelingenstroom niet significant dalen in de naderende toekomst (Belga, 31 maart 2017; EMN, 2017; Freedman, 2016). Een adequaat antwoord vanuit het beleid op deze veranderende demografie zal dus alleen aan belang winnen, zeker tegenover migrantvrouwen. Deze vrouwen hebben een verhoogd risico op gender gerelateerd geweld zoals IPG. Ook hebben ze extra nood aan bescherming vanuit sociaal werk en sociaal beleid doordat ze beperkte

middelen en sociale netwerken hebben om zichzelf te beschermen (Clycq et al., 2004; Freedman, 2016; Keyngaert et al., 2012).

5.1. Conceptafbakening

Vooraleer mogelijke wijzigingen in de gezinsherenigingswetgeving ten aanzien van oorlogsvluchtelingen en aandachtspunten hierbij voor het sociaal werk en sociaal beleid kunnen worden toegelicht, is het belangrijk duidelijkheid te scheppen in wie juist onder dit statuut valt.

België kent twee statuutmogelijkheden ter internationale bescherming, namelijk het statuut van vluchteling of subsidiaire beschermeling. Oorlogsvluchtelingen vallen onder dit laatste statuut. Een subsidiaire beschermeling is namelijk iemand die een reëel risico loopt op ernstige schade in het land van oorsprong, maar toch niet voldoet aan de voorwaarden van een vluchtelingenstatuut (Bonamini & Addae, 2013; Myria, z.d.). Voorbeelden hiervan zijn mensen die gevlucht zijn voor “de doodstraf, onmenselijke en vernederende behandelingen, ernstige bedreiging door willekeurig geweld of bij een internationaal of een binnenlands gewapend conflict” (Myria, z.d., z.p.). De term vluchtelingencrisis anno 2015 is eigenlijk dus een subsidiaire beschermelingscrisis, aangezien dit vooral een toename in oorlogsvluchtelingen inhoudt.

Een (erkende) vluchteling is iemand die asiel wordt toegekend omwille van vrees tot vervolging of vrees voor het leven vanwege ‘zijn/haar ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging of omdat hij/zij tot een bepaalde sociale groep behoort’ (Myria, z.d., z.p.). De concrete bepalingen zijn vastgelegd in de Conventie van Genève (Bonamini & Addae, 2013; Myria, z.d.).

Vroeger was het grootste verschil tussen erkende vluchtelingen en subsidiaire beschermelingen dat een subsidiaire beschermeling een beperkte verblijfsvergunning kreeg toegekend van vijf jaar, terwijl een vluchteling een onbeperkte verblijfsvergunning kreeg. Sinds 8 juli

2016 krijgen beide een beperkte verblijfsduur van vijf jaar. Deze kan na afloop omgezet worden naar een onbeperkt verblijfsrecht. Het idee hierachter is dat de vluchteling of subsidiaire beschermeling terug naar zijn land van oorsprong kan keren indien de oorlog of instabiliteit in dit land geëindigd is (AGII, 2 november 2016; AGII, z.d.-c; CGVS, 2017b). Een andere belangrijke aanpassing gebeurde in 2013. Sindsdien gelden niet alleen voor vluchtelingen gunstigere voorwaarden voor gezinshereniging, maar ook voor subsidiaire beschermelingen (AGII, 26 februari 2014; Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen, 2016; Belga, 19 december 2013).

Beide groepen worden asielzoekers genoemd zolang de asielprocedure loopt en er dus nog geen beslissing rond hun statuut genomen is. Asielzoekers zijn sinds 2006 ook beschermd (Bonamini & Addae, 2013).

5.2. Veranderingen bij gezinsherenigingprocedure en uitzonderingsmaatregelen ten aanzien van vluchtelingen of subsidiaire beschermden

---

Vluchtelingen, en sinds 2016 ook subsidiaire beschermelingen, moeten bij gezinshereniging niet aan de voorwaarden van ziekteverzekering, voldoende huisvesting en bestaansmiddelen voldoen indien ze hun aanvraag hiertoe indienen binnen één jaar, lopende vanaf dat ze hun statuut verkregen. Dit betekent dus dat gezinshereniging niet mogelijk is zolang de asielprocedure nog loopt (AGII, 2016b; BCHV, 2016; EMN, 2017).

Wel moeten de visakosten en aanvraagkosten betaald zijn, moet de gezinshereniger zelf over een ziekteverzekering beschikken en moet de (huwelijks)band met de volgmigranten al bestaan voor de vluchteling of subsidiaire beschermeling naar België kwam. De volgmigrant wordt in deze situatie meestal vrijgesteld van de redistributie-kosten en de integratievereisten.

Ook voor het bewijzen van de relationele banden met de volgmigrant geldt voor deze groepen een gunstigere beoordeling dan bij andere

volgmigranten (AGII, 2016b; AGII, 26 februari 2014; CGVS, 2016). Als er bijvoorbeeld geen huwelijks- of geboorteakte kan worden voorgelegd, zal DBZ de relatie bepalen aan de hand van een enquête of een DNA-test (IBZ, 5 mei 2015). De voorwaarde die stelt dat de gezinshereniger en volgmigrant vijf jaar moeten samenwonen in het aankomstland blijft ongewijzigd (BCHV, 2016; Dawoud, 2017; EMN, 2017).

De procedure tot gezinshereniging is voor vluchtelingen en subsidiaire beschermelingen bijna hetzelfde als voor andere migranten, alleen start deze vaker vanuit België. De behandelingstermijn die de asiinstanties krijgen om gezinsherenigingsaanvragen te beoordelen steeg in 2016 van zes naar negen maanden en krijgt zo dezelfde duur als de behandelingstermijn bij andere migranten (BCHV, 2016). DVZ blijft verantwoordelijk voor de aflevering van de gezinsherenigingsvisa, al onderzoekt het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) eerst de bijhorende asielaanvragen (AGII, 2016b; CGVS, 2017b; IBZ, 15 mei 2015). Deze beslissing kan in beroep worden aangevochten bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (Bonamini & Addae, 2013; Myria, z.d.).

De voorwaarde om een onbeperkt visum te krijgen na de periode van vijf jaar is dezelfde als bij andere migranten. Over de uitzonderingsmaatregelen om een visum te krijgen indien er niet voldaan wordt aan deze voorwaarden is geen informatie te vinden en op basis daarvan kan worden aangenomen dat deze hetzelfde zal zijn als bij gewone migranten.

De gunstigere gezinsherenigingsvoorwaarden voor vluchtelingen en subsidiaire beschermelingen zijn sinds 2015 onderwerp van politiek debat. Het federale beleid wou in 2015 de periode waarbinnen vluchtelingen en subsidiaire beschermelingen een aanvraag moeten indienen tot gezinshereniging beperken van een jaar tot drie maanden (Belga/KVDA, 2015). Dit voorstel kende veel kritiek. Veel organisaties, zoals Orbit vzw en UNHCR, vinden dat de eenjarige aanvraagtijd al te vaak in praktijk niet gehaald wordt. De vluchtelingen en subsidiaire beschermelingen zijn volgens deze organisaties slecht ingelicht over de mogelijkheden en voorwaarden

tot gezinshereniging. Deze informatie wordt, in tegenstelling tot deze van vrijwillige terugkeer, niet standaard meegegeven aan asielzoekers. Ook zijn er tijd en middelen nodig om families op te sporen en om de noodzakelijke (reis)documenten te verkrijgen. De familieleden moeten hiervoor naar de ambassade of het consulaat, wat niet altijd evident is in een land waarin een gewapend conflict woedt (Orbit vzw, 2016; UNHCR, 16 oktober 2015; Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 22 oktober 2015).

5.3. Bijhorende complicaties voor partnergeweld bij volgmigranten uit oorlogsgebieden

---

Zoals hierboven uitvoerig werd besproken heeft migratie een negatief effect op de onafhankelijkheid van vrouwen en vergroot het de kans op partnergeweld. Dit risico is nog groter bij vluchtelingen, subsidiaire beschermelingen, asielzoekers en ongedocumenteerde migranten in België (Alsaba & Kapilashrami, 2016; Charles & Denman, 2013; Keygnaert et al., 2012). Omwille van de recente stijging van vluchtelingen uit oorlogsgebieden de voorbije jaren zal in dit deel onderzocht worden of het risico op afhankelijkheid en partnergeweld tegenover vrouwen toeneemt indien de migrant afkomstig is uit een oorlogsgebied.

Het weinige onderzoek dat bestaat rond de invloed van een oorlogssituatie op partnergeweld toont aan dat oorlog of politiek geweld de kans op IPG verhoogt (Hossain, Zimmerman, & Watts, 2014; Sami et al., 2014; Smith, 2017). Auteurs verklaren dit door te wijzen op de stressvolle situatie waarin de partners terecht komen en de confrontatie met nieuwe vormen en versterking van al bestaande vormen van geweld (Alsaba & Kapilashrami, 2016; Byrskog, Olsson, Essén, & Allvin, 2014; Clark et al., 2010). Oorlogsgebieden kennen vaak een lange voorafgaande periode van militarisering, waarbij een verhoogd geweldniveau door steeds meer actoren wordt genormaliseerd. Voorbeelden hiervan zijn een toename in kidnappings, verkrachtingen en slavenarbeid van vrouwen. Een ander

gevolg is het wegvallen van gezondheidszorg, anticonceptie, onderwijs, sociale rechten en juridische zekerheid (Alsaba & Kapilashrami, 2016; Byrskog et al., 2014; Piela, 2012; Shreeves, 2016). Het wegvallen van deze beschermende factoren gaat gepaard met het wegvallen van hun informatieve, empowerende en geweld-reducerende functie (Charles & Denman, 2013; Yasmine & Moughalian, 2016). Op deze manier vergroot oorlogsvoering in een land de cultuur van *silence and shame* (Alsaba & Kapilashrami, 2016; Sulzer, 2013; Yasmine & Moughalian, 2016).

Daarnaast zorgt oorlog voor een toename in gedwongen en vervroegde huwelijken, omdat families hun dochters niet langer kunnen beschermen tegen het politieke en seksuele geweld of omdat de bruidsschat de economische situatie van de familie kan verbeteren (Shreeves, 2016; Smith, 2017; Yasmine & Moughalian, 2016). Dit is problematisch ten aanzien van IPG aangezien de kans hierop vergroot bij gedwongen huwelijken en bij huwelijken op jonge leeftijd (Daru et al., 2016; Shreeves, 2016; Smith, 2017).

Hiernaast daalt de levensstandaard van een gemiddeld gezin sterk in oorlogstijden als gevolg van politieke en economische instabiliteit. De groeiende armoede versterkt wederom het risico op partnergeweld (Alsaba & Kapilashrami, 2016; Buvinic et al., 2013).

Clark (2010) en Franzway (2016) roepen vanuit deze bevindingen op om partnergeweld niet langer te bezien als een probleem tussen individuen, maar te erkennen als een probleem mede veroorzaakt door structurele factoren zoals oorlog.

De migratie-specifieke stressoren die de kans op partnergeweld vergroten zijn gelijkaardig voor migranten uit oorlogsgebieden en andere migranten, al kennen ze vaak een andere oorsprong. Zo wordt de traditionele genderstructuur uitgedaagd binnen oorlogsgebieden, doordat oorlog een verschillend effect heeft op mannen en vrouwen. De mannen hebben vaak zelf gevochten, de vrouwen waren verantwoordelijk voor het overleven van het gezin (Alsaba & Kapilashrami, 2016; Hyder, Noor, & Tsui, 2007; Shreeves, 2016). Hiermee samenhangend verandert gedwongen migratie vaak de sociaaleconomische balans binnen de relatie. Veel mannelijke

vluchtelingen of subsidiaire beschermelingen zijn genoodzaakt op een lager niveau te werken dan waarvoor ze geschoold zijn, doordat hun diploma niet erkend wordt of vanwege discriminatie. Dit zorgt voor schaamte en stress (Guruge et al., 2010; Sokoloff, 2004). Dat de vrouw in het aankomstland mogelijk stijgt qua sociaaleconomische positie doordat ze nu ook kan of moet gaan werken, kan ertoe leiden dat de man het gevoel heeft zijn autoriteit te verliezen, met mogelijk partnergeweld als gevolg (Erez, 2002; Guruge et al., 2010; Zakar et al., 2012).

Naast de culturele en migratie-specifieke stressoren die volgmigranten van oorlogsvluchtelingen ondervinden kampen zij vaak met extra trauma's, frustraties en een laag zelfbeeld (Carlé, 10 februari 2014; El Masri, Harvey, & Garwood, 2013; Sokoloff, 2004). Onderzoek wijst uit dat blootstelling aan oorlogsgeweld de kans op mentale problemen verhoogt, zoals stress, angst en depressie. Niet alleen de blootstelling aan oorlog vergroot de kansen op negatieve emoties. Het feit dat oorlogsvluchtelingen in tegenstelling tot gewone migranten gedwongen migreren, zorgt voor een sterkere mate van disempowerment en gevoelens van verlies (Guruge et al., 2010; Shreeves, 2016).

Vrouwelijke migranten uit oorlogsgebieden zullen ook minder snel om hulp zoeken in IPG-situaties, doordat ze deze vaak relativeren vanuit een empathie voor de angsten die de man tijdens de oorlog heeft doorstaan (Hyder et al., 2007; Charles & Denman, 2013). Opmerkelijk is dat vrouwen uit oorlogsgebieden zelf vaker geweld gebruiken (voornamelijk naar de kinderen), doordat ook zij worstelen met de veranderingen en verliezen veroorzaakt door oorlog en gedwongen migratie (Alsaba & Kapilashrami, 2016).

Volgens de bovenstaande studies vergroot oorlog dus het risico op partnergeweld. Wel moet hierbij rekening worden gehouden dat het moeilijk is een onderscheid te maken tussen de verhoging van vrouwelijke kwetsbaarheid door de oorlogssituatie en deze door de ruimere context binnen het land van herkomst (Hossain et al., 2014). Met dit in gedachten onderzochten Alsaba en Kapilashrami (2016)

bijvoorbeeld de Syrische context voor en na de start van het conflict en stelden ze vast dat de vrouwelijke afhankelijkheid al voor de oorlog groeiende was door structurele veranderingen zoals economische achteruitgang.

5.4. Nieuwe uitdagingen voor sociaal beleid

De huidige voorwaarden horende bij gezinshereniging met een vluchteling of subsidiaire beschermeling zijn veeleisend. Financieel en emotioneel is het zwaar voor de vluchteling of subsidiaire beschermeling om de reis naar het aankomstland te regelen en het leven in het aankomstland geschikt te maken voor ontvangst van zijn gezin. De vluchteling of subsidiaire beschermeling kan pas beroep doen op kinderbijslag, een sociale woning of een groter leefloon eenmaal de familie aangekomen is (Goethals et al., 2016). De gezinshereniger moet mogelijke DNA-testen of visumkosten zelf betalen (Orbit vzw, 2016). De potentiële verstrenging bij gezinshereniging met een vluchteling of subsidiaire beschermeling die eerder besproken werd, zou dit nog moeilijker en stressvoller maken. Het beleid dreigt hier relatieproblemen en misschien zelfs IPG-situaties mee uit te lokken bij deze gezinnen (Orbit vzw, 2016; UNHCR, 16 oktober 2015; Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 22 oktober 2015).

Tevens wordt er weinig ondersteuning geboden aan vluchtelingen vanuit het beleid, bijvoorbeeld ter verwerking van opgelopen trauma's. In 2017 koos het federaal beleid ervoor om de extra middelen die werden vrijgemaakt in 2015 voor vluchtelingen hulp terug in te snoeren. Dit zorgde ervoor dat CAW's en het Agentschap ter integratie en Inburgering hun diensten afbouwden voor vluchtelingen. Ook verdween hierdoor de psychosociale ondersteuning van vluchtelingen bij diensten als Centra voor Geestelijke gezondheidszorg en Solentra (Belga, 9 augustus 2017; Vlaams Parlement, 3 oktober 2017). Voor psychiatrische begeleiding werd in 2018 wel nieuwe middelen vrijgemaakt (Van Den Eynde, 13 april 2018).

Ook zal de toename van volgmigratie van oorlogsvluchtelingen nieuwe vraagstukken opleveren voor het Belgisch beleid. Syrië is bijvoorbeeld het land met de meeste kinderhuwelijken uit het Midden-Oosten. De (volg)migratie vanuit Syrië dwingt het sociaal beleid (alsook het sociaal werk) hier een houding tegenover aan te nemen (Smith, 2017).

Tot slot is het niet duidelijk of volgmigranten van vluchtelingen en subsidiaire beschermelingen het land kunnen worden uitgewezen bij het verlaten van hun geweldplegende partner. Er is geen informatie vindbaar over inclusie of exclusie van volgmigranten van deze groep bij de uitzonderingsbepalingen voor IFG-situaties.

5.5. Nieuwe uitdagingen voor sociaal werk

Onderzoek van Freedman (2016) wijst aan dat sociaal werkers binnen Europa vluchtelingen niet helpen indien zij hun partner willen verlaten na partnergeweld. Het onderzoek geeft zelf geen oorzaken hiervoor. Uit andere literatuur wordt wel duidelijk dat het sociaal werk niet afgestemd is op de toename in volgmigratie horende bij oorlogsvluchtelingen. Sociaal werk houdt weinig rekening met de emotionele, psychologische en fysieke schade die (volg)migranten mogelijk hebben opgelopen tijdens de oorlog of het vluchtproces. Hulpverleners geven aan dit niet te doen wegens te kort aan scholing, middelen en methodieken (Byrskog et al., 2014; Cornil, 21 maart 2018; Hyder et al., 2007). Training hierin is nodig, aangezien sociaal werk een belangrijke rol kan opnemen in het versterken van sociale netwerken, engagement in het publieke leven, psychologische steun en empowerment van de (volg)migrant (Byrskog et al., 2014; Yasmine & Moughalian, 2016).

De groeiende complexiteit en verstrenging van het vreemdelingenrecht maakt het ook steeds moeilijker voor sociaal werkers om goed op de hoogte te zijn van de correcte wetgevingen. Dit heeft het gevolg dat (volg)migranten foute antwoorden of adviezen krijgen op hun hulpvragen. Ook hierbij kan een betere scholing oplossingen bieden

(Matthys, 6 maart 2018). De afname van middelen voor vluchtelingen hulp bemoeilijkt echter (een evolutie naar) duurzame en gespecialiseerde hulpverlening (Vlaams Parlement, 3 oktober 2017).

6. Conclusie op basis van literatuurstudie

Op basis van de literatuurstudie kan besloten worden dat het beleid een belangrijke rol speelt in het bestendigen van de afhankelijkheidspositie van migrantvrouwen na gezinshereniging in België. Door de huidige juridische bepalingen wordt de volgmigrant afhankelijk gehouden van de gezinshereniger. Deze afhankelijkheid is onder meer problematisch wanneer gelet wordt op het verhoogde risico op partnergeweld door de migratie-specifieke, culturele en demografische stressoren die migranten ondervinden.

De gezinsherenigingswetgeving en de uitzonderingsmaatregelen dienen volgens critici genderbewuster en consistentier ingevuld te worden door het beleid, met meer oog voor de kwetsbaarste groepen en structurele oorzaken. Dit zonder te vervallen in ‘culturalisering’ van partnergeweld, bijvoorbeeld door alleen te kijken naar ‘exotischere’ vormen van geweld. Als laatste dienen de onduidelijkheden in de wetgeving weggewerkt te worden.

Het sociaal werk tracht een rol te spelen in het verhelpen van deze afhankelijkheidspositie van migrantvrouwen na gezinshereniging, maar slaagt hier wegens te kort aan middelen, scholing en macht niet altijd in. Belangrijk is dus dat sociaal werk verder inzet op scholing rond partnergeweld, alsook deze thematiek in verband durft brengen met migratie op een cultuursensitieve manier. Daarnaast dient sociaal werk de mogelijke drempels tot hulp te verlagen voor migranten, mogelijk via aparte hulpdiensten voor deze doelgroep.

Deze thesis hoopt een duidelijker zicht te geven op de bestaande problematiek van afhankelijkheid bij volgmigratie en sociaal werkers aan te moedigen deze problematiek meer aan te kaarten bij het beleid en met deze kennis kritischer te handelen in de hulpverlening.

In de bovenstaande literatuurstudie werd vooral antwoord gegeven op de eerste onderzoeksvraag, zijnde “Welke rol speelt het sociaal werk en het sociaal beleid in het bestendigen of verhelpen van de afhankelijkheidspositie van migrantvrouwen na gezinshereniging in België?” Er werd binnen de literatuurstudie namelijk gekeken naar de pijn- en krachtpunten in de aanpak van het sociaal werk en het sociaal beleid aangaande de problematiek van IPG bij volgmigranten. Weliswaar ging de gevonden literatuur vooral in op de rol van het sociaal beleid en minder op de rol van het sociaal werk. Het eigen onderzoek hoopt hier meer duidelijkheid in te geven.

De tweede onderzoeksvraag, zijnde ‘Zorgt de recente toename van gezinshereniging na de vluchtelingenstroom uit oorlogsgebieden voor nieuwe aandachtspunten binnen sociaal werk en sociaal beleid ten aanzien van het veilig stellen van migrantvrouwen? En zo ja, welke maatregelen (kunnen) worden ontwikkeld?’, werd op basis van de literatuur al deels beantwoordt. Naast de aandachtspunten die voor alle (volg)migranten gelden, blijkt het risico op IPG bij oorlogsvluchtelingen nog groter wegens een toename van gedwongen en vervroegde huwelijken, armoede, psychologische problemen en geweldpleging (tegen vrouwen). Ook vallen beschermende factoren weg tijdens een oorlog of vluchtproces en wordt de traditionele genderstructuur uitgedaagd.

Het sociaal beleid en sociaal werk zijn nog niet aangepast om deze doelgroep de specifieke hulp te geven die ze nodig heeft, zeker als dit gepaard gaat met IPG. Het Belgisch beleid schroeft zelfs middelen ter ondersteuning van vluchtelingen terug.

Door het feit dat de grote vluchtelingenstroom een recent verschijnsel is, bestaat er nog maar weinig literatuur die dit gegeven bespreekt vanuit aandacht voor gezinshereniging, afhankelijkheid en IPG. Wellicht zijn er dus nog aandachtspunten die niet gevonden werden op basis van de literatuurstudie. Het eigen onderzoek zal verder analyseren hoe deze problematiek in de sociaal werk praktijk wordt aangevoeld. Ook zullen mogelijke oplossingen worden bevraagd.

II. ONDERZOEKSOPZET

1. Onderzoeks- en analysemethode

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden werd de literatuurstudie afgetoetst en uitgebreid door kwalitatieve dataverzameling en -analyse. Er werd gekozen voor kwalitatief onderzoek omdat dit de meest geschikte methode is om dieperliggende meningen en ideeën te bevragen bij een klein aantal respondenten. Kwalitatief onderzoek laat voldoende ruimte aan de respondenten om hun antwoorden toe te lichten en aan de interviewer om door te vragen (Boeije, 2014; Roose & Meuleman, 2014).

Om vergelijkbare redenen werd voor semigestructureerde, mondelinge diepte-interviews gekozen. Deze methode is het meest geschikt om complexe inhouden te bevragen doordat het een flexibele werkwijze is die veel ruimte laat voor vrijheid bij de interviewer in de vraagstelling en volgorde, en bij de geïnterviewden in hun interpretatie van de vragen en in hun antwoorden.

Om het interview te structureren werd voordien een vragenlijst opgesteld (zie bijlage 1). De eerste codering van de getranscribeerde interviews gebeurde op basis van de vragenlijst. Na verdere analyse werd de codering herwerkt op basis van rode lijnen die zichtbaar werden doorheen de data. Er werd dus open en axiaal gecodeerd. Tot slot werd via selectieve codering concepten uitgewerkt en in een analysematrix gegoten (zie bijlage 2). Op basis hiervan werd de data in onderzoeksresultaten vertaald, met oog voor gelijkenissen en verschillen tussen de antwoorden van de respondenten (Baarda et al., 2013; Boeije, 2014).

Het onderzoek was explorierend van aard (Roose & Meuleman, 2014). Het wou namelijk een zicht krijgen op de partnerafhankelijkheid en IPG-situaties bij volgmigranten waar hulpverleners in aanraking mee komen en of deze veranderd zijn sinds de vluchtelingenstroom in 2015. Concreet wil dit zeggen dat er bevestigd werd hoe sociaal werkers in aanraking komen met volgmigranten in IFG-situaties, hoe

zij kunnen helpen, welke drempels ze ondervinden in de hulpverlening en of zij een evolutie hierbinnen voelen sinds de toename van oorlogsvluchtelingen. Bij deze vragen werd steeds gekeken naar een mogelijke invloed van de wetgeving en het beleid. Het onderzoek wou namelijk niet alleen een zicht bieden op de problematiek, maar ook het sociaal werk en het sociaal beleid via kritische evaluatie aansturen tot structurele veranderingen. Het onderzoek was zo ook evaluerend van aard (Roose & Meuleman, 2014).

2. Steekproef en onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie in dit onderzoek bestond uit sociaal werkers die in aanraking komen met IPG-situaties bij volgmigranten in België. Voor het concrete onderzoek werd deze onderzoekspopulatie benaderd aan de hand van *purposive sampling*. Dit houdt in dat de onderzoeker actoren selecteerde die vanuit haar oordeel het best geplaatst zijn door hun job en expertise om antwoord te bieden op de onderzoeksvragen (Baarda et al., 2013; Boeije, 2014). Ook werd de steekproef afgebakend tot sociaal werkers uit Vlaanderen en Brussel, omwille van taalredenen en verschillen in regelvoering en hulpverlening tussen de verschillende gewesten en gemeenschappen.

2.1. De respondenten

Voor het onderzoek werden vijftien hulpverleners bevestigd die tijdens hun werk in aanraking komen met IPG-situaties bij volgmigranten. Deze hulpverleners zijn zo gekozen dat ze een goed zicht bieden op de bestaande hulpdiensten bij deze problematiek en hun verschillende aanpak of ervaringen.

Verschiedene CAW-diensten kwamen aan bod, maar ook werden medewerkers van het OCMW, twee buddyprojecten, twee opvangcentra, een vzw, een inburgeringsdienst en een dienst binnen Kind & Gezin bevestigd. De organisaties hebben verschillende focussen; vier organisaties zetten voornamelijk in op migrantenhulp, drie op vluchtelingenhulp, twee op hulp aan slachtoffers van IPG, drie op algemene vrouwenhulp, één op gezinshulp en één op algemene

hulpverlening. De bevroagden hebben daarnaast ook verschillende expertisen. Vier ondervraagden werken als maatschappelijke dienstverlener. Twee ondervraagden geven juridische ondersteuning. Acht respondenten hebben een leidinggevende of coördinerende rol, maar komen ook allemaal in rechtstreeks contact met cliënten. Eén ondervraagde werkt als vrijwilliger.

Negen van de vijftien hulpverleners zijn tussen de zestien en dertig jaar actief in hun organisatie. Vier anderen werken bijna tien jaar binnen dezelfde organisatie. Twee respondenten zijn redelijk nieuw in het werkveld, met twee jaar ervaring in hun organisatie. De respondenten waren overwegend vrouwen; er werden maar drie mannen bevroagd. Er werd echter met geslacht geen rekening gehouden bij selectie van de hulpverleners.

Er werd een goede spreiding in Vlaanderen en Brussel beoogd bij het selecteren van de hulpverleners. Uiteindelijk werden er vijf respondenten in provincie Antwerpen bevroagd, één in Oost-Vlaanderen, drie in Vlaams-Brabant, drie in West-Vlaanderen en vier respondenten horende bij twee organisaties uit Brussel. Er werden verschillende organisaties in Limburg gecontacteerd, maar deze gaven aan niet frequent genoeg met IPG-situaties bij volgmigranten in aanraking te komen om hierover in gesprek te gaan. Hierdoor werd uiteindelijk geen respondent uit provincie Limburg ondervraagd. De steden Antwerpen en Oostende worden soms apart benoemd in de analyse, aangezien de respondenten de demografische context van hun stad meermaals benoemden binnen hun antwoorden.

3. Kwaliteit van het onderzoek

Om het onderzoek van een zo hoog mogelijke validiteit en betrouwbaarheid te voorzien werd er ingezet op bepaalde strategieën. De geselecteerde respondenten werden bewust geselecteerd uit verschillende provincies, organisaties en specialisaties, om een zo ruim en divers mogelijke aftoetsing binnen de sociaal werk-sector mogelijk te maken. Ten tweede werden alle interviews opgenomen en getranscribeerd, zodat er bij de analyse en discussie gewerkt werd

vanuit de letterlijke antwoorden van de respondenten. Om deze werkwijze zichtbaar te maken aan de lezer werd met citaten gewerkt. De respondenten gaven mondeling toestemming tot deze werkwijze (Roose & Meuleman, 2014).

Toch moet er rekening worden gehouden met enkele nadelen die samenhangen met dataverzameling en –analyse vanuit semigestructureerd interviews. Doordat de interviewer veel vrijheid kreeg in wat zij vroeg en hoe zij het gesprek stuurde, kan zij een persoonlijke bias in het onderzoek verwerken. Daarnaast kon de respondent geneigd zijn sociaal wenselijke antwoorden te geven, doordat het gesprek *face-to-face* was (Baarda et al., 2013; Boeije, 2014; Roose & Meuleman, 2014). Tot slot kan er niet worden uitgegaan van representativiteit. De steekproef is hiervoor te klein en vertegenwoordigt niet alle sociaal werk-actoren, zoals sociaal werkers uit Limburg of Wallonië. Ook kan de methode van *purposive sampling* ertoe hebben geleid dat de problematiek groter wordt voorgesteld dan zij in de algemene sociale sector wordt ervaren, doordat alleen de personen die aangaven in aanraking te komen met de problematiek uiteindelijk geïnterviewd werden. Met deze nadelen werd rekening gehouden bij de dataverzameling en –analyse, de discussie en het besluit.

III. ONDERZOEKSRESULTATEN

1. De betrokkenheid van sociaal werk tot (volg)migranten

Vooraleer dieper in te gaan op de IPG-situaties bij volgmigranten waar sociaal werkers mee in aanraking komen, is het belangrijk te weten met welke (volg)migranten de ondervraagde hulpverleners werken. De meest voorkomende nationaliteiten waaraan de respondenten hulp verlenen, zijn Syriërs, Irakezen en Afghanen. Ook ‘Afrika’ wordt benoemd als grote afkomstgroep van cliënten. De nationaliteiten die hierbij worden aangegeven zijn echter divers. Alleen Marokkanen en Eritreeërs worden meermaals aangehaald. Verder lijkt er geen lijn te zitten in de nationaliteitsgroepen waarmee de respondenten in aanraking komen, behalve dat er veel diversiteit en evolutie inzit en dat het voornamelijk om derdelanders gaat.

Vier hulpverleners werken (bijna) uitsluitend met (volgmigranten van) oorlogsvluchtelingen. Acht hulpverleners werken evenveel met deze groep als met andere (volg)migranten. Drie hulpverleners werken zeer weinig met (volgmigranten van) oorlogsvluchtelingen.

De hulpverleners geven aan dat in het algemeen zowel de vrouw als de man de gezinshereniger of de volgmigrant kan zijn, maar dat bij migratie uit het Midden-Oosten het voornamelijk de man is die migreert en de vrouw die volgt. Gekeken naar de huidige grootste nationaliteitengroepen onder het cliënteel, komen de bevroegde sociaal werkers dus vooral met vrouwelijke volgmigranten in aanraking. Hierbij moet gezegd dat drie respondenten werken in organisaties die uitsluitend hulpverlenen aan vrouwen.

In de verdere analyse zal vanuit deze bevinding bij het verwijzen naar volgmigranten uitgegaan worden van het vrouwelijk geslacht.

Tot slot komen drie hulpverleners vooral met gezinshereniging in aanraking en drie andere hulpverleners vooral met gezinsvorming, wat ervoor zorgt dat zij over een ander soort ‘volgmigratie’ praten. De andere negen hulpverleners komen met beide groepen evenveel in aanraking. De hulpverleners die meer werken met

oorlogsvluchtelingen zien vooral gezinshereniging, aangezien het voornamelijk gaat over bestaande gezinnen die van elkaar werden gescheiden door de oorlog. De hulpverleners die minder werken met vluchtelingen zien vooral gezinsvorming. In dat geval gaat het meestal over (gevestigde) migranten die een partner zoeken in het land van oorsprong of Belgen die met een ‘importbruid(egom)’ trouwen.

2. De betrokkenheid van sociaal werk tot volgmigranten in partnergeweld-situaties

Alle respondenten geven aan binnen de hulpverlening in aanraking te komen met IPG-situaties bij volgmigranten. Elf respondenten geven aan dat deze problematiek zelfs relatief vaak voorkomt. Zo schat een respondent dat 50% van de cliënten bij IPG-hulp volgmigranten zijn. Een andere hulpverlener schat dat 30% van de volgmigranten slachtoffer wordt van IPG. Deze cijfers zijn anekdotisch, maar geven wel aan hoe groot de hulpverleners de problematiek schatten.

Elf respondenten geloven dat volgmigranten door bepaalde juridische, migratie-specifieke, culturele en demografische factoren een hoger risico op partnergeweld hebben. De andere respondenten betwijfelen dit. Wel geloven drie van hen dat het voor deze slachtoffers moeilijker is hulp te zoeken. Een respondent geeft aan dat het geweld vaak al extreme vormen heeft aangenomen vooraleer een volgmigrant dit meldt. Verschillende respondenten nemen aan dat de problematiek in realiteit groter is dan wat de hulpverlening ziet.

Alle respondenten geven aan dat vooral vrouwelijke volgmigranten slachtoffer worden van IPG, al hebben verschillende onder hen al hulpvragen over partnergeweld gekregen van mannelijke volgmigranten. De drempel om hulp te zoeken ligt volgens de respondenten bij mannen nog hoger dan bij vrouwelijke volgmigranten. Dit komt volgens de respondenten omdat de taboe rond IPG nog groter is bij mannelijke slachtoffers. Ook is de hulpverlening hier minder op ingericht.

Het geweld dat in deze situaties plaatsvindt kan verbaal, economisch, psychologisch, fysiek of seksueel zijn. De grens tussen deze verschillende uitingen van geweld is volgens respondenten niet altijd eenvoudig. De meeste slachtoffers ondergaan meerdere vormen van geweld. Ook zijn er gedragingen die als psychologisch of economisch geweld worden gezien, zoals iemand opsluiten of onthouden van voedsel of geld, terwijl dit ook fysieke gevolgen kan hebben.

3. De betrokkenheid van hulpverleners op het sociaal beleid en de wetgeving

Op twee na hebben alle hulpverleners het idee op de hoogte te zijn van de wetgeving rond gezinshereniging en de uitzonderingsbepalingen, al wijken hun interpretaties hierbij van elkaar af. Allen zijn ze op de hoogte dat de uitzonderingsbepaling eist dat de volgmigrant de IPG-situatie kan bewijzen. Hiernaast hebben ze het echter over verschillende extra voorwaarden. Zo geven twee respondenten aan dat een eigen inkomen altijd noodzakelijk is, terwijl drie andere respondent zeggen dat dit voor derdelanders niet geldt. Twee respondenten hebben het ook over de voorwaarde dat de volgmigrant minstens drie jaar een koppel moet zijn met de gezinshereniger, waarvan minstens een jaar in België, voor hij/zij gebruik kan maken van de uitzonderingsbepaling. De andere respondenten verwijzen nooit naar deze voorwaarde.

Deze verschillende invullingen van de uitzonderingsbepaling bij IPG zijn mogelijkwerwijs te verklaren doordat de wetgeving hierrond onduidelijk is met veel recente wijzigingen, wat alle respondenten meermaals aangeven. Ook zorgt het feit dat de uitzonderingsmogelijkheden verschillen voor volgmigranten van Belgen, Europeanen en niet-Europeanen voor verwarring bij de respondenten. Hierbij valt op dat de juridische adviseurs en de leidinggevende functies meer diepgaande kennis hebben van de juridische bepalingen dan de maatschappelijk werkers. Deze laatste groep verwijst meestal door voor juridische vragen. Verschillende respondenten geven ook zelf aan onzeker te zijn over hun persoonlijke kennis van de wetgeving.

3.1. De visie van hulpverleners op gezinshereniging en de gezinscel

Op één na alle respondenten geloven dat de gezinscel-eis bij gezinshereniging juridische afhankelijkheid van de volgmigrant veroorzaakt. Zoals eerder aangegeven geloven sommige respondenten dat dit bijdraagt tot een groter risico op partnergeweld of een grotere drempel tot hulp indien er zich partnergeweld voordoet. Toch is geen van de bevroegden tegen de gezinscel-eis. Alle respondenten begrijpen dat er voorwaarden gekoppeld worden aan gezinshereniging. Wel vinden zes respondenten dat de termijn van vijf jaar te lang is. Eén respondent zegt dat deze periode lukraak gekozen is en beter bepaald zou worden aan de hand van wetenschappelijk onderzoek. Andere hulpverleners met deze mening stellen een termijn van twee à drie jaar voor. De overige respondenten hebben geen probleem met de termijn, maar vinden dat de uitzonderingsbepalingen duidelijker moeten worden gemaakt en moeten worden uitgebreid, waarover meer in de volgende paragraaf. Ook vinden ze dat er meer gekeken moet worden naar individuele gezinssituaties (het hebben van kinderen en netwerken, etc.) en risicofactoren die de relatie bemoeilijken (bv. migratie-specifieke of economische factoren). Drie respondenten trekken in twijfel hoe effectief de gezinscel-eis is tegen schijnhuwelijken.

3.2. De visie van hulpverleners op de uitzonderingsbepalingen

Alle respondenten vinden het goed dat er uitzonderingsbepalingen voor IPG-situaties mogelijk zijn bij gezinshereniging, maar vinden deze momenteel te veeleisend, te subjectief en te beperkt. Acht respondenten geven aan dat volgmigranten zelden op de hoogte zijn van de uitzonderingsmogelijkheid bij IPG en de vereisten hiervoor. Dit ligt volgens hen aan het beleid dat deze informatie niet voldoende toegankelijk maakt, maar ook aan de isolatie die vaak voorkomt bij deze doelgroep. De bevroegden zeggen echter dat zelfs als volgmigranten in IPG-situaties op de hoogte zijn of op de hoogte worden gebracht, de vereisten moeilijk haalbaar blijven. Zowel de

voorwaarden van voldoende bewijs, voldoende inkomen als tijdige melding worden bekritiseerd door de respondenten.

Als eerste geven de respondenten aan dat de juridische, sociale en economische afhankelijkheid van volgmigranten ten aanzien van gezinsherenigers er vaak voor zorgt dat volgmigranten geweld niet durven melden aan de politie, dokter of andere hulpinstanties. Ook culturele aspecten kunnen hierbij een rol spelen volgens vele respondenten: zo is het in sommige culturen niet de gewoonte om over relatieproblemen te praten of is partnergeweld nog meer aanvaard door de omgeving.

Alle respondenten geven aan dat het bovendien erg moeilijk is om bewijs te verzamelen, zeker in geval van psychologisch of economisch geweld. Twee respondenten uit Brussel melden dat psychologische rapporten nooit aanvaard worden als bewijs voor IPG. Een respondent zegt hierover: *Een slachtoffer van partnergeweld kan alleen een uitzondering krijgen gebaseerd op klachten, medische bewijzen. Maar dat is nu juist zo typisch aan die groep vrouwen, dat zij niet in staat zijn om die dingen op tafel te leggen. Die mogen niet naar de dokter, zij hebben geen geld, die weten dat ook niet.*

Ook wordt het verzamelen van bewijs soms tegengewerkt door betrokken actoren. Eén respondent zegt bijvoorbeeld dat het erg moeilijk is om een arts te vinden die met een tolk wil werken. Vijf andere respondenten geven aan dat het erg lang kan duren voor de politie klachten rond IPG bij volgmigranten behandelt. Deze respondenten hebben cliënten gehad die hun IPG-situatie gemeld hadden aan de politie, maar waarbij het proces-verbaal niet werd opgemaakt of waarbij de melding werd geseponoord.

Ten tweede vinden zes respondenten het onrealistisch dat volgmigranten die hun partner verlaten wegens IPG binnen drie maanden verwacht worden over een eigen inkomen te beschikken. Deze groep is vaak geïsoleerd en onzelfstandig door hun vorige levensomstandigheden. Veel respondenten geven aan cliënten te hebben gekend die nooit buiten mochten van de gezinshereniger, wat het vervolgens onmogelijk maakte voor hen om meteen op de arbeidsmarkt te starten nadat ze hun partner verlieten. Tevens wordt

door veel respondenten aangekaart dat deze vrouwen vaak (veel) kinderen hebben, wat de snelle inkomenseis extra bemoeilijkt. Enkele respondenten opperen dat het realistischer zou zijn om deze volgmigranten meer tijd te geven om op adem te komen, de taal te leren en aan te tonen dat ze werk zoeken. Een respondent raadt aan te onderzoeken hoelang het hiervoor raadzaam is OCMW-steun toe te staan.

Ten derde stellen de respondenten de vereiste van tijdige melding in vraag. Met de grote onwetendheid, isolatie en angst van vele volgmigranten in IPG-situaties in het achterhoofd, is het volgens de respondenten onrealistisch om te stellen dat deze op eigen initiatief DVZ moeten verwittigen. Als DVZ vaststelt bij een controle dat de volgmigrant niet langer een gezinscel vormt met de gezinshereniger, of de gezinshereniger dit gaat melden bij de gemeente, dreigt de volgmigrant haar kans te verliezen om bewijs aan te leveren. Verschillende respondenten geven aan dat dit voor erg veel frustratie en stress zorgt binnen de hulpverlening. Veel cliënten komen pas bij de hulpverlener terecht na het verlaten van de woning en worden dan pas op de hoogte gesteld van de uitzonderingsvereisten. Niet alleen is het dan moeilijk om bewijs te verzamelen en moet dit zo snel mogelijk gebeuren voor DVZ van de situatie op de hoogte is, ook wordt volgens enkele respondenten bewijs dat verzameld is na het verlaten van de partner niet altijd geaccepteerd door DVZ.

Tien respondenten vinden tevens de verschillen in de uitzonderingsbepalingen tegenover volgmigranten van Belgen, Europeanen en niet-Europeanen onwenselijk. Hoewel de meningen verschillen over welke groep nadeel ondervindt uit deze verschillen opteren alle respondenten voor een gelijkstelling tussen deze groepen. Dit wil dus zeggen, voor iedereen moet verlenging van verblijf mogelijk zijn indien slachtoffer van IPG op basis van uitzonderingsbepalingen of op basis van een eigen inkomen. Eén respondent zegt hierover: *European of niet-European, partnergeweld is dezelfde situatie, dus van mij mag dat zeker wel gelijkgeschakeld worden.*

3.3. De visie van hulpverleners op de algemene houding van het beleid tegenover volgmigranten in partnergeweld-situaties

---

Eén respondent vindt dat het huidige beleid genoeg onderneemt om de problematiek van IPG bij volgmigranten te bestrijden. De andere respondenten vinden daarentegen dat het beleid tekortschiet in het beschermen van deze doelgroep. Verschillende respondenten geloven zelfs dat deze bescherming eerder afneemt dan toeneemt door recente beleidsbepalingen. Zo gaan ze niet akkoord met de besparingen in de welzijnssector en de verstrengingen in het vreemdelingenrecht. Een hulpverlener uit Antwerpen geeft aan dat er wel een evolutie is naar meer aandacht voor algemene actie tegen IPG, maar dat deze geen soelaas biedt aan volgmigranten doordat de uitzonderingsbepalingen verstrengen. Een andere respondent oppert verschillende keren dat deze afname in bescherming bewust wordt veroorzaakt door het beleid, om zo de migratiestroom in te perken. Zo zegt de respondent: *De enige bestaansreden van deze bepalingen is om mensen te kunnen weigeren.*

Andere respondenten lijken deze mening te delen, weliswaar op een minder expliciete manier. Zij geven aan dat het beleid door hun huidige keuzes en taalgebruik lijkt aan te tonen migranten vooral te willen controleren op misbruik (bv. schijnhuwelijk) in plaats van hen te willen beschermen (bv. bij partnergeweld). De hulpverleners uit Brussel merken deze tendens ook sterk bij de gemeentes.

Verder is opmerkelijk dat ondanks dat op drie na alle respondenten op de hoogte zijn van de Conventie van Istanbul, ze hier nog geen gevolgen uit ondervinden.

Vier respondenten hebben het gevoel dat de uitzonderingsmaatregelen vandaag strenger gehanteerd worden dan vroeger. Ze geven aan dat dit de hulpverlening bemoeilijkt, doordat het niet langer duidelijk is wat precies nodig is om een verlenging van verblijf te krijgen voor cliënten in IPG-situaties. Een respondent uit Antwerpen geeft aan dat het niet langer voldoende is om een sterk dossier met voldoende bewijsmateriaal van het geweld af te leveren. Zo werd van twee cliënten het verblijfsstatuut afgenomen door DVZ na het verlaten van de partner, ondanks een doktersattest met bewijs van het geweld, een

eigen inkomen en kinderen. DVZ gaf hierbij de argumentatie dat als deze vrouwen werk vinden in België, ze ook kunnen functioneren in hun thuisland. Ook geeft de respondent aan dat vroeger het verblijf in een crisisopvang meer kans maakte om als bewijs van geweld te worden aanzien, terwijl dit nu niet meer denkbaar is. Twee Brusselse respondenten merken dezelfde tendens. Zij stellen vast dat een proces-verbaal van de politie vaak niet langer als voldoende bewijs gezien worden bij IPG-situaties, omdat DVZ dit als het perspectief van één persoon beschouwt.

Verschillende respondenten nemen een groei in erkenningsbaby's waar. Zij vermoeden dat deze toename komt doordat enerzijds gezinshereniger op basis van relatie/huwelijk moeilijker wordt en anderzijds dat gezinshereniging op basis van erkenning van een Belgisch kind eenvoudiger wordt.

Tot slot zijn de ondervraagde hulpverleners erg kritisch tegenover de wetgeving horende bij gezinshereniging, wat de eerdere en volgende paragrafen verduidelijken. Alle respondenten pleiten voor veranderingen in het sociaal werk en het sociaal beleid. Dit komt mede doordat vele respondenten vermoeden dat de problematiek van IPG bij volgmigranten alleen nog gaat toenemen en dat het beleid nog gaat verstrengen. Verschillende respondenten zeggen dat de rechten van vrouwen waar het Westen voor wil staan in gevaar dreigen te komen.

4. Hulpverlening aan volgmigranten in partnergeweld-situaties

De respondenten geven aan dat hulpverlening aan volgmigranten in IPG-situaties op verschillende vlakken gebeurt. Allereerst wordt er geluisterd naar het verhaal van de volgmigrant. Indien de volgmigrant partnergeweld meldt maar de partner niet wil verlaten, wordt relatietherapie aangeboden door de respondenten zelf of via doorverwijzing. Wil de volgmigrant de geweldplegende gezinshereniger wel verlaten, dan proberen de hulpverleners op basis van de nationaliteit en verblijfskaart van de volgmigrant adequate juridische hulp te bieden. Dit houdt in dat de hulpverleners de volgmigrant wijzen op de voorwaarden horende bij de

uitzonderingbepaling, zoals de bewijslast van het geweld en/of het voldoen aan de inkomstenvereiste. Sommige hulpverleners helpen bij het verzamelen van bewijsmateriaal van het geweld of het vinden van werk. Ook wordt er gewezen op de risico's ten aanzien van het verblijfsstatuut en wordt er soms gepraat over de mogelijkheid van vrijwillige terugkeer. Deze juridische hulp wordt in de meeste gevallen meteen gegeven door de ondervraagde hulpverleners. Eerder werd al gezegd dat de interpretatie van de wetgeving wel verschilt tussen de respondenten, voornamelijk doordat eerstelijns werkers minder op de hoogte zijn van de concrete juridische bepalingen. Zodra de juridische hulp complex wordt, verwijzen eerstelijns werkers door naar daartoe bevoegde diensten of een pro deo-advocaat. Sommige respondenten nemen contact op met DVZ om melding te maken van de situatie. Verder kunnen sommige hulpverleners rechtstreeks onderdak of psychologische ondersteuning bieden aan slachtoffers, andere gaan ook hiervoor doorverwijzen. Op één na alle respondenten zijn op de hoogte van welke kanalen gebruikt kunnen worden om naar door te verwijzen.

De respondenten vermelden zelden iets over preventieve hulp of geven aan dat dit momenteel nog niet in het takenpakket zit. Vier respondenten geven wel aan preventief te werken. Eén respondent doet dit bijvoorbeeld door praattafels rond IPG te organiseren en een telefoonlijn voor hulpvragen rond IPG te ontwikkelen die met een ruim aanbod van sociale tolken werkt. De andere drie doen dit vooral door de koppels impliciet en expliciet te wijzen op hun gelijkwaardigheid. Impliciet bijvoorbeeld door het kinder- of kraamgeld op de rekening van de vrouw te storten. Expliciet bijvoorbeeld door de mannen erop te wijzen dat ze hun vrouwen mee moeten nemen naar gezinsuitstappen. Sommige hulpverleners, bijvoorbeeld deze die werken in opvangcentra of hulpdiensten voor IPG-slachtoffers, komen echter pas in aanraking met de cliënt na of tijdens de IPG-situatie en kunnen dus moeilijker preventief werken.

Alle hulpverleners benadrukken dat de hulpverlening aan volgmigranten in IPG-situaties zeer divers is en vaak gepaard gaat met een lang proces. Ook de afloop van de hulpverlening blijkt divers te zijn. De respondenten geven aan dat veel volgmigranten uiteindelijk

de partner niet durven te verlaten uit angst voor hun verblijfspapieren, hun omgeving of hun partner. Twee respondenten hebben een cliënt gehad die wegens te grote afhankelijkheid terugging naar haar geweldplegende partner, wat hun het leven kostten. Een andere respondent kende een cliënt die in deze situatie gedwongen door haar echtgenoot alleen terugkeerde naar het thuisland.

De kans op het verkrijgen van een verlengd verblijfsstatuut voor de volgmigranten die wel kiezen hun partner te verlaten wordt erg verschillend ingeschat door de respondenten. Vijf respondenten hebben het gevoel dat volgmigranten met een goed dossier meer kans maken op het behouden van het verblijfsstatuut dan op een afwijzing. Vier andere opperen het tegenovergestelde. Zo zegt een respondent: *nege op tien keer zijn die dossiers allemaal negatief, wegens niet genoeg bewijs van het geweld.*

In de praktijk maakten tien van de respondenten al mee dat een volmigrant een verlenging van verblijf kreeg op basis van de uitzonderingsbepalingen en zeven van de respondenten maakten al mee dat een volmigrant geen verlenging hierbij kreeg. Deze hulpverleners geven allemaal aan dat een uitprocedurering van DVZ in vele gevallen ertoe leidt dat de volgmigranten in illegaliteit verdwijnen. Tot slot geven zes respondenten aan niet te weten hoe het uiteindelijk is afgelopen met cliënten met deze problematiek, doordat ze na doorverwijzing moeilijk de afloop van de procedure kunnen volgen of doordat de vrouw het contact met de hulpverlener verbrak.

5. De rol van sociaal werk en sociaal beleid in het verhelpen of bestendigen van partnergeweld-situaties bij volgmigranten: drempels en aanbevelingen

In de interviews werd bevraagd of de hulpverleners drempels ondervonden bij de hulpverlening aan volgmigranten in IPG-situaties. Ook werd bevraagd hoe zij dachten deze drempels te kunnen wegwerken of verkleinen. Dit leidde tot aanbevelingen voor het sociaal werk en het sociaal beleid. Deze drempels en aanbevelingen zullen hieronder beschreven worden.

5.1. Meer juridische bescherming door het sociaal beleid

Op twee na alle respondenten geven aan dat de strikte bepalingen rond gezinshereniging en de uitzonderingsbepalingen soms weinig ruimte laten tot hulpverlening. De hulpverlener kan niet meer doen dan de volgmigrant te helpen om aan de voorwaarden van de uitzonderingsbepalingen of van een andere regulatieaanvraag te voldoen. De andere hulpmogelijkheden zijn hier vaak aan gelinkt. Als de volgmigrant geen verlenging van verblijf krijgt is verdere hulpverlening niet toegestaan, aangezien deze persoon dan terug naar het thuisland gaat of in illegaliteit verdwijnt.

De twee respondenten die deze drempel niet leken te ervaren waren beiden werkzaam in buddy-projecten. Mogelijkerwijs verklaart de informele sfeer die bij deze projecten toegestaan is dat zij geen ruimtebeperking ondervinden door de juridische bepalingen. Ook hadden zij tot nu toe weinig ervaringen met volgmigranten waarvan de papieren afgenomen werden.

Doordat deze uitzonderingsbepalingen subjectief en onduidelijk geformuleerd zijn, kunnen de hulpverleners nooit de volgmigrant garanderen dat op basis van deze bepalingen het verblijf verlengd zal worden. De hulpverleners kunnen maar weinig invloed uitoefenen op hoe de wetgever, DVZ en de individuele dossierbehandelaars uiteindelijk beslissen over de dossiers, zeker omdat hiertussen veel verschil kan zitten. Deze rechtsonzekerheid schrikt vele volgmigranten af volgens de respondenten. Zonder het opmaken van een dossier is het echter moeilijk voor de hulpverleners om toereikende hulp te bieden, zoals opvang en bescherming. Psychologische begeleiding kan wel nog gebeuren, maar aangezien dit puur op initiatief van de volgmigrant berust, kan dit niet afgedwongen worden aan de gezinshereniger.

De respondenten formuleren verschillende aanbevelingen voor het sociaal beleid om de juridisch afhankelijkheid en de bijkomende drempels tot kwaliteitsvolle hulp te verminderen:

- Het beleid moet de uitzonderingsbepalingen duidelijker formuleren en communiceren met hulpverleners en volgmigranten.
- Opvang in een crisiscentrum, een attest van gespecialiseerde en gewaardeerde hulpdiensten en psychologische verslagen moeten ook als bewijs van IPG aanvaard worden door de wetgever binnen de uitzonderingsbepalingen.
- Verlening van de verblijfstitel van volgmigranten in IPG-situaties moet mogelijk zijn door te voldoen aan de uitzonderingsbepalingen of door het beschikken over een eigen inkomen. Het onderscheid tussen volgmigranten horende bij een Belg, European of niet-European moet dus verdwijnen binnen de uitzonderingsbepalingen.
- De periode die nodig is voor volgmigranten in IFG-situaties om aan een eigen inkomen te geraken moet onderzocht worden. Indien hieruit het vermoeden van de respondenten klopt dat drie maanden hiervoor te kort is, moet deze periode verlengd worden.
- Mogelijk zou een nieuwe regulatiegolf verschillende volgmigranten uit hun juridische afhankelijkheid helpen, al is dit geen lange termijn optie.
- De duur van de gezinscel-eis die gekoppeld is aan gezinshereniging moet verkort worden, bijvoorbeeld van vijf naar twee of drie jaar.

5.2. Meer middelen voor de hulpverlening

Alle respondenten geven aan dat de hulpvraag groter is dan de huidige diensten kunnen opvangen door een gebrek aan middelen, wat zorgt voor wachtlijsten. Zo zegt een respondent: *Je kan wel een mooi plan maken van wat er nodig is, maar het is er niet.*

De respondenten ervaren dit gebrek aan middelen in hun eigen organisatie, alsook in de gehele hulpverleningssector. Vooral het gebrek aan middelen en diensten ter psychologische ondersteuning, (crisis)opvang en huisvesting worden aangehaald. Vooral in Antwerpen en Oostende lijkt het vinden van geschikte en betaalbare

huisvesting moeilijk. In Brussel is een extra moeilijkheid om plaatsen te vinden voor kinderen in Nederlandstalige scholen.

Een respondent vertelt hierbij het verhaal van een vrouw die na maanden opsluiting in haar eigen huis eindelijk ontsnapt van haar agressieve partner, maar in het vluchthuis te horen kreeg dat er geen plaats is en dat ze terug naar haar partner moet gaan.

De overbevraging zorgt voor moeilijke beslissingen. Drie respondenten kiezen er bijvoorbeeld voor om enkel de volgmigranten in IPG-situaties verder te helpen indien ze geloven dat deze kans maken om het verblijfsstatuut te behouden. De kwetsbaarste groepen vallen zo uit de boot. Vrouwen in IPG-situaties zonder legaal verblijf krijgen bijvoorbeeld zelden toegang tot de hulpverlening. Ook volgmigranten die kampen met psychiatrische problemen, verslavingen of preciaire verblijfsstatuten worden vaak geweigerd.

Drie respondenten geven aan dat het tekort aan middelen in de algemene hulpverlening gevaarlijke gevolgen kan hebben voor partnergeweld. Het lang moeten wachten op juridische, economische of sociale hulp kan tot frustratie leiden bij doelgroepen met veel hulpvragen, zoals migranten. Dit kan volgens de respondenten leiden tot partnergeweld binnen deze gezinnen.

De aanbeveling voor het sociaal beleid die hierbij geformuleerd wordt is gebald, maar niet eenvoudig:

- Het beleid moet meer middelen voorzien voor de algemene hulpverlening, met speciale aandacht voor (crisis)opvangcentra, psychologische hulpverlening en huisvesting.

5.3. Een betere verdeling van de verantwoordelijkheid tussen de volgmigrant en de gezinshereniger door het sociaal beleid

---

Tien respondenten vinden het problematisch dat bij de huidige gezinsherenigingswetgeving en uitzonderingsbepalingen de verantwoordelijkheid sterk bij de volgmigrant ligt. Bij de

uitzonderingsbepaling voor IPG moet het slachtoffer het geweld bewijzen, over een eigen inkomen beschikken en DVZ op de hoogte houden. De geweldplegende gezinshereniger wordt geen eis of straf opgelegd. Sterker nog, deze wordt volgens de respondenten zelfs niet aangesproken op zijn wangedrag. Dit creëert zeer moeilijke situaties. Zo geven verschillende respondenten aan dat ze hebben meegemaakt dat gezinsherenigers de volgmigrant zelf aan de deur zetten. De volgmigrant staat dan in een zeer moeilijk parket: niet alleen moet zij onderdak zien te vinden, ook moet zij plots aan de voorwaarden van de uitzonderingsbepalingen voldoen zonder zelf de keuze tot het verlaten van de partner te hebben genomen. Er is geen beschermingsclausule voor volgmigranten in deze situatie. Een respondent zegt hierover: *Wat meespeelt is het besef dat de gezinshereniger, meestal de man, macht heeft over de vrouw, want hij kan dreigen met 'ik laat u terug het land uitzetten'. Dat hoor ik heel vaak.*

Twee respondenten geven verder aan dat het bijna altijd de volgmigrant (met kinderen) is die het huis verlaat en een andere woning moet gaan zoeken als ze kiest haar partner te verlaten. Dit in tegenstelling tot sommige juridische bepalingen die stellen dat de geweldplegende partner de woning moet verlaten of een andere woning moet zoeken. Dit is volgens de respondenten niet alleen oneerlijk tegenover de volgmigrant, maar ook onhandig. Een vrouw met meerdere kinderen en zonder inkomen aan een woning helpen is moeilijker dan bij een alleenstaande man.

Tot slot is gezinsbegeleiding zeldzaam en niet verplicht. Verschillende respondenten vinden echter dat er hulpverlening zou moeten kunnen worden opgelegd voor de geweldplegende gezinshereniger. Ook in preventieve bestrijding van IPG is het belangrijk oog te hebben voor de rol van de man volgens verschillende respondenten. Zo zegt een respondent: *als je de man niet meehebt, dan kan je niets beginnen.*

De aanbevelingen voor het sociaal beleid zijn hieruit volgend:

- De gezinscel-eis moet niet alleen gekoppeld zijn aan de wil van de volgmigrant, maar ook aan de wil van de

- gezinshereniger. Bijvoorbeeld door opvolging of verplichte gezinsbegeleiding indien er relatieproblemen zijn.
- Volgmigranten die aan de deur gezet worden door de gezinshereniger moeten juridisch beschermd worden.
  - Er moeten meerdere aanwijzingen verzameld zijn vooraleer een volgmigrant haar/zijn 'afwezigheid' wordt gemeld als problematisch bij DVZ. Een eenmalige melding van de gezinshereniger bij de gemeente mag bijvoorbeeld niet alleen leiden tot het schrappen van de volgmigrant uit het volksregister.
  - De (controle op de) gezinscel-eis moet ruimte laten voor gezinsbegeleiding en koppeltherapie. Dit geeft de volgmigrant meer opties ter bescherming en preventie van partnergeweld dan momenteel mogelijk zijn.
  - Het beleid moet het procedureel mogelijk maken dat de geweldplegende gezinshereniger degene is die de woning moet verlaten in plaats van de volgmigrant.

5.4. Meer aandacht voor kwetsbaarste groepen door het sociaal beleid

---

Volgens de respondenten heeft het sociaal beleid nog te weinig oog voor de bescherming van enkele kwetsbare groepen indien deze slachtoffer worden van IPG, bijvoorbeeld voor vrouwen uit polygame huwelijken of vrouwen zonder verblijfstatuut.

Deze eerste groep wordt niet erkend omdat in België polygamie niet toegestaan is. Twee respondenten begrijpen deze redenering vanuit het beleid, maar vinden dat dit er niet toe mag leiden dat mannen uit polygame relaties wel kunnen migreren, maar slechts één van hun vrouwen legaal mee kan komen en bescherming geniet tegen IPG.

Volgens zeven respondenten zijn vrouwen in illegaliteit ook zeer kwetsbaar in IPG-situaties. Zij genieten geen juridische bescherming en kunnen eveneens weinig tot geen beroep doen op hulpdiensten. De respondenten geven aan dat ook deze groepen bescherming zouden

moeten krijgen tegen IPG, aangezien de hulpverleners merken dat zij meer risico hebben hier slachtoffer van te worden.

Een andere kwetsbare groep zijn volgmigranten die enkel een attest van inschrijving hebben. Zij kunnen geen beroep doen op de uitzonderingsbepalingen. De respondenten bemerken dat de gezinshereniger hier misbruik van kan maken. Deze probeert soms de aanvraag en goedkeuring van gezinshereniging zo lang mogelijk uit te stellen omdat hij weet dat de volgmigrant hem dan moeilijk kan verlaten. Een respondent maakte ook mee dat een Belgische man weigerde zijn kind te erkennen bij de volgmigrant die hij had laten overkomen, omdat hij niet wou dat ze zelf rechten kon krijgen.

Voorts veroorzaakt het beleid deze kwetsbare situatie van volgmigranten soms zelf volgens verschillende respondenten. Zo bemerken enkele dat het moeilijker wordt om huwelijken te laten erkennen en dat meer huwelijken als schijnhuwelijk erkend worden. De volgmigrant is in deze gevallen niet beschermd door de uitzonderingsbepalingen, wat deze groepen erg kwetsbaar maakt bij partnergeweld. Een respondent vertelt hierbij over het huwelijk van een cliënt dat ondanks tiental jaar huwelijk en vier kinderen, erkend werd als schijnhuwelijk. Zij kon de geweldplegende partner hierdoor niet verlaten, wat uiteindelijk tot haar dood leidde.

Tot slot creëert het beleid volgens een respondent het gevaar op IPG-situaties doordat huwelijksmigratie voor veel migranten de enige manier lijkt om te migreren en ze zich dus genoodzaakt voelen om te huwen met een Belg of Europeaan. Vaak kennen ze deze partner niet goed en is er geen sprake van genegenheid, wat het risico op IPG vergroot binnen deze relaties. Zes respondenten opperen hierdoor dat IPG vooral voorkomt bij gezinsvorming in plaats van bij gezinshereniging. Dit is volgens hen zeker het geval indien het gaat over gearrangeerde huwelijken of bij migranten die naar België komen om na aankomst een partner te zoeken voor verblijfspapieren.

Kort samengevat stellen de respondenten volgende aanbevelingen ter bescherming van de kwetsbaarste groepen voor aan het sociaal beleid:

- Het beleid moet een wettelijke bescherming tegen IPG invoeren voor vrouwen uit polygame huwelijken, vrouwen

- zonder wettig verblijf, vrouwen met alleen attest van inschrijving en vrouwen uit ‘schijnhuwelijken’.
- Het beleid moet de procedures voor verblijfspapieren niet bemoeilijken vanuit het idee dat mensen komen profiteren en dat uitgewezenen terugkeren naar hun land, want dit vergroot de groep van onbeschermden volgmigranten met een hoog risico op IPG. Het beleid dient het aanzuigeffect en het misbruik van maatregelen eerst beter te onderzoeken.

5.5. Meer cultuursensitiviteit en gespecialiseerde kennis binnen de hulpverlening

---

Alle respondenten geven aan dat volgmigranten die slachtoffer zijn van IPG vaak erg moeilijk te bereiken zijn binnen de hulpverlening. Dit komt volgens hen grotendeels door specifieke kenmerken van deze doelgroep: ze leven vaak geïsoleerd, zijn niet op de hoogte van de hulpdiensten en zijn het vaak niet gewoon om over relatieproblemen te praten. De man of de omgeving kunnen de hulpmogelijkheden van de vrouw ook erg beknotten en controleren. Zo maakte een respondent mee dat de geweldplegende man haar verbood nog langs te komen bij het gezin, waardoor de respondent gedwongen werd ook de hulpverlening aan de vrouw stop te zetten. Twee andere respondenten zeggen dat het feit dat de hulpverlening vaak in geheim moet gebeuren het contact erg bemoeilijkt, waardoor de hulpverlening aan deze vrouwen vaak spaak loopt. Twee respondenten geven aan dat een strikte genderideologie de hulpverlening ook kan bemoeilijken, bijvoorbeeld als een volmigrant niet door iemand van het andere geslacht wil geholpen worden.

Bovendien gaat hulpverlening aan volgmigranten en gezinsherenigers in IPG-situaties vaak verder dan alleen het partnergeweld onderzoeken en bestrijden. Zo geven de respondenten aan dat deze huishoudens vaak kampen met armoede, slechte huisvesting, enzovoort. Zowel de geweldpleger als het slachtoffer lijden vaak aan verslavingen of psychische problemen. Twee hulpverleners die al meer dan twintig jaar actief zijn in hun organisatie geven aan hier een

grote evolutie in te zien; vroeger konden ze cliënten behoorlijk eenvoudig helpen in IPG-situaties, nu stellen de problemen zich altijd op verschillende levensdomeinen. Meerdere respondenten zeggen ook dat juridische hulp complexer is geworden doordat er veel aanpassingen werden doorgevoerd in het vreemdelingenrecht. Bovendien is het niet altijd eenduidig wie het geweld stelt. Het kan gaan over wederkerig geweld, mogelijksterwijs in verschillende vormen en gradaties. Tot slot is de groep gezinsherenigers en volgmigranten ook diverser geworden. De hulpverlening moet meer dan ooit op de hoogte zijn van verschillende waarden, normen en contexten ten aanzien van verschillende religies en culturen. Dit geeft volgens de respondenten soms moeilijke situaties in groepshulpverlening zoals in een buddy-project of een opvangcentrum, bijvoorbeeld als een Syriër en een Koerd samen worden gezet.

Dit alles vereist kennis op vele vlakken. Meerdere respondenten geven echter aan dat er nog te weinig gespecialiseerde kennis heerst binnen het sociaal werk en de ruimere hulpverlening. Drie bevroegde eerstelijns-hulpverleners geven aan niet genoeg opgeleid te zijn om met de snel veranderende en ingewikkelde wetgeving aan de slag te gaan. Zelf beschouwen ze dit niet als een nood, aangezien ze in deze situaties kunnen doorverwijzen. De bevroegde tweedelijns-hulpverleners, de personen waarnaar doorverwezen wordt, geven echter aan dat dit wel een nood is binnen de hulpverlening. Zij merken dat eerstelijns werkers vaak niet weten dat partnergeweld basis kan bieden om het verblijfsstatuut te behouden, wat tot fout advies kan leiden. De vier hulpverleners uit Brussel hebben bijvoorbeeld meermaals meegemaakt dat het OCMW volgmigranten papieren laat tekenen die hun verblijf in gevaar brengen. Ook geven veel respondenten aan dat de medewerkers van inburgeringscursussen en taallessen vaak als eerste in aanraking komen met IPG-signalen of hulpvragen hierrond, maar hier te weinig scholing en ondersteuning rond krijgen. Hetzelfde geldt voor dokters en politieagenten.

Dit resulteert in volgende aanbevelingen voor het sociaal werk:

- Sociaal werkers en andere eerstelijns werkers (bv. politieagenten, dokters) dienen beter op de hoogte te zijn van

relevante wetgevingen, doorverwijzingsmogelijkheden, preventieve acties en aandachtspunten bij IPG. Scholing en vorming dienen hierop in te zetten op een cultuursensitieve manier. Dit houdt in dat hulpverleners op de hoogte dienen te zijn van het hogere risico dat (volg)migranten hebben op IPG en de specifieke drempels waarmee ze geconfronteerd worden om hulp te zoeken.

- Algemene hulpdiensten dienen rekening te houden dat ze over genoeg diversiteit van cultuur, geslacht, nationaliteit, vooropleiding en ervaring in hun personeelssamenstelling beschikken om adequate hulp te bieden aan hun diverse doelgroep. Hierbinnen kunnen rolmodellen in de migrantengemeenschap als belangrijke actoren optreden.

5.6. Een meer systematische en structurele hulpverlening

Acht hulpverleners geven aan het gevoel te hebben dat de hulpverlening aan volgmigranten in IPG-situaties momenteel vooral bestaat uit kleinschalige projecten en organisaties, maar dat er weinig structurele aandacht is voor deze problematiek. Twee respondenten geven aan dat dit vooral komt doordat het beleid de middelen van de grote spelers stopzet, zoals bijvoorbeeld bij BCHV, CAW-diensten en Caritas. Drie andere respondenten kijken hiervoor in eigen boezem. Ze geven aan dat er nog te weinig structurele samenwerkingen zijn tussen de hulpverleningsorganisaties.

Verschillende respondenten bemerken ook dat er momenteel te weinig preventieve actie en vervolghulpverlening is. Dit valt volgens de respondenten te linken aan een gebrek aan middelen en slecht bereik van de doelgroep.

Enkele respondenten zeggen dat dit een probleem is voor het sociaal werk in het algemeen. Op deze manier dreigt het gevaar dat sociaal werk partnergeweld gaat bestendigen bij migranten; migranten kunnen zich namelijk gefrustreerd gaan voelen volgens de respondenten als ze geen langdurige hulp vinden binnen de bestaande diensten en projecten of als deze hulp enkel voorhandig is voor enkele

geselecteerden. Zo zegt een respondent: *Je helpt die mensen niet met een keer twee uur iets voor of met hen te doen. Dat is leuk, maar je ziet dat veel mensen na een tijd beginnen af te haken en dat is dan niet omdat ze dat niet willen doen, maar omdat ze denken: Wat brengt het ons allemaal op?*

Bovendien geloven verschillende respondenten, zoals eerder aangegeven, dat de hulpverlening de migratie-specifieke stressoren bij (volg)migranten niet genoeg kan opvangen door gebrek aan het gebrek een systematische samenwerking, waardoor dit spanningen binnen de gezinnen verhoogt. Om IPG preventief te bestrijden is het dus noodzakelijk ook te interveniëren bij deze migratie-specifieke stressoren. Zo zegt een hulpverlener over het gebrek aan goede en betaalbare huisvesting: *Hoe dat mensen soms wonen... Vaak met veel kinderen, in een beschimmeld, veel te klein appartementje. Daar word je niet beter van, dat geeft stress aan een gezin.*

Tot slot geven verschillende respondenten aan dat door de huidige overbevraging van de hulpdiensten erop te veel vlakken tegelijk moet worden gehandeld, waardoor bepaalde thema's of noden op de achtergrond dreigen te verdwijnen. Een respondent geeft aan dat de hulpvraag bij migranten vaak meervoudig is en hulpverleners in dit geval eerst gaan inzetten op financiële en juridische hulp. Hierdoor blijft de aandacht voor sociale hulp – of concreter voor (preventieve) hulp bij partnergeweld – soms achterwege. Drie respondenten vullen hierop aan dat in de hulpverlening aan volgmigranten bij IPG-situaties vaak erg gefocust wordt op alles juridisch in orde te maken, waardoor soms vergeten wordt om naar het persoonlijk verhaal van de volgmigrant te luisteren. Meerdere respondenten geven aan dat er vaak vergeten wordt dat net zoals bij andere vrouwen, de beslissing om de partner te verlaten ook voor deze volgmigrant niet evident is. Toch worden haar minder beslissingsmogelijkheden aangeboden, door het sociaal beleid en de hulpverlening.

Dit leidt tot volgende aanbevelingen voor het sociaal werk, alsook voor het sociaal beleid:

- Het beleid moet betere toegang voorzien voor migrantgezinnen tot basisvoorzieningen, zoals huisvesting en werk.
- Het beleid moet kinderen, diploma's, sociale woningen en rijbewijzen sneller erkennen bij migranten.
- Het beleid moet rekening houden met openstaande vacatures bij het toewijzen van een gemeente aan een migrant.
- Het beleid moet taal- en inburgeringscursussen verplicht maken voor volgmigranten, zodat deze sociaal en economisch minder afhankelijk zijn van de gezinshereniger.
- Het beleid moet strenger optreden tegen discriminatie en racisme binnen het sociaal beleid, de arbeidsmarkt, de huizenmarkt en hulpdiensten.
- De hulpverlening aan volgmigranten in IPG-situaties zou succesvoller verlopen als er meer structurele hulp was. Hiervoor is het belangrijk dat er grootschalige organisaties of interne samenwerkingen bestaan die kleinere organisaties kunnen verbinden.
- Sociaal werkers dienen genoeg aandacht te besteden aan sociale problemen naast economische en juridische hulpvragen. De problematiek van partnergeweld bij volgmigranten mag niet verengd worden tot een juridische zaak.
- Het sociaal werk moet een ruim aanbod voorzien ter ondersteuning van (volg)migranten, zoals taal-oefenkansen en zinvolle vrijetijdsactiviteiten. Dit kan de afhankelijkheid bij volgmigranten verkleinen.
- Het sociaal werk moet meer preventieve actie en vervolghulpverlening voorzien. Een betere en systematischere samenwerking tussen verschillende diensten of de hulp van grootschalige diensten die hiervoor middelen krijgen kan hierbij helpen.

5.7. Een betere toegankelijkheid en representatie binnen de hulpverlening

---

Hierboven werd beschreven hoe sommige kenmerken specifiek aan het profiel van volgmigranten het soms moeilijk maken om de doelgroep te bereiken vanuit de hulpverlening. Hiernaast zijn er echter ook specifieke kenmerken van het sociaal werk en sociaal beleid die de hulpverlening minder toegankelijk maken.

Ten eerste vinden verschillende respondenten dat er te weinig informatie wordt gegeven aan volgmigranten over de uitzonderingsmaatregelen en bestaande hulporganisaties. Deze onwetendheid beschouwen verschillende respondenten als de grootste drempel tot hulp voor volgmigranten.

Ten tweede is volgens verschillende respondenten de hulpverlening nog te blank en te bureaucratisch. Het is volgens hen niet evident voor migranten, zeker indien ze in precaire situaties leven, om rekening te houden met verplichte afspraken en openingsuren. Ook spreekt de hulpverlening de volgmigrant vaak niet aan volgens de respondenten. De hulpverleners en campagnes zijn vaak door en voor blanke en Nederlandstalige personen. Campagnes tegen IPG richten zich meestal op een nog rigider publiek, namelijk blanke, Nederlandstalige vrouwen.

Dit legt een andere grote drempel tot de hulpverlening bloot volgens de respondenten, namelijk de taalbarrière. De meeste diensten werken met tolken, maar hier is een groot tekort aan volgens de respondenten. Ook wijzen verschillende ondervraagden erop dat de aanwezigheid van een tolk een gesprek bemoeilijkt; het gesprek verloopt moeizamer en de hulpverlener is nooit zeker of de tolk juist en volledig vertaalt. De respondenten merken dat dit ook soms problemen oplevert ten aanzien van discretie, aangezien door het tolkente kort soms iemand van dezelfde gemeenschap als de cliënt gevraagd wordt te vertalen. Twee Brusselse respondenten ondervinden nog een ander probleem door de taalbarrière. Zij krijgen vaak doorverwijzingen uit Vlaamse OCMW's van migranten die geen Nederlands kunnen. In Brussel

worden deze mensen echter door veel hulpdiensten geweigerd, aangezien de migranten hier niet gedomicilieerd zijn.

Twee respondenten geven tot slot aan dat niet alleen volgmigranten die slachtoffer worden van IPG, maar ook hun omgeving die dit gewaar wordt, mogelijk geremd zijn om de politie hiervoor te contacteren. Volgens hen wonen deze slachtoffers namelijk vaak in kansarme buurten, waar de politie het liefst gemeden wordt.

Dit levert volgende aanbevelingen voor sociaal werk en sociaal beleid:

- De informatieverspreiding over de uitzonderingsmaatregelen en bestaande hulporganisaties moet grondiger gebeuren, bijvoorbeeld door het Belgisch consulaat in hun thuisland of de inburgeringscursus.
- Campagnes tegen IPG moeten een breed, divers publiek aanspreken.
- Er is nood aan meer cultuursensitiviteit en diversiteit binnen de hulpverlening, zoals eerder vermeld.
- Sociaal werk moet zijn organisatie herbekijken en zoveel mogelijk de bureaucratische en blanke uitstraling van de hulpverlening verminderen.
- Het tekort aan opgeleide sociale tolken moet worden opgelost.
- Het beleid moet garantie geven dat melders van IPG-situaties geen vervolging moeten vrezen.
- Aparte hulpdiensten voor migranten – zoals lotgenotengroepen, praattafels of zelforganisaties – kunnen via toeleiding ervoor zorgen dat de drempel naar de reguliere hulpverlening verkleind wordt.

5.8. Meer aandacht voor de kinderen door het sociaal beleid en sociaal werk

---

Veel respondenten geven aan dat er zowel door het sociaal werk als door het sociaal beleid weinig wordt gekeken naar de kinderen die mee slachtoffer worden indien er geweld plaatsvindt tussen hun ouders. Dit vinden de respondenten problematisch, aangezien dit het welzijn en

de toekomst van de kinderen evenzeer beïnvloedt. Bovendien gaat het hier over een grote groep, aangezien migrantgezinnen vaak veel kinderen krijgen. De kinderen dreigen in moeilijke situaties te komen als de vrouw bij de geweldplegende partner blijft, maar ook als ze deze verlaat. Hierover zegt een respondent: *Als je een moeder van een familie niet ondersteunt... Ik maak me dan zorgen voor de toekomst van dat hele gezin.*

Sommige respondenten gaan indien ze vrezen voor de veiligheid van de kinderen inspringen als de volgmigrant ervoor kiest terug te keren naar de geweldplegende partner, bijvoorbeeld door contact op te nemen met de jeugdrechtbank of Kind & Gezin. Ze merken echter dat hier weinig mee gebeurt, vermoedelijk door een middelentekort en slechte communicatie.

Twee respondenten die werkzaam zijn in opvangcentra gaan ook met de kinderen in gesprek om deze preventief beschermingsmechanismen aan te bieden mocht de moeder kiezen terug naar de partner te keren. De respondenten kennen echter incidenten waarbij andere diensten in deze situatie geen melding maken. Ze vrezen dat er dus veel kinderen in gevaarlijke situaties verkeren zonder dat zij hulp of bescherming krijgen.

Als de volgmigrant de geweldplegende partner verlaat kan dit ook moeilijkheden geven in verband met de kinderen en de opvoeding. Als deze vrouw geen verlenging van verblijf krijgt, dreigt het gezin opgesplitst te worden. Als de vader bijvoorbeeld de kinderen bij zich wil houden, zou dit betekenen dat de vrouw alleen naar het herkomstland moet terugkeren. Deze moeilijke keuze dwingt veel vrouwen om illegaal in België te blijven volgens de respondenten, om hun kinderen niet te verliezen. Een ander gevaar is dat ze hun kinderen gaan kidnappen, al lijkt dit zelden te gebeuren. Dit probleem stelt zich het vaakst ten aanzien van zonen. Een respondent zegt hierover dat de vader vaak de zonen bij zichzelf wil houden en dat de zonen ook vaak de kant van de vader kiezen.

DVZ is op de hoogte van deze schrijnende situaties en geeft aan deze vrouwen in illegaliteit niet te zullen uitwijzen. Dit geeft volgens de

respondenten echter aan dat het beleid deze vrouwen negeert, in plaats van dat ze deze beschermt.

Deze bezorgdheid leidt tot verschillende aanbevelingen voor het sociaal werk en het sociaal beleid:

- De hulpverleningsdiensten die in aanraking komen met IPG bij volgmigranten moeten meer aandacht hebben voor de veiligheid en de bescherming van de betrokken kinderen. Bijvoorbeeld door een betere samenwerking tussen hulpdiensten, Kind & Gezin en jeugdrechtbanken. Of door preventieve beschermingsmethodes aan de betrokken kinderen te leren.
- DVZ dient rekening te houden bij de bepaling van de verlenging van het verblijf dat de gezinssituatie van de volgmigrant, gezinshereniger en hun kinderen niet in gevaar dreigt te komen. In plaats van hierdoor het illegaal verblijf van de volgmigrant in sommige situaties te dogen, zou het beleid hier een oplossing voor moeten zoeken die bescherming biedt aan alle gezinsleden.

6. Extra aandachtspunten voor (volgmigranten van) oorlogsvluchtelingen

6.1. Extra aandachtspunten ten aanzien van partnergeweld-situaties

Zoals eerder werd gezegd, werken vier van de ondervraagde hulpverleners (bijna) uitsluitend met (volgmigranten van) oorlogsvluchtelingen. Acht hulpverleners werken evenveel met deze groep als met andere (volg)migranten. Drie hulpverleners werken zeer weinig met (volgmigranten van) oorlogsvluchtelingen.

Organisaties die niet exclusief met vluchtelingen werken, zeggen dat partnergeweld minder of even veel lijkt voor te komen bij oorlogsvluchtelingen als bij andere migrantengroepen. Organisaties die wel quasi exclusief met deze groep werken, komen echter ook met IPG-situaties in aanraking. Dit doet vermoeden dat de problematiek van IPG wel voorkomt bij volgmigranten van oorlogsvluchtelingen,

maar niet meer als bij gewone volgmigranten. Verschillende respondenten vermoeden wel dat deze problematiek nu nog beperkt is doordat de meeste vluchtelingen pas recent herenigd zijn met hun gezin, maar dat in de toekomst er meer IFG-situaties zullen plaatsvinden en meer hulp hierbij zal worden gezocht.

Drie respondenten geloven dat volgmigratie uit oorlogsgebieden gezinnen vaak dichter bij elkaar brengt, omdat ze in een noodsituatie zitten waarbij ze elkaar moeten beschermen. De andere hulpverleners vermoeden dat er extra stressoren kunnen heersen bij migratie uit oorlogsgebieden, wat de kans op partnergeweld vergroot. Zo kunnen volgens verschillende respondenten de trauma's die werden opgelopen in de oorlog of op de vlucht ervoor zorgen dat iemand niet langer hetzelfde functioneert binnen een gezin en mogelijk zelfs IPG gaat stellen. Verschillende andere respondenten denken ook dat migranten uit oorlogsgebieden meer stress hebben over hun toekomst. Ze zijn niet vrijwillig gevlucht en hebben meer te verliezen als ze worden teruggestuurd. Tot slot denken sommigen dat vervreemding een extra stressor in de relatie kan zijn, aangezien de partners elkaar vaak al een lange tijd niet gezien hebben door de lange vlucht en proceduretijd.

Hierbij kaarten bijna alle respondenten aan dat ondanks deze stressoren de psychologische ondersteuning zeer beperkt is voor deze groep, door een gebrek aan kennis over ondersteuning bij oorlogstrauma's en door een tekort aan middelen.

6.2. Extra aandachtspunten ten aanzien van gezinshereniging en de uitzonderingsbepalingen

---

De respondenten geven aan dat de uitzonderingsbepalingen bij IPG-situaties hetzelfde zijn voor volgmigranten van oorlogsvluchtelingen als voor andere volgmigranten. Het grootste verschil hierbij is dat volgmigranten van oorlogsvluchtelingen zelf een asielaanvraag tot subsidiaire bescherming kunnen indienen. Dit raden de meeste sociaal werkers dan ook aan boven de uitzonderingsbepalingen, aangezien dit sneller tot een positief antwoord van DVZ zal leiden. Volgmigranten

van oorlogsvluchtelingen zijn juridisch gezien dus minder afhankelijk van de gezinshereniger en kunnen eenvoudiger hun partner verlaten indien er geweld in de relatie is, zonder hun verblijf te verliezen. Vier andere respondenten zeggen ook dat de hulpverlening bij deze groep eenvoudiger op te volgen is aangezien een subsidiaire beschermeling altijd een OCMW-assistent krijgt toegewezen.

Wel geven twee respondenten aan dat voor sommige conflictzones het moeilijker in te schatten is of de volgmigrant hier met zekerheid een eigen subsidiaire bescherming gaat krijgen. Zo zullen Syrische volgmigranten bijna altijd een eigen verblijfsstatuut krijgen, maar is dat niet zo zeker bij Afghaanse of Irakese volgmigranten.

Ook wijzen de respondenten erop dat het aangaan van een eigen procedure vaak veel psychologische stress oplevert voor de volgmigrant. De bevrageden stellen vast dat deze onzekerheid en stress er vaak voor zorgen dat volgmigranten van oorlogsvluchtelingen in IPG-situaties toch bij hun geweldplegende partner blijven. Een respondent zegt hierover: *Ook al kan ze zelf asiel aanvragen, ze moet wel weer van nul beginnen en kent hierbij veel onzekerheden. Die mentale belasting mag je zeker niet onderschatten.*

Bij de gezinsherenigingsprocedure zijn er wel verschillen tussen oorlogsvluchtelingen en andere migranten. De juridische bepalingen zijn gunstiger voor de oorlogsvluchteling: zo moet een oorlogsvluchteling binnen de eerste 13 maanden na zijn erkenning niet aan de voorwaarden van gezinshereniging voldoen om een familielid over te brengen. De hulpverleners vinden dit een humane regeling. Wel wijzen enkele erop dat dit voor sommige oorlogsmigranten ook tot ongunstige situaties kan leiden. Het niet moeten voldoen aan de voorwaarde van genoeg huisvesting zorgt er vaak voor dat deze gezinnen met te veel mensen in slechte huizen wonen. Als de vluchteling in een sociale woning woont, mag hij pas een aanvraag indienen voor een gezinswoning zodra de familie in België is aangekomen. Hij komt dan onderaan de wachtlijst te staan. Het wegvallen van de voorwaarde tot voldoende inkomen zorgt er daarbovenop voor dat deze gezinnen meestal in armoede leven. Deze

elementen kunnen volgens de respondenten het risico op partnergeweld verhogen.

Verder geven verschillende respondenten aan dat de erkenning van gezinsbanden vaak moeilijker is bij oorlogsvluchtelingen dan voor andere migranten. Er wordt vanuit het beleid verwacht dat volgmigranten in het herkomstland gezinshereniging aanvragen bij de ambassade die bij hun land hoort. Dit is vaak moeilijk door de oorlog. Als de volgmigrant als oplossing gezinshereniging aanvraagt in een buurland waar ze wel geraakte, wordt dit later vaak niet erkend. Dit geeft niet alleen psychische problemen, maar ook moeilijkheden bij het kindergeld en de verzekeringen. Hierin zien de respondenten een extra stressor die de gezinssituatie niet ten goede komt. Volgens de respondenten heeft deze bepaling vooral te maken met racisme en onwil binnen de betrokken diensten.

De respondenten betreuren dat de middelen rond vluchtelingenhulp sinds 2017 worden afgebouwd, na een grote investering van het beleid ten tijde van de vluchtelingenstroom in 2015. Veel CAW's en OCMW's ondervinden hier directe gevolgen van nu ze geen subsidie meer krijgen voor vluchtelingenhulp. Hierdoor zijn vele diensten verdwenen. De respondenten vinden dat deze beleidskeuze geen rekening houdt met een degelijke integratie van oorlogsvluchtelingen en volgmigranten. In twee jaar tijd hebben deze nog niet de taal geleerd of hun plek in de samenleving gevonden zonder op problemen te stuiten. Zeker niet de volgmigranten die vaak een jaar later dan de oorlogsvluchteling zijn gekomen.

Volgens de respondenten heeft dit twee negatieve effecten op IPG. Ten eerste kan er meer conflict optreden binnen de gevluchte gezinnen doordat ze weinig ondersteuning vinden. Ten tweede kunnen slachtoffers van IPG bij minder diensten terecht om hulp te krijgen. Vooral het stopzetten van Solentra, een dienst ter psychologische ondersteuning van vluchtelingen, wordt bekritiseerd. Tot slot geloven de meeste respondenten dat er in de toekomst terug meer oorlogsvluchtelingen gaan komen.

6.3. Aanbevelingen voor het sociaal werk en sociaal beleid

- Het beleid moet een gespecialiseerde (psychosociale) hulpverlening voor mensen met oorlogstrauma's uitbouwen, door hieraan extra middelen en scholing te koppelen. Het heropstarten van Solentra kan hierin bijdragen.
- Vluchtelingen en subsidiaire beschermelingen zouden zich moeten kunnen inschrijven op de wachtlijst voor gezinswoningen zodra er geweten is dat de gezinshereniging doorgaat.
- Het beleid zou gezinshereniging moeten goedkeuren indien dit door noodomstandigheden, zoals een oorlogssituatie, werd aangevraagd in een andere ambassade als van het herkomstland van de volgmigrant.
- Het beleid moet in plaats van middelen af te bouwen voor hulpverlening aan (volgmigranten van) oorlogsvluchtelingen investeren in structurele middelen voor integratie, taallessen en gezinsondersteuning van deze groep.

IV. DISCUSSIE

De onderzoeksresultaten sluiten over het algemeen aan bij de bevindingen uit de literatuurstudie. Beide delen kaarten een evolutie binnen volmigratie aan, zowel op vlak van nationaliteiten – onder invloed van een toename aan oorlogsvluchtelingen (CGVS, 2017a; EMN, 2017; Freedman, 2016; Myria, december 2016) – als door een verstrenging van de gezinsherenigingwetgeving (EMN, 2017; De Hart, 2006; HRW, 2012). De verstrengingen bij de uitzonderingsbepalingen zijn minder zichtbaar in de literatuurstudie, maar komen uitvoerig aan bod in de onderzoeksresultaten. De respondenten geven aan dat het onduidelijker is geworden wat nodig is om een verlenging van verblijf te bekomen voor de volmigrant, aangezien er minder bewijsoorten worden geaccepteerd als vroeger. Dit nieuwe inzicht is belangrijk om de afhankelijkheidspositie van volmigranten te begrijpen en verhelpen.

Verder wordt partnergeweld gelijkaardig gepercipieerd in de literatuurstudie als door de respondenten: partnergeweld betekent vooral geweld van man op vrouw (Ella vzw, 2015; Maruf, 2013; Vlaamse Overheid, 2015) en kent diverse, vaak gemengde vormen (Gonçalves & Matos, 2016). Belangrijker hierbij is dat de literatuurbevinding dat migratie de kans op partnergeweld verhoogt, bevestigd wordt door de respondenten (Guruge et al., 2010; HRW, 2012; Zakar et al., 2012). Zij benoemen gelijkaardige migratiespecifieke (Daru et al., 2016; Hellemans et al., 2014; Kulwicki et al., 2010; Ono, 2013; Zakar et al., 2012), culturele en demografische stressoren (Abu-Ras, 2007; Erez et al., 2009; Guruge et al., 2010; Movisie, 2007) die enerzijds stress en dissatisfactie geven aan gezinnen en hierdoor de kans op IPG vergroten en anderzijds de hulpvraag bemoeilijken.

Hierbij wordt de rol van sociaal beleid ook sterk benadrukt. De respondenten bekritisieren, net zoals de literatuurstudie, de uitzonderingsmaatregelen ten aanzien van de inkomenseis (EWL, 2007; Koellet et al., 2009; Mahieu et al., 2010), de bewijslast (Dawoud, 2017; HRW, 2012; Myria, 2017) en de tijdige meldingsplicht

(Dawoud, 2014; Myria, 2017), alsook de complexiteit en rechtsonzekerheid die hierbij ontstaat (Dawoud, 2017; Zakar et al., 2012).

Andere kritieken op het sociaal beleid die bij de literatuurstudie en de onderzoeksresultaten naar voren komen zijn dat er meer aandacht wordt gegeven aan opvolging van het slachtofferschap dan van het daderschap (EWL, 2007) en dat er meer middelen nodig zijn voor adequate hulpverlening (Ella vzw, 2013, Marnuf, 2013). Tevens geven de onderzoeksresultaten aan dat de respondenten weinig tot niet op de hoogte zijn van (mogelijke actieplannen bij) de Conventie van Istanbul dat ter sprake kwam in de literatuurstudie (Dawoud, 2017). Dit toont wellicht aan dat er nog geen stappen ter implementatie van dit verdrag in werking zijn gesteld door het beleid. Nochtans ondertekende België dit akkoord in 2016 en staan hier veel aanbevelingen in die overeenstemmen met de aanbevelingen van de respondenten, namelijk om de kwetsbaarste groepen ook bescherming te bieden tegen IPG door hen een onafhankelijke verblijfstitel te geven.

De literatuur besprak al kort de nood tot meer gespecialiseerde kennis (Bent-Goodley, 2007; Crabtree et al., 2016; Messing et al., 2015), cultuursensitiviteit (Abu-ras, 2007; Pan et al., 2006; Withaecx, 2014), toegankelijkheid en representatie (HRW, 2012; Ono, 2013) en samenwerkingsverbanden binnen de hulpverlening (HRW, 2012; Ono, 2013). De onderzoeksresultaten bieden echter een verdergaand overzicht van de drempels die sociaal werkers ondervinden bij hulpverlening aan volgmigranten in IFG-situaties.

Een andere meerwaarde die de onderzoeksresultaten bieden zijn concrete aanbevelingen aan het sociaal werk en sociaal beleid om de afhankelijkheidssituatie en het risico op IPG te verkleinen bij volgmigranten. Deze staan uitvoerig beschreven in deel III (§5 en §6.3). Hier komen nieuwe elementen aan bod die niet of weinig werden toegelicht in de literatuurstudie. Zo geven de respondenten meer aandacht aan het bespreken van kwetsbare groepen en gezinsaspecten, zoals aandacht voor de kinderen en de moeilijkheid van de keuze om de partner te verlaten.

De kwetsbare groepen voor IPG die vermeld werden in de onderzoeksresultaten zijn voornamelijk mensen zonder legaal verblijf en volgmigranten uit schijn- en gearrangeerde huwelijken. Aangezien het beleid harder optreedt tegen deze groepen (Daru et al., 2016; Intrand, 2015; Janssens, 2013) kan toekomstig onderzoek naar de kwetsbaarheid en beschermingsmogelijkheden van deze vrouwen interessant zijn.

In tegenstelling tot de bevindingen uit de literatuurstudie lijken de onderzoeksresultaten niet te wijzen op een groter risico op IPG voor volgmigranten van oorlogsvluchtelingen (Clycq et al., 2004; Freedman, 2016; Keygnaert et al., 2012). De bevraagde sociaal werkers nemen niet meer partnergeweld waar bij deze groep dan bij andere volgmigranten. Wel onderscheiden ze gelijkaardige stressoren als in de literatuurstudie, die mogelijk een risico op IPG kunnen vergroten bij deze groep, bijvoorbeeld door de aanwezigheid van trauma's en frustraties (Carlé, 10 februari 2014; El Masri et al., 2013). De belangrijkste bevinding uit de onderzoeksresultaten hierbij is dat volgmigranten van oorlogsvluchtelingen zelf asiel kunnen aanvragen en dus minder afhankelijk zijn van hun partner of de uitzonderingsbepalingen. Achteraf gezien lijkt dit een logische bevinding, maar deze wordt nergens besproken in de gelezen literatuur. Wellicht is het nog wenselijker om volgmigranten van oorlogsvluchtelingen altijd een onafhankelijke verblijfstitel te geven als subsidiaire beschermeling, in plaats van een afhankelijke verblijfstitel via gezinshereniging. Dit zou de psychologische stress die een nieuwe aanvraag met zich meeneemt kunnen wegnemen.

De respondenten en de literatuurstudie wijzen op het belang van betere psychosociale begeleiding voor migranten uit oorlogsgebieden (Vlaams Parlement, 3 oktober 2017). Het beleid lijkt deze nood al opgemerkt te hebben. Zo werden zeer recent nieuwe middelen voor psychosociale begeleiding vrij gemaakt, zoals besproken in de literatuurstudie (Van Den Eynde, 13 april 2018). Het is goed dat hiervoor nieuwe middelen komen, maar vermoedelijk zou het beter zijn om de eerder stopgezette psychosociale diensten, zoals Solentra,

terug op te bouwen. Deze diensten werden namelijk door alle respondenten die hierover praatte als succesvol beschouwd.

Een andere interessante bevinding uit de onderzoeksresultaten is dat de gunstigere voorwaarden bij gezinshereniging voor vluchtelingen niet altijd als positief worden gezien, terwijl de literatuur vooral de positieve kant bespreekt (Orbit vzw, 2016; UNHCR, 16 oktober 2015; Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 22 oktober 2015). Verder onderzoek naar hoe deze negatieve effecten best worden opgevangen kan interessant zijn. In deze thesis werden al enkele aanbevelingen hiervoor geformuleerd, zoals het sneller toestaan van inschrijving voor een gezinswoning bij sociale huisvesting.

Een tekort dat opviel tijdens de interviews is dat de respondenten sociaal werk en sociaal beleid als twee aparte velden beschouwen, hoewel ze wel linken leggen met de taak van het sociaal beleid in het ontstaan van de problematiek en het zoeken van oplossingen ter bescherming van volgmigranten in IPG-situaties. Wellicht moeten het sociaal werk en het sociaal beleid voor echte bestrijding van IPG bij volgmigranten juist werken aan structurele oplossingen en samenwerkingen.

Ook was frappant bij de interviews dat er binnen de hulpverlening enige schroom en taboe heerste bij het praten over IPG bij (volg)migranten. Dit is een drempel binnen de hulpverlening die de literatuurstudie al aangaf (Ella vzw, 2013; Maruf, 2013). Hulpverleners lijken op hun hoede om geen stereotypen te bevestigen. Deze houding is eigen aan sociaal werk, maar kan mogelijk negatieve effecten hebben als het het denken over passende oplossingen voor specifieke kwetsbare groepen verhindert.

Tot slot zijn er enkele zaken waar deze thesis mee in aanraking kwam die nood hebben aan verder onderzoek, maar die niet pasten binnen het eigen onderzoekskader. Zo werd duidelijk uit de literatuurstudie en de onderzoeksresultaten dat er een toename is van het aantal erkenningsbaby's doordat andere erkennings-procedures bemoeilijkt worden (Vidal, 1 juli 2016). De respondenten maakten zich hier zorgen over, aangezien deze kinderen vaak in slechte situaties opgroeien. Het sociaal werk en beleid biedt weinig aandacht en

oplossingen voor dit probleem. Verder onderzoek is dus aangeraden. Verder behandelde het eigen onderzoek weinig tot niet de invloed van armoede of het wonen in kansarme buurten, hoewel de literatuurstudie aangaf dat dit veel invloed heeft op het risico van partnergeweld (Alsaba & Kapilashrami, 2016; Crabtree et al., 2016; Gonçalves & Matos, 2016). Ook is er binnen het onderzoek weinig aandacht voor mannelijke volgmigranten die slachtoffer worden van IPG, voor wederzijds geweld bij migrantkoppels of voor IPG waarbij de volgmigrant de pleger is. Deze thema's kwamen kort naar boven tijdens de interviews, waarbij duidelijk werd dat de respondenten in aanraking kwamen met deze problemen, maar geen handelingskaders of oplossingen konden bieden. Verder onderzoek is dus wenselijk.

Vergelijkend onderzoek over de gezinscel-eis en de uitzonderingsbepalingen kan interessant zijn om de exacte rol van sociaal beleid en sociaal werk te bestuderen, aangezien de controletijd en de bewijsmogelijkheden vaak verschillen per land. Het opnemen van migratie-aspecten binnen de echtscheidings- of opvangcentra-statistieken zou ook een beter zicht bieden op de besproken problematiek.

Aanbevelingen tot verder onderzoek die de respondenten zelf voorstellen zijn het onderzoeken van het aanzuigefect, de nodige duur van de controleperiode en van de OCMW-steun aan volgmigranten die hun partner verlaten na IFG vooraleer ze een eigen inkomen moeten voorzien.

V. CONCLUSIE

Het sociaal werk speelt een belangrijke rol in het verhelpen van de afhankelijkheidspositie en IPG-situaties bij migrantvrouwen na gezinshereniging in België. Sociaal werkers komen namelijk veel met deze problematiek in aanraking en proberen bescherming te bieden aan slachtoffers door middel van juridische hulp, onderdak en psychologische steun. Toch bestendigt het sociaal werk eveneens deze problematiek, doordat sociaal werkers drempels ondervinden om geschikte hulp te bieden aan volgmigranten in IPG-situaties. Hierdoor slagen ze er niet altijd in de doelgroep te bereiken of te beschermen en ontstaan er mogelijkterwils frustraties bij (volg)migranten die tot partnergeweld leiden.

Vaak zijn deze drempels afkomstig uit de hulpverlening zelf of uit kenmerken van deze specifieke doelgroep. Aanbevelingen die volgen om deze drempels te overwinnen zijn verbetering op vlak van cultuursensitiviteit, opbouw van gespecialiseerde kennis, toegankelijkheid en representatie. Verder moet de hulpverlening structureler en systematischer (samen)werken, bijvoorbeeld door meer preventieve hulp te bieden, gezinnen langduriger op te volgen en zinvolle vrijetijdsactiviteiten te organiseren. Door hierop in te zetten zou sociaal werk effectiever de afhankelijkheidspositie en kans op IPG (proberen te) verhelpen of elimineren. Ook meer aandacht voor de kinderen binnen IPG-situaties wordt aangeraden.

Andere drempels die het sociaal werk ondervindt zijn afkomstig uit de Belgische wetgeving. Het sociaal beleid speelt namelijk een belangrijke rol in het bestendigen van de afhankelijkheidspositie van migrantvrouwen na gezinshereniging in België. Door de huidige juridische bepalingen wordt de volgmigrant afhankelijk gehouden van de gezinshereniger. De volgmigrant moet vijf jaar bij de gezinshereniger blijven vooraleer de wetgever deze een onbeperkte verblijfstitel geeft. De wetgever probeert wel de problematiek van afhankelijkheid en IPG te verhelpen door uitzonderingsbepalingen voor volgmigranten in IPG-situaties te voorzien. Deze bepalingen zijn echter onduidelijk, subjectief en veeleisend. Uit eigen onderzoek blijkt

tevens dat deze bepalingen steeds strenger worden. Dit zorgt ervoor dat enerzijds de hulpverlener weinig ruimte krijgt tot adequate hulpverlening en anderzijds dat de volgmigrant uit angst voor verlies van haar verblijfstitel bij de geweldplegende gezinshereniger blijft. De aanbeveling voor het beleid die hieruit voortvloeit is om meer juridische bescherming te faciliteren, ook voor kwetsbare groepen die momenteel niet gedekt zijn door de uitzonderingsbepalingen. Het in werking stellen van de Conventie van Istanbul kan deze aanbeveling al grotendeels in voege brengen. Een andere aanbeveling is dat het sociaal beleid meer middelen moet vrijmaken voor hulpverlening. Tot slot zouden de respondenten het een verbetering vinden als de controleperiode en de gevolgen van deze te verbreken niet langer alleen door de volgmigrant gedragen werden, maar ook door de gezinshereniger.

De recente toename van vluchtelingen uit oorlogsgebieden lijkt niet tot een toename in IPG bij volgmigranten te zorgen volgens het eigen onderzoek, hoewel de literatuur wel aanwijst dat migranten uit oorlogsgebieden hier een groter risico op hebben. Toch zorgt deze evolutie voor enkele nieuwe aandachtspunten binnen het sociaal werk en sociaal beleid ten aanzien van het veilig stellen van migrantvrouwen. Volgmigranten uit oorlogsgebieden zijn minder afhankelijk van hun gezinshereniger, aangezien ze via een eigen asielaanvraag als subsidiaire beschermeling een onafhankelijke verblijfstitel kunnen verkrijgen. Ze zijn dus minder genoodzaakt beroep te doen op de moeilijke uitzonderingsbepalingen indien ze slachtoffer worden van IPG. Wel is de nood aan psychosociale ondersteuning groot bij deze groep. Het heropstarten van diensten als Solentra is daarom wenselijk. Ook is het aangeraden dat het beleid niet verder middelen afbouwt ter ondersteuning van vluchtelingen, aangezien deze groep volgens het eigen onderzoek terug zal toenemen en hun hulpvragen (bijvoorbeeld rond IPG) pas in de toekomst naar boven zullen komen. Het sociaal werk dient daarom gespecialiseerde kennis te ontwikkelen rond vluchtelingen uit oorlogsgebieden.

VI. BRONNENLIJST

Abu-Ras, W. (2007). Cultural Beliefs and Service Utilization by Battered Arab Immigrant Women. *Violence Against Women*, 13 (10), pp. 1002-1028.

Agentschap Integratie & Inburgering. (2 november 2016) *Wijzigingen Verblijfwet vanaf 8 juli 2016 voor vluchtelingen en subsidiair beschermden*. Geraadpleegd op 6 februari 2018, via <http://www.agii.be/nieuws/wijzigingen-verblijfwet-vanaf-8-juli2016-voor-vluchtelingen-en-subsidiair-beschermden>

Agentschap Integratie & Inburgering. (2016a). *Evaluatie van de wetgeving over gezinshereniging* (onderzoeksrapport). Geraadpleegd via [AgII Evaluatie wetgeving gezinshereniging 20160510.pdf](#)

Agentschap Integratie & Inburgering. (2016b). *Welk traject legt een asielzoeker af? Welke rechten heeft een vluchteling of subsidiair beschermde?* Geraadpleegd via http://www.integratie-inburgering.be/sites/default/files/atoms/files/Traject_asielzoeker_def_2_1.pdf

Agentschap Integratie & Inburgering. (26 februari 2014). *Een jaar vrijgesteld van voorwaarden gezinshereniging na gegronde 9ter*. Geraadpleegd op 7 februari 2018, via <http://www.agii.be/nieuws/een-jaar-vrijgesteld-van-voorwaarden-gezinshereniging-na-gegronde-9ter>

Agentschap Integratie & Inburgering. (Z.d.-a). *Beperkt verblijfsrecht van 5 jaar voor gezinshereniging met een echtgenoot met onbeperkt verblijfsrecht*. Geraadpleegd op 7 mei 2018, via <http://www.agii.be/thema/je-bent-familielid-van-een-derdelander/de-derdelander-heeft-onbeperkt-verblijfsrecht-in-belgie/je-bent-echtgenoot-of-gelijkgesteld-partner-van-een-derdelander-met-onbeperkt-verblijfsrecht>

Agentschap Integratie & Inburgering. (Z.d.-b). *Gezinshereniging*. Geraadpleegd op 9 november 2017, via <http://agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/gezinshereniging>

Agentschap Integratie & Inburgering. (Z.d.-c). *Verblijfsrecht en asiel*. Geraadpleegd op 3 februari 2018, via <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/asiel/verblijfsrecht-en-asiel#1>

Alsaba, K., & Kapilashrami, A. (2016). Understanding women's experience of violence and the political economy of gender in conflict: the case of Syria. *Reproductive Health Matters*, 24 (47), pp. 5-17.

Archer, J. (2006). Cross-Cultural Differences in Physical Aggression Between Partners: A Social-Role Analysis. *Personality and Social Psychology Review*, 10(2), pp. 133-153.

Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., Van der Velden, T., & De Goede, M. (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek* (3de dr. ed.). Groningen: Noordhoff Uitgevers.

Belga. (19 december 2013). De Block versoepelt gezinshereniging voor mensen onder subsidiaire bescherming. *DeStandaard*. Geraadpleegd op 6 februari 2018, via http://www.standaard.be/cnt/dmf20131219_00895813

Belga. (2016). Vreemdelingenwet wordt strenger bij gezinshereniging - 'Schijnhuwelijken moeilijker'. *De Knack*, z.p. Geraadpleegd via <http://www.knack.be/nieuws/belgie/vreemdelingenwet-wordt-strenger-bij-gezinshereniging-schijnhuwelijken-moeilijker/article-normal-691829.html>

Belga. (31 maart 2017). Veel vluchtelingen kiezen voor gezinshereniging. *DeMorgen*. Geraadpleegd op 19 oktober 2017, via

<https://www.demorgen.be/buitenland/veel-vluchtelingen-kiezen-voor-gezinshereniging-b354e4c9/>

Belga. (9 augustus 2017). Minder middelen voor Agentschap Integratie en Inburgering door dalend aantal vluchtelingen. *DeMorgen*. Geraadpleegd op 23 oktober 2017, via <https://www.demorgen.be/buitenland/minder-middelen-voor-agentschap-integratie-en-inburgering-door-dalend-aantal-vluchtelingen-b24f0d04/>

Belga/KVDA. (2015). Regering wil regels rond gezinshereniging en verblijf voor vluchtelingen verstrengen. *De Knack*, z.p. Geraadpleegd via <http://www.knack.be/nieuws/belgie/regering-wil-regels-rond-gezinshereniging-en-verblijf-voor-vluchtelingen-verstrengen/article-normal-611399.html>

Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen. (2016). *Gezinshereniging met begunstigden van internationale bescherming in België*. Geraadpleegd op 3 februari, via http://belgium.iom.int/sites/default/files/Gallery/FamReu/CBAR-Family_Reunification-NL.PDF

Bendadi, S. (25 januari 2012). De partner moet in Marokko blijven. *MO-Magazine*. Geraadpleegd op 27 september 2017, via <http://www.mo.be/magazine/februari-2012/de-partner-moet-marokko-blijven>

Benson, M., Wooldredge, J., Thistlethwaite, A., & Fox, G. (2004). The Correlation between Race and Domestic Violence is confounded with Community Context. *Social Problems*, 51(3), pp. 326-342.

Bent-Goodley, T.B. (2007). Teaching social work students to resolve ethical dilemmas in domestic violence. *Journal of Teaching in Social Work*, 27 (1-2), pp. 73-88.

Black, B.M., Weisz, A.N., & Bennett, L.W. (2010). Graduating social work students' perspectives on domestic violence. *Affilia*, 25(1), z.p.

Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen* (2de druk ed.). Den Haag: Boom Lemma.

Bonamini, C., & Addae, J. (2013). *Wat is een vluchteling?* Brussel: Vluchtelingenwerk Vlaanderen vzw.

Boyd, M. & Grieco, E. (2003). Women and Migration: Incorporating Gender into International Migration Theory. *The online journal of the migration policy institute*, z.p.

Boyle, P., Kulu, H., Cooke, T., Gayle, V., Mulder, C. (2008). Moving and Union Dissolution. *Demography*, 45(1), pp. 209-222.

Breuning, M. (2013). Why world peace depends on gender equality in the family. *Peace & Conflict*, 19(3), pp. 311-312.

Buvinic, M., Das Gupta, M., Casabonne, U., & Verwimp, P. (2013). Violent Conflict and Gender Inequality: An Overview. *The World Bank Research Observer*, 28(1), pp. 110-138.

Byrskog, U., Olsson, P., Essén, B., & Allvin, M. (2014). Violence and reproductive health preceding flight from war: Accounts from Somali born women in Sweden. *BMC Public Health*, 14(1), p. 1-11.

Caritas. (2009). *Human Development Report (onderzoeksrapport)*. Geraadpleegd via http://www.caritas.org/includes/pdf/background_migration.pdf

Carlé, H. (10 februari 2014). *De impact van het leven als vluchteling op Syrische vrouwen*. Geraadpleegd op 1 december 2017, via <https://www.amnesty-international.be/nieuws/de-impact-van-het-leven-als-vluchteling-op-syrische-vrouwen/45453>

Charles, L., & Denman, K. (2013). Syrian and Palestinian Syrian refugees in Lebanon: the plight of women and children. *Journal of International Women's Studies*, 14 (5), pp. 96-116.

Cho, H. (2012). Racial Differences in the Prevalence of Intimate Partner Violence against Women and Associated Factors. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(2), pp. 344-363.

Choi, S., Cheung, Y.W., & Cheung, A. (2012). Social Isolation and Spousal Violence: Comparing Female Marriage Migrants With Local Women. *Journal of Marriage and Family*, 74(3), pp. 444-461.

Clark C., Everson-Rose, S., Suglia S., Btoush, R., Alonso, A., & Haj-Yahia, M. (2010). Association between exposure to political violence and intimate-partner violence in the occupied Palestinian territory: a cross-sectional study. *Lancet*, 375, pp. 310–16.

Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen. (2016). *U bent als vluchteling erkend in België: uw rechten en plichten*. Brussel: CGVS.

Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen. (2017a). *Asielstatistieken maandverslag september 2017*. Geraadpleegd via: http://www.cgvs.be/sites/default/files/asielstatistieken_2017_september_nl.pdf

Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen. (2017b). *U geniet subsidiaire bescherming in België: uw rechten en plichten*. Brussel: FGOV.

Corijn, M. (2016). *Het Vlaamse en Belgische echtscheidingscijfer: evolutie, positionering, verklaringen en gevolgen*. Brussel: Vlaamse Overheid.

Cornil, L. (21 maart 2018). *Waar vind ik wie me kan helpen na een trauma?* Geraadpleegd op 21 maart 2018, via <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/03/21/opinie-pano-ludwig-cornil-ptss/>

Costa, B., Kaestle, C., Walker, A., Curtis, A., Day, A., Toumbourou, J., & Miller, P. (2015). Longitudinal predictors of domestic violence

perpetration and victimization: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 24, pp. 261-272.

Council of Europe. (2011). *Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld*. Geraadpleegd op 18 maart, via <https://rm.coe.int/1680462530>

Crabtree, S., Grossman, S., & Lundy, M. (2016). A Call to Action: Domestic Violence Education in Social Work. *Social Work*, 61 (4), pp. 359-362.

Danis, F. (2003). The Criminalization of Domestic Violence: What Social Workers Need to Know. *Social Work*, 48(2), pp. 237-246.

Daru, S., Mejdoubi, J., de Vaan, K., & Visser, A. (2016). *Huiselijk geweld verklaard vanuit genderperspectief*. Utrecht: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Dawoud, S. (2014). Gezinshereniging in België: kan men het bos nog door de bomen zien? *Tijdschrift voor vreemdelingenrecht*, 3, pp. 286-320.

Dawoud, S. (2017). Gezinshereniging en geweld: Worden slachtoffers in België afdoende beschermd? *Tijdschrift Voor Vreemdelingenrecht*, 1, pp. 6-24.

De Bruycker, P., & Pascouau, Y. (2011). *Gezinshereniging op de kruising tussen het Europees en het Belgisch recht*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

De Foyer. (2014). *Jaaractieplan: Analysenota gezinshereniging en familiaal geweld - Knelpunten in de hulpverlening mbt het verblijfsrecht*. Brussel: De Foyer.

De Hart, B. (2006). Introduction: The Marriage of Convenience in European Immigration Law. *European Journal of Migration and Law*, 8(3-4), pp. 251-262.

Ella vzw. (2013). *Intrafamiliaal geweld in kruispuntperspectief*. Via <http://www.ellavzw.be/sites/default/files/ella-dossier%20%282013%29%20Intrafamiliaal%20geweld%20in%20kruispuntperspectief.pdf>

Enarsson, J. (2017). A Gendered Approach to the Syrian Refugee Crisis. *Gender & Development*, 25(2), pp. 344-346.

Erez, E. (2002). Migration/immigration, domestic violence and the justice system. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 26(2), pp. 277-299.

Erez, E., Adelman, M., & Gregory, C. (2009). Intersections of Immigration and Domestic Violence. *Feminist Criminology*, 4(1), pp. 32-56.

European Migration Network. (2017). *Family reunification with third country: National sponsors in Belgium*. Brussel: Belgian National Contact Point of the EMN. Via <https://emnbelgium.be/sites/default/files/publications/Final%20BE%20report%20on%20family%20reunification%20of%20TCN%20July%202017.pdf>

European women's lobby. (2007). *Equal right, equal voices – migrant women in the European Union*. Brussel: European women's lobby.

Federatie sociaal-cultureel werk. (25 november 2015). *Vluchtelingen en migratie: werken op lange termijn*. Geraadpleegd op 8 november, via <http://www.fov.be/spip.php?article2192>

Franzway, S. (2016). The sexual politics of citizenship and violence. *Women's Studies International Forum*, 58, pp. 18-24.

Freedman, J. (2016). Sexual and gender-based violence against refugee women: a hidden aspect of the refugee "crisis". *Reprod Health Matters*, 24(47), pp. 18-26.

Goethals, J., Rillaerts, K., Rooze, T., & Trachez, V. (2016). *Toolkit voor de begeleiding en ondersteuning van erkende vluchtelingen en*

subsidiair beschermden door lokale vrijwilligersorganisaties in Vlaanderen en Brussel. Brussel: Gastvrij netwerk vzw.

Gonçalves, M., & Matos, M. (2016). Prevalence of Violence against Immigrant Women: A Systematic Review of the Literature. *Journal of Family Violence*, 31(6), pp. 697-710.

Grossman, S. & Lundy, M. (2007). Domestic Violence Across Race and Ethnicity: Implications for Social Work Practice and Policy. *Violence Against Women*, 13 (10), p. 1029.

Guruge, S., Khanlou, N., & Gastaldo, D. (2010). Intimate male partner violence in the migration process: intersections of gender, race and class. *Journal of Advanced Nursing*, 66(1), pp. 103-113.

Hellemans, S., Buysse, A., De Smet, O., & Wietzker, A. (2014). Partnergeweld bij etnische en seksuele minderheden. In Blow, H. (red.), *Handboek familiaal geweld*. Brussel: Politeia uitgeverij.

Heyse, P., Pauwels, F., Wets, J., Timmerman, C., & Perrin, N. (2007). *Liefde kent geen grenzen. Een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van huwelijksmigratie vanuit Marokko, Turkije, Oost-Europa en Zuid Oost Azië* [onderzoeksrapport]. Vlaanderen: Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding.

Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen. (16 oktober 2015). *UNHCR bezorgd over plan om termijn voor indienen van de aanvraag tot gezinshereniging van de vluchteling in te perken*. Geraadpleegd op 1 februari 2018, via <http://www.unhcr.be/nl/media/persberichten/artikel/1432924096657e0a9dc2922b636efab0/unhcr-bezorgd-over-plan-om-termijn-v.html>

Hossain, M., Zimmerman, C., & Watts, C. (2014). Preventing violence against women and girls in conflict. *The Lancet*, 383(9934), pp. 2021-2022.

Human Rights Watch. (2012). *De wet was tegen mij: toegang van migrantvrouwen tot bescherming tegen huiselijk geweld in België*. Geraadpleegd op 4 oktober 2017, via <https://www.hrw.org/nl/report/2012/11/08/256378>

Hyder, A., Noor, Z., & Tsui, E. (2007). Intimate partner violence among Afghan women living in refugee camps in Pakistan. *Social Science & Medicine*, 64(7), pp. 1536-1547.

IBZ. (24 november 2017). *De echtgenoot: voorwaarden, artikel 10*. Geraadpleegd op 11 december 2017, via https://dofi.ibz.be/sites/dvzoe/NL/Gidsvandeprocedures/Pages/Gezinshereniging/De_echtgenoot_Voorwaarden_Artikel_10.aspx

IBZ. (3 oktober 2017). *De voorwaarden voor gezinshereniging*. Geraadpleegd op 11 december 2017, via https://dofi.ibz.be/sites/dvzoe/NL/Gidsvandeprocedures/Pages/Gezinshereniging/De_voorwaarden_voor_een_gezinshereniging.aspx

IBZ. (5 mei 2015). *Het gezin van een vluchteling of een begunstigde van de subsidiaire bescherming*. Geraadpleegd op 6 februari 2018, via https://dofi.ibz.be/sites/dvzoe/NL/Gidsvandeprocedures/Pages/Gezinshereniging/Het_gezin_van_een_vluchteling_of_een_begunstigde_van_de_subsidiaire_bescherming.aspx

IBZ. (5 september 2016). *De echtgenoot: voorwaarden, artikel 40ter*. Geraadpleegd op 11 december 2017, via https://dofi.ibz.be/sites/dvzoe/NL/Gidsvandeprocedures/Pages/Gezinshereniging/De_echtgenoot_Voorwaarden_Artikel_40ter.aspx

IBZ: Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken. (11 juli 2016). *De gezinshereniging aanvragen in België*. Geraadpleegd op 3 oktober 2017, via https://dofi.ibz.be/sites/dvzoe/NL/Gidsvandeprocedures/Pages/Gezinshereniging/De_gezinshereniging_aanvragen_in_Belgie.aspx

Intrand, C. (2015). *Migrant en slachtoffer van partnergeweld: wat zijn mijn rechten?* Brussel: CIRE.

Janssens, Y. (2013). Huiselijk geweld en gezinshereniging in België. *TvMR* (1), pp. 7-10.

Jolly, S., & Reeves, H. (2005). *Gender and migration: overview report*. UK, Brighton: Bridge Institute of Development Studies (IDS).

Kasturirangan, A., Krishnan, S., & Riger, S. (2004). The impact of culture and minority status on women's experiences of domestic violence. *Trauma, Violence, and Abuse*, 4, pp. 318–332.

Keygnaert, I., Vettenburg, N., & Temmerman, M. (2012). Hidden violence is silent rape: sexual and gender-based violence in refugees, asylum seekers and undocumented migrants in Belgium and the Netherlands. *Culture, Health & Sexuality*, 14(5), pp. 505-520.

Koelet, S., Hermans, P., Torfs, N., & Vandevörden, K. (2009). *Echtscheiding bij personen van Turkse en Marokkaanse herkomst*. Steunpunt Gelijke kansen beleid: Consortium Universiteit Antwerpen, Universiteit Hasselt.

Kofman, E. (2004). Family related migration: A critical review of European Studies. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30(2), pp. 243-262.

Kulwicki, A., Aswad, B., Carmona, T., & Ballout, S. (2010). Barriers in the Utilization of Domestic Violence Services Among Arab Immigrant Women: Perceptions of Professionals, Service Providers & Community Leaders. *Journal of Family Violence*, 25 (8), pp. 727-735.

Lodewyckx, I., Wets, J., & Timmerman, C. (2011). *Gezinshereniging in België, de mythe ontcijferd*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

Lycaeus Juridische woordenboek. (z.d.). *Definitie gezinshereniging*. Geraadpleegd op 25 oktober 2017, via <http://www.juridischwoordenboek.be/woordenboekBeges.html#3353>

Mahieu, R., Timmerman, C., & Vanheule, D. (2010). *De genderdimensie in het Belgische en Europese asiel- en migratiebeleid*. Brussel: Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen.

Maruf, S. (2013). *Omgevingsanalyse intrafamiliaal geweld en 'eengerelateerd geweld'*. Ella vzw. Via <http://www.ellavzw.be/sites/default/files/elladossier%20%282013%29%20Omgevingsanalyse%20intrafamiliaal%20geweld%20en%20eengerelateerd%20geweld.pdf>

Matthys, G. (6 maart 2018). *Welk verblijfsstatuut? Welke rechtspositie? Sociale professionals moeten kennis vreemdelingenrecht bijspijkeren*. Geraadpleegd op 8 maart 2018, via <https://sociaal.net/analyse-xl/welk-verblijfsstatuut-welke-rechtspositie/>

Menjívar, C., & Salcido, O. (2002). Immigrant Women and Domestic Violence. *Gender & Society*, 16 (6), pp. 898-920.

Messing, J.T., Ward-Lasher, A., Thaller, J., & Bagwell-Gray, M.E. (2015). The state of intimate partner violence intervention: Progress and continuing challenges. *Social Work*, 60, pp. 305–313.

Movisie. (2007). Huiselijk geweld: feiten en cijfers. Geraadpleegd op 7 november 2017, via https://www.huiselijkgeweld.nl/doc/feiten/factsheethuiselijk_geweld_mei_2007.pdf

Myria. (2017). *Migratie in cijfers en in rechten, Hoofdstuk 4: Recht op een gezinsleven*. Brussel: Myria, Federaal Migratiecentrum.

Myria. (december 2016). *Myriatics 6: Is migratie gendergerelateerd?* Geraadpleegd op 30 oktober 2017, via <http://www.myria.be/files/Myriatics-6-NL.pdf>

Myria. Z.d. *Internationale bescherming*. Geraadpleegd op 3 februari 2018, via <http://www.myria.be/nl/grondrechten/internationale-bescherming-en-staatloosheid>

Ono, E. (2013). Violence Against Racially Minoritized Women. *Affilia*, 28(4), pp. 458-467.

Orbit vzw. (2016). *Met of zonder papieren: een gezin is een gezin!* Geraadpleegd op 7 februari 2018, via <http://www.orbitvzw.be/wp-content/uploads/2015/12/ORBITCampagnegezinisgezin20152016defvoorzending.pdf>

Pascouau, Y., & Labayle, H. (2011). *Toegangsvoorwaarden voor gezinshereniging ter discussie: een vergelijkende studie in negen lidstaten van de EU*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

Pelfrene, E., & Van Peer, C. (2014). *Internationale migraties en migranten in Vlaanderen* (SVR-studie 2014). Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.

Piela, A. (2012) Women and War in the Middle East: Transnational Perspectives. *Women: A Cultural Review*, 23(1), pp. 105-107.

Prosman, G., Jansen, S., Lo Fo Wong, S., & Lagro-Janssen, A. (2011). Prevalence of intimate partner violence among migrant and native women attending general practice and the association between intimate partner violence and depression. *Family Practice*, 28(3), pp. 267-271.

Raad van State. (6 november 2017). *Wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen*. Art. 24quarter. Geraadpleegd via <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1980/12/15/1980121550/justel>

Ratia, E., & Walter, A. (2009). *Internationale verkenning gedwongen huwelijken*. Nijmegen: Radboud Universiteit, Culturele antropologie/Rechtssociologie, WODC.

Rodríguez-Menés, J., & Safranoff, A. (2012). Violence against women in intimate relations: A contrast of five theories. *European Journal of Criminology*, 9(6), pp. 584-602.

Roose, H., & Meuleman, B. (2014). *Methodologie van de sociale wetenschappen: Een inleiding*. Academia Press (Gent).

RoSa vzw. (2010). *Partnergeweld in cijfers. Rosa-Factsheets*, 61. Geraadpleegd op 25 november 2017, via <http://www.rosavzw.be/pdf/factsheets/nr61.pdf>

RoSa vzw. (2016). *Migratie en gender*. Geraadpleegd op 7 oktober, via <http://www.rosavzw.be/site/index.php/kwesties/migratie/migratie-en-gender>

Sami, S., Williams, H., Krause, S., Onyango, M., Burton, A., & Tomczyk, B. (2014). Responding to the Syrian crisis: The needs of women and girls. *The Lancet*, 383(9923), pp. 1179-1181.

Schweitzer, R. (2015). A Stratified Right to Family Life? On the Logic(s) and Legitimacy of Granting Differential Access to Family Reunification for Third-country Nationals Living within the EU. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(13), pp. 2130-2148.

Shreeves, R. (2016). *Gender aspects of migration and asylum in the EU: An overview*. Brussel: European Parliamentary Research Service.

Smith, J. (2017). A Clash of Civilizations: An Overview on Child Brides and How the Syrian Refugee Crisis Is Forcing Europe to Follow Its Laws or Follow Another's. *The Indonesian Journal of International & Comparative Law*, 3(40), pp. 1-40.

Sokoloff, N. (2004). Domestic Violence at the Crossroads: Violence Against Poor Women and Women of Color. *Women's Studies Quarterly*, 32 (3/4), pp. 139-148.

Sokoloff, N., & Dupont, I. (2005). Domestic Violence at the Intersections of Race, Class, and Gender. *Violence against Women*, 11(1), pp. 38-64.

Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. (2007). *Tellus 2006 - cliëntregistratiesysteem van de autonome CAW's*. Brussel: Steunpunt Algemeen Welzijnswerk vzw.

Sulzer, J. (2013). *Violence against women in syria: breaking the silence*. FIDH – International federation for Human Rights. Via https://www.fidh.org/IMG/pdf/syria_sexual_violence-web.pdf

Talita. (2017). *Cijfermateriaal: problématique conjugale*. Brussel: Talita vzw.

Van den Broucke, S. (2015). *Toelatingsvoorwaarden voor derdelanders in België. Een beschrijving van het overkoepelende EU-rechtskader en vergelijking met andere EU-lidstaten*. Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie.

Van Den Eynde, I. (13 april 2018). Theo Francken maakt 2,3 miljoen euro vrij voor psychiatrische begeleiding asielzoekers. *DeMorgen*. Geraadpleegd op 13 april 2018, via <https://www.demorgen.be/politiek/theo-francken-maakt-2-3-miljoen-euro-vrij-voor-psychiatrische-begeleiding-asielzoekers-b9571939/>

Van Huis, M. & Steenhof, L. (2004). Echtscheidingskansen van allochtonen in Nederland. *Bevolking en Gezin*, 33(2), pp. 127-154.

Vanheule, D., & Foblets, M. (2003). *Migratie- en migrantenrecht: Recente ontwikkelingen*. Brugge: Die Keure.

Vassart, C., Verstraete, J., & Cech, J. (2011). *Gezinshereniging in België: het woord aan de actoren op het terrein*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

Vidal, K. (1 juli 2016). Verblijfsbaby's vervangen schijnhuwelijk: Justitieminister Koen Geens (CD&V) wil schijnerkenningen strafbaar maken. *DeMorgen*. Geraadpleegd op 1 maart 2018, via <https://www.demorgen.be/binnenland/verblijfsbaby-s-vervangen-schijnhuwelijk-bf51a2fd/>

Vlaams Parlement. (3 oktober 2017). *Commissievergadering: Vraag om uitleg over de continuïteit van bijkomende middelen voor vluchtelingen*. Geraadpleegd op 10 april 2018, via <https://www.vlaamsparlement.be/commissies/commissievergadering/en/1192525/verslag/1194649>

Vlaamse Overheid. (2015). *Nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld 2015-2019*. Geraadpleegd op 6 november 2017, via http://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/nap_2015-2019_lange_versie_0.pdf

Vluchtelingenwerk Vlaanderen. (22 oktober 2015). *Persbericht: inperken rechten van vluchtelingen zinloos*. Geraadpleegd op 1 februari 2018, via <https://www.vluchtelingenwerk.be/nieuws/persbericht-inperken-rechten-van-vluchtelingen-zinloos>

Vreemdelingenadvocaat. (z.d.). *Verblijfsvergunning gezinshereniging of gezinsvorming*. Geraadpleegd op 7 oktober 2017, via <https://www.vreemdelingenadvocaat.nl/verblijfsvergunningadvocaat/verblijfsvergunning-gezinshereniging-gezinsvorming/>

White, M. & Satyen, L. (2015). Cross-cultural differences in intimate partner violence and depression: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 24, pp. 120-130.

Withaecx, S. (2014). *Eer, gender en geweld in een context van migratie*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel.

World Health Organization. (2009). *Women and health: today's evidence, tomorrow's agenda*. Zwitserland: WHO. Via http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44168/1/9789241563857_eng.pdf

World Health Organization. (2010). *Preventing intimate partner and sexual violence against women: taking action and generating evidence*. Geneva: World Health Organization. Geraadpleegd via http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44350/1/9789241564007_eng.pdf

Yalçın, H., Lodewyckx, I., Marynissen, R., & Van Caudenberg, R. (2006). *Verliefd, verloofd ... gemigreerd: Een onderzoek naar Turkse huwelijksmigratie in Vlaanderen*. Antwerpen: Steunpunt gelijkekansenbeleid.

Yasmine, R., & Moughalian, C. (2016) Systemic violence against Syrian refugee women and the myth of effective intrapersonal interventions. *Reproductive Health Matters*, 24(47), pp. 27-35.

Zakar, R., Zakar, M., Faist, T., & Kraemer, A. (2012). Intimate partner violence against women and it's related immigration stressors in Pakistani immigrant families in Germany. *Springerplus*, 1(1), pp. 1-14.

VII. BIJLAGE

Bijlage 1: Vragenlijst interviews

Kan je jezelf kort voorstellen?

- Wie ben je?
- Wat is je functie als hulpverlener?
- Wat doet jouw organisatie exact?
- Hoe lang werk je al binnen deze organisatie?
- Wie is juist de doelgroep van jouw organisatie? (*m/v, mensen uit stad/provincie of iedereen, bepaalde leeftijdscategorie, ...?*)

Kom je als sociaal werker in aanraking met gezinsherenigers en/of volgmigranten?

Geregeld? Uitzonderlijk? (Bij elk van deze vragen uitnodigen om meer uitleg te geven)

- Indien ja, welk **profiel** hebben deze gezinsherenigers en/of volgmigranten dan overwegend?
  - *Nationaliteit?*
  - *Belgen/EU-leden/derdelanders?*
  - *Man-vrouw?*
  - *Oorlogsvluchtelingen?*
- Hoe is deze groep van volgmigranten **geëvolueerd** de afgelopen jaren?
Is de vluchtelingenstroom voelbaar binnen cliënteel?
- **Op welke manier** kom je met gezinsherenigers en/of volgmigranten in aanraking? (*IFG-hulp, algemene hulp, verplicht/niet-verplicht, ...*)

Ben je op de hoogte van de wetgeving horende bij gezinshereniging?

- Weet je welke **uitzonderingsmaatregelen** bestaan voor volgmigranten indien er problemen zijn met hun partner?
- Weet je hoe deze verschillen voor volgmigranten horende bij een **Belg, een Europeaan, een niet-Europeaan en een vluchteling**?

Wat vind je van deze wetgeving? *Vind je ze goed/ kritische bedenkingen?*

- Vind je de verschillen die gelden tussen volgmigranten van **Belgen, Europeanen, niet-Europeanen en vluchtelingen** nodig/goed/slecht? Waarom?
- Vind je de wetgeving (uitzonderingsbepalingen) **duidelijk**? Waarom wel/niet?
- Denk je dat de wetgeving (uitzonderingsbepalingen) **duidelijk is voor volgmigranten**? Waarom wel/niet?
- Wat vind je van de eis dat de gezinshereniger /volgmigrant **een gezinscel** moeten vormen voor 5 jaar?
  - Wat vind je hier goed/slecht aan?
  - Denk je dat de gezinscel-eis nodig is om schijnhuwelijken tegen te houden?

Afhankelijkheid/ partnergeweld?

- **Denk je dat gezinshereniging gepaard gaat met een afhankelijkheid van de volgmigrant aan de gezinshereniger?**
Vind je dit problematisch of niet?
- **Denk je dat volgmigratie het risico op partnergeweld verhoogt?**
Waarom wel/niet?
- Denk je dat volgmigranten **specifieke problemen** ervaren indien ze slachtoffer zijn van partnergeweld? **Bv om hulp te zoeken/krijgen?**
- **Denk je dat dit anders is voor volgmigranten uit oorlogsgebieden?**
Extra stressoren?

- **Welke groepen zijn volgens jou het kwetsbaarste na volmigratie voor afhankelijkheid/partnergeweld?**
- Komt deze afhankelijkheidssituatie vooral voor mij **vrouwelijke volmigranten of ook bij mannen?**

Hulpverlening (sociaal werk)

- Ben je als sociaal werker al in contact gekomen met volmigranten die slachtoffer waren van **partnergeweld**?
  - **Zo ja, hoe?** *Welke acties werden ondernomen? Sociaal, juridisch, ...*
  - **Deden ze wel/geen beroep op uitzonderingbepalingen?** *Waarom wel/niet?*
  - **Hoe is het hier afgelopen?**
  - **Welk soort geweld** nam je toen waar?
  - **Hoe lang** duurde deze situatie al?
  - **Hoe vaak** kom je in aanraking met deze problematiek? *Frequent, af en toe, zelden?*
- Ben je als sociaal werker al in contact gekomen met volmigranten **van oorlogsvluchtelingen** die slachtoffer waren van partnergeweld?
  - (Idem als bij vorige vraag)
- **Hoe zou u een volmigrant die slachtoffer is van partnergeweld proberen te helpen, stap per stap?**
- Idem voor **volmigrant van oorlogsvluchteling**: *is dit anders?*
- Ervaar je soms **drempels in de hulpverlening** aan volmigranten die te maken hebben met partnergeweld of afhankelijkheid van de gezinshereniger? Zo ja, de welke?
- Zijn deze drempels er altijd al geweest of zijn deze **geëvolueerd**?
- Zijn er meer of minder drempels bij hulpverlening aan **volmigranten van vluchtelingen**? De welke?
- Denk je dat de hulpverlening momenteel **genoeg bescherming** biedt aan volmigranten (van oorlogsvluchtelingen)?

- Vraagt volgens jou het bestrijden van partnergeweld bij migrantvrouwen om een **andere aanpak/diensten** als bij autochtone vrouwen? Waarom wel/niet?

Het beleid

- Vind je dat het beleid (volg)migranten die slachtoffer worden van partnergeweld **genoeg bescherming biedt**? Zo ja, waarom wel/niet?
- Hoe kan het beleid volgens jou er beter voor zorgen dat gezinshereniging niet voor afhankelijkheid zorgt?
- Vind je dat de toename van volgmigranten horende bij oorlogsvluchtelingen **aanpassingen vereist in de huidige wetgeving rond gezinshereniging en de uitzonderingsbepalingen**?
Aanpassingen bij gezinsherenigingsvoorwaarden/ uitzonderingsbepalingen/ gezinscel-voorwaarde?
- Ben je op de hoogte van het **Verdrag Van Istanbul**?
  - Wat weet je hierover?
  - Wat doet jouw organisatie hiermee?
- **Heb je deze kritische bedenkingen al eerder besproken met iemand?**
(Eigen organisatie, beleid, ...)
- **Laatste bedenkingen/opmerkingen?**

Bijlage 2: Codeermatrix

RESPONDENTEN			
	Omschrijving organisatie	Functie	Jaren actief in organisatie
1.	CAW → migrantenhulp, 2 ^{de} lijns	Juridische ondersteuning	20
2.	CAW → hulp bij IFG, 2/3 ^{de} lijns	Coördinator	24
3.	OCMW → hulp bij IFG, 2/3 ^{de} lijns	Coördinator	29
4.	Vrouwenopvang → Algemene vrouwenhulp, 1/2 ^{de} lijns	Maatschappelijk assistente	24
5.	Buddyproject → vluchtelingenhulp, 0 ^{de} lijns	Vrijwilliger	2
6.	CAW → vluchtelingenhulp, 1/2 ^{de} lijns	Juridische ondersteuning	18
7.	Agentschap integratie en inburgering → migrantenhulp, 1 ^{ste} lijns	Maatschappelijk assistente	7
8.	OCMW → Migrantenhulp, 1 ^{ste} lijns	coördinator & maatschappelijk werker	7
9.	Buddyproject → Vluchtelingenhulp, 1 ^{ste} lijns	Coördinator	2

10.	Vrouwenopvang → Algemene vrouwenhulp, 1 ^{ste} & 2 ^{de} lijns	Directrice	18
11.	Vrouwenopvang → Algemene vrouwenhulp, 1 ^{ste} & 2 ^{de} lijns	Maatschappelijk assistente	8
12.	CAW → Algemene hulpverlening, 1 ^{ste} / 2 ^{de} lijns	Coördinator	30
13.	CAW → Algemene hulpverlening, 1 ^{ste} / 2 ^{de} lijns	Maatschappelijk assistente	10
14.	VZW → migrantenhulp, 1 ^{ste} lijns	Coördinator	30
15.	VZW binnen Kind & Gezin → preventieve gezinsondersteuning, 1 ^{ste} lijns	Coördinator	16

VOLGMIGRANTEN:

De betrokkenheid van SW tot gezinsherenigers/volgmigranten

Meest voorkomende nationaliteiten bij gezinshereniging/ huwelijksmigratie:

Syriërs: R1, R2, R3, R5, R6, R8, R9, R12, R13, R14, R15

→ 11 respondenten

Irakezen: R1, R2, R3, R6, R8, R9, R14 → 7 respondenten

Afghanen: R1, R2, R3, R6, R8, R9, R14 → 7 respondenten

Marokkanen: R4, R10, R11, R12, R13 → 5 respondenten

Eritreeërs: R1, R6, R9, R14 → 4 respondenten

Afrikanen: R4, R9, R10, R11 → 4 respondenten

Somaliërs: R1, R9, R14 → 3 respondenten

Sudanezen: R6, R14 → 2 respondenten

Tibet: R14 → 1 respondent

Turken: R4 → 1 respondent

→ **derdelanders:**

* *bijna uitsluitend:* R1, R5, R6, R9

* *onder meer:* R2, R3, R4, R7, R8, R10, R11, R12, R13, R14, R15

→ **(erkende) vluchtelingen en subsidiaire beschermelingen:**

* *bijna uitsluitend:* R1, R5, R6, R9

* *onder meer:* R2, R3, R7, R8, R12, R13, R14, R15

* *weinig:* R4, R10, R11

Gezinshereniging of huwelijksmigratie?

* *Gezinshereniging:* R5, R6, R9

* *Huwelijksmigratie:* R4, R10, R11

* *beide:* R1, R2, R3, R7, R8, R12, R13, R14, R15

Man/vrouw?

* *Beide:* R1, R2, R3, R6, R7, R8, R12, R13, R14

(R4 & R10/11 werken alleen met vrouwen)

* *Vooraf mannen bij islamitische landen:* R1, R2, R3, R5, R6, R14

BETROKKENHEID TOT IFG-SITUATIES door hulpverleners

Betrokkenheid bij IFG:

R1, R2, R3, R4, R5, R6, (R7), R8, R9, R10, R11, R12, R13, R14, R15

Frequentie: * *vaak:* R1, R2, R3, R4, R6, R9, R10, R11, R12, R13, 15

* *af en toe:* R5, R8

* *zelden:* R7, R14

Slachtoffer: m/v?

* *vooral vrouw:* R1, R2, R3, R4, R5, R6, R8, R9, R10, R11, R15

* *ook soms mannen:* R1, R2, R3, R7, R8, R9, R10, R11

Soorten geweld?

* *fysiek:* R1, R2, R3, R4, R6, R7, R8, R9, R10, R11, R12, R13, R14, R15

* *psychologisch:* R1, R2, R3, R4, R5, R6, R7, R9, R10, R11, R12, R13, R14, R15

- * *financieel*: R1, R2, R3, R6, R12, R13
- * *seksueel*: R2, R3, R4, R6, R10, R11, R12, R13
- ~ *Nuances*:
  - *zelden 1 vorm / vaak mix*: R4, R15
  - *moeilijke grens tussen soorten geweld*: R2, R3, R10, R11
  - *vaak extreme vorm door drempels tot hulpvraag*: R6, R15

IFG-stressoren:

- Migratie-specifieke stressoren:

- * *(gekleurde) armoede*: R2, R3, R15
- * *slechte huisvesting*: R2, R3, R4, R14, R15
- * *cultuurshock* → *terugval op traditie van de man*:
R1, R4, R6, R9, R12, R13
- * *verandering genderrollen in relatie* → *'volgzame' vrouwen emanciperen zich*: R1, R2, R3, R6, R9, R12, R13, R14
- * *Besef bij gezinshereniger dat volgmigrant afhankelijk van hem is/ onnatuurlijke afhankelijkheid*: R1, R6, R12, R13, R15

- Culturele stressoren:

- * *geweld is minder afgekeurd vanuit sommige culturen*:
R2, R3, R5, R12, R13

- individuele stressoren: R7

- * *verslavingen*: R4
- * *psychologische problemen*: R8

Drempel tot hulpvraag:

- (Volg)migratie-specifieke drempels:

- * *geen steun uit omgeving/ gebrek aan netwerken/isolatie*:
R2, R4, R5, R6, R7, R9, R10, R11, R12, R13, 15
- * *sociaal & economisch afhankelijk van partner*: R4, R5, R6, R9, R12, R13
- * *juridisch afhankelijk van partner (zie gezinscel)*
- * *taalbarrière*: R2, R3, R5, R6, R9, R12, R13, R15
- * *gebrek aan kennis van wetgeving*: R6, R10, R11, R12, R13
- * *gebrek aan kennis over hulpdiensten (bestond in thuisland niet)*:
R6, R10, R11, R12, R13, R15 <> R9, R14

- Culturele drempels:

- * *druk van gemeenschap/familie (sociale controle)*:

- R3, R4, R5, R6, R9, R12, R13, R14, R15
- * *schaamte (cultureel): R4, R6, R7, R8, R9, R10, R11, R15*
  - * *geen hulp willen van het ander geslacht: R8, R15*
  - * *niet gewoon om over relatieproblemen te praten: R8, R15*
  - * *geen vertrouwen in hulpdiensten/overheid: R5*

- Andere drempels:

- * *kinderen: R4, R5, R6, R9, R14*
- * *angst voor man: R5, R6, R10, R11, R12, R13*
- * *angst voor politie: R6, R8*

→ Volgmigranten meer kans op IFG?

- * *Ja, meer stressoren: R1, R2, R3, R4, R5, R6, R8, R9, R10, R11, R15*
- * *Nee, afhankelijkheid maakt wel hulpvraag moeilijker: R12, R13, R14*
- * *Nee: R7 (wel meer stress?)*

<p>DE ROL VAN SOCIAAL BELEID</p>

<p>in het verhelpen of bestendigen van IPG-situaties bij volgmigranten</p>
--

1. Betrokkenheid van hulpverleners tot het sociaal beleid:

- **Op de hoogte van uitzonderingsbepalingen rond gezinshereniging:**
  - * *ja: R1, R2, R3, R4, R6, R7, R8, R9, R10, R11, R12, R13, R15*
  - * *nee: R5, R14*

2. Mening over wetgeving:

- **Onduidelijk:** R1, R2, R3, R4, R6, R7, R8, R9, R10, R11, R12, R13, R14, R15
- **Onzeker over eigen kennis van de wetgeving:** R1, R9, R15
- **Snelle evolutie:** R1, R6, R15

3. Gezinshereniging en de gezinscel-eis

- **gezinscel logisch gevolg van gezinshereniging:** R1, R2, R3, R4, R7, R8, R9, R12, R13, (14), R15
- **zorgt voor afhankelijkheid:** R1, R2, R3, R4, R5, R6, R8, R9, R10, R11, R12, R13, R14, R15
- **vergroot risico op partnergeweld:** R2, R3, R6, R8, R9, (R10, R11)
- **nodig om schijnhuwelijken tegen te houden:** R2, R3, R7, R8, R9, R12, R13 <> R1, R4, R6
- **volgmigranten zijn niet op de hoogte:** R12, R13

- **volgmigranten zijn wel op de hoogte:** R1, R14
- **te lange periode:** R1, R6, R7, R10, R12, R13

4. Uitzonderingsmaatregelen:

- **Interpretaties:** (zie bestanden)
- **te subjectief:** R4, R8
- **te veeleisend:** R4, R9
- **te strikt:** R4, R7, R9
- **volgmigranten zijn niet op de hoogte:**
R2, R3, R4, R6, R8, R10, R12, R13 $\diamond$ R7

Vereiste van bewijs van IFG: R4, R7, R9

- **volgmigranten kunnen moeilijk geweld bewijzen:**
  - * *zeker voor psychologisch of economisch geweld:*
R1, R2, R4, R9, R10, R11, R12, R13
  - * *tegenwerking van politie of dokter:* R4, R10, R11, R14, R15
- **ook andere bewijzen moeten mogelijk zijn:**
  - * *gespecialiseerde diensten:* R10, R11
  - * *opname in opvangcentra genoeg als bewijs:* R4
- **kijken naar individuele gezinssituatie:** R4, R5, R9, R15

Inkomensvereiste:

- **onrealistisch:** R1, R6, R10, R11, R12, R13

Vereiste van tijdige melding (eigen initiatief):

- **onrealistisch:** R2, R3, R10, R12, R13
- **veel macht bij gemeente:** R2, R3, R6, R10, R11

Aanbeveling: OCMW-steun toelaten in eerste periode: R10, R11

5. Mening over verschil tussen volgmigranten van Belgen, Europeanen & niet-Europeanen

- **begrijpelijk:** R1, R2, R3, R8, R9, R10, R11
- **onwenselijk:** R1, R2, R3, R4, R6, R8, R12, R13, R14, R15
  - * *voor derdelanders:* R6, R8, R12, R13
  - * *voor EU-leden & Belgen:* R10, R11, R15
- **gelijkstelling:** R1, R8, R9, R12, R13, R15

6. Mening tegenover algemene houding beleid tegenover volgmigranten in IFG-situaties

Genoeg bescherming?

* *ja: R1*

* *onbeslist: R8*

* *nee: R2, R3, R4, R6, R7, R9, R10, R11, R12, R13, R14, R15*

a) Evolutie:

- grote groei van cliënteel met migratieachtergrond doorheen de jaren: R2, R3, R4, R15
- meer aandacht voor IFG: R2
- besparingen welzijnssector: R7
- verstrengingen vreemdelingenrecht/beleid:
R6, R10, R11, R12, R13
  - bewust: R1, R6, R10, R11, R12, R13, R14
- verstrenging van uitzonderingsmaatregelen: R1, R4, R10, R11
- versimpeling van erkenning obv Belgisch kind
  - erkenningsbaby's? R1, R4, R8

b) Verdrag van Istanbul:

- gekend, maar gebeurd niets mee: R2, R3, R4, R5, R7, R13, R14
- niet gekend: R9, R12, R15

c) Signalering? * *Nee: R1, R4, R7, R10, R11, R15*

* *Ja, bij collega's: R2, R9, R14*

* *Ja, met beleid: R3*

→ *meer van plan in de toekomst: R9*

7. Aanbevelingen:

De afhankelijkheid van volgmigranten wegwerken: R15

Juridisch:

- aanpassingen aan uitzonderingsbepalingen en gezinscel-eis:
(zie hierboven)
- simpelere erkenning van subsidiaire bescherming voor volgmigranten in IFG-situaties: R7
- nieuwe regularisatiegolf: R2

Sociaal en economisch:

- taal- en inburgeringscursussen verplicht maken voor alle volgmigranten: R2, R3, R4, R12, R13
- ruim aanbod voorzien: R5, R14, R15

De drempels tot de hulpverlening verminderen voor volgmigranten in IFG-situaties:

- uitzonderingsmaatregelen en hulpbronnen beter communiceren: R12, R13
- geen bescherming bij melding IFG van melder en slachtoffer: R2

c) Migratiespecifieke factoren die tot stress leiden verminderen: R11

- betere toegang tot basisvoorzieningen: R2, R3, R15
- snellere erkenning van kinderen, diploma's, sociale woningen, rijbewijzen: R5
- migranten toewijzen obv openstaande vacatures: R2, R3
- discriminatie & racisme bestrijden op de arbeidsmarkt, bij huisvesting, bij hulpdiensten, in beleid: R5, R6, R14

d) de verantwoordelijkheid in IFG-situaties verdelen tussen de volmigrant en de gezinshereniger: R2, R3, R4, R7, R8, R9, R10, R12, R13, R15

e) aandacht voor kwetsbare groepen: R15

- Vrouw met alleen immatriculatiebewijs: R4
- Vrouw zonder erkend kind: R1, R4
- Jonge vrouwen: R9
- Laaggeschoolde vrouwen: R6, R10, R12, R13
- Polygamie: R12, R13
- Vrouwen zonder wettig verblijf: R1, R2, R3, R4, R8, R14, R15
- Vrouwen in gearrangeerd huwelijk: R1, R2, R3, R4, R12, R13
- Risico groter bij huwelijksmigratie & gemengde huwelijken als bij gezinshereniging: R1, R4, R12, R13, R14
- Vrouwen met psychiatrische problemen of verslavingen: R4
- Vrouwen die alleenstaand naar hier komen, met idee hier snel partner te vinden: R4, R14
- Vrouwen die erkend worden als schijnhuwelijk: R4, R10, R11, R14

DE ROL VAN SOCIAAL WERK

in het verhelpen of bestendigen van ifg-situaties bij volgmigranten

1. Hulpverlening aan volgmigranten in IFG-situaties:

- **Luisteren naar verhaal: R1, R8, R15**
- **Juridische hulp: R1, R2, R3, R4, R7, R12, R13**
  - * *obv nationaliteit & verblijfskaart: R1, R2, R3, R15*
  - * *wijzen op voorwaarden horende bij uitzonderingsbepaling: R1, R2, R3, R7, R8, R9, R10, R11, R12, R13*

- * wijzen op risico's: R1, R2, R3, R7, R8, R10, R11
- * contact opnemen met DVZ: R2, R3, R4, R12, R13
- * advocaat zoeken: R2, R3, R4, R8, R9, R10, R11, R15
- * doorverwijzing: R4, R5, R7, R8, R9, R10, R11, R14, R15
- **Relatietherapie:** R12, R13
  - * doorverwijzing: R2, R3, R8, R9, R10, R11, R12, R13
- **Psychologische ondersteuning:** R5, R15
  - * doorverwijzing: R2, R3, R9, R10, R11
- **Helpen bij verzamelen van bewijs:** R2, R3, R4
- **Zelf onderdak aanbieden:** R4, R8, R10, R11
  - * doorverwijzen: R1, R2, R5, R3, R8, R9
- **Praten over mogelijkheid tot vrijwillige terugkeer:** R1, R4
- **Preventieve hulp?** R5, R9, R14, R15

Maar zeer diverse hulpnoden en acties: R2, R3, R7

Vaak lang proces: R1, R2, R3, R6, R9, R10, R11, R12, R13, R15

Tijdsdruk: R2, R3

2. Afloop van hulpproces:

- **Volgmigranten durven vaak partner niet te verlaten:**
R1, R2, R3, R4, R5, R6, R7, R8, R9, R10, R11, R12, R13, R14, R15
~ dood hierdoor: R10, R11
~ terug gebracht door man naar thuisland: R15
- **Volgmigranten die wel hun partner verlaten:**
  - * verlenging verblijf als dossier goed is:
R1, R2, R3, R4, R6, R8, R9, R12, R13, R15
  - * afwijzing van verlenging verblijf:
R1, R4, R6, R10, R11, R12, R13
  - grote kans op verlenging verblijf indien goed dossier:
R2, R3, R9, R12, R13
  - meer kans op afwijzing: R4, R6, R10, R11
- **Volgmigranten keren na afwijzing in de illegaliteit:**
R1, R4, R6, R10, R11, R12, R13, R15
- **Weten niet hoe hulpvraag is afgelopen:**
  - * eerstelijns werkers: R7, R8
  - * gespecialiseerde: R1, R2, R3, R15

3. Drempels binnen de hulpverlening aan volgmigranten in IFG-situaties:

a) Doelgroep is moeilijk bereikbaar: R6, R14

- **Hulpverlening moet vaak in het geheim:** R5, R12, R13
- **Te blank:** R2, R5, R10
- **Te bureaucratisch:** R5, R9, R14
- **Taalbarrière:**
R2, R3, R4, R5, R6, R7, R8, R9, R10, R11, R12, R13, R15
- **problemen met tolken:** R4, R7, R9, R12, R13, R15
  - * *tekort:* R2, R3, R4, R7, R9, R10
  - * *discretie/vertrouwen:* R2, R3, R7, R9
  - * *ruis in gesprek:* R2, R3, R4, R7, R10
  - * *niet alle diensten doen dit:* R2, R6
  - * *SW is hier niet op aangepast:* R2, R3, R7, R9, R12, R13
- **doorverwijzingen van ‘niet-taalvaardige mensen’:** R10

Aanbevelingen:

- *meer diversiteit binnen hulpdiensten nodig:* R6, R10, R14, R15
- *meer sociale tolken:* R2, R3, R6, R10
- *niet te zichtbare locatie:* R9
- *Brede campagnes tegen IFG voeren:* R7, R9

b) Hulpverlening is moeilijk door strikte en onduidelijke uitzonderingsbepalingen (gebonden aan juridische bepalingen)

- **Laat weinig ruimte voor hulpverlening:**
R1, R2, R3, R4, R5, R6, R7, R8, R10, R11, R12, R13, R14
- **Moeilijke balans tussen vertrouwensband en meldingsplicht:**
R3, R7, R15

c) Gebrek aan middelen:

grotere hulpvraag dan aanbod / wachtlijsten:

R4, R5, R6, R7, R9, R10, R11, R12, R13, R14

- **Dus keuze om enkel volgmigranten met ‘kans/toekomst’ verder te helpen:** R1, R3, R4
- **Organisaties moeten op te veel vlakken tegelijk handelen:**
  - * *hierdoor vooral financiële of juridische hulp, soms minder sociale hulp:* R9, R10, R15
  - * *soms minder aandacht voor persoonlijk verhaal/ moeilijkheid van keuze:* R4, R14, R15

- ➔ te kort aan algemene hulp verhoogt stress & zo ook kans op partnergeweld: R2, R3, R5, R6, R14, R15
- ➔ te kort aan middelen verhoogt stress van hulpverleners: gevaar van burn-out: R3

d) Hulpverlening is niet aangepast op complexiteit van de doelgroep en de hulpvraag:

- **multiproblematick:** R2, R3
  - * *armoede:* R2, R3
  - * *slechte huisvesting:* R2, R3, R4, R6
  - * *verslavingsproblematiek:* R2, R3
  - * *psychische problemen:* R2, R3, R8
- **Wederkerig geweld:** R2, R3, R10
- **Diverse worden van de doelgroep: verschillende geloven en volkeren:** R5
- **Te weinig gespecialiseerde kennis:**
  - * bij sociaal werk: R2, R3, R10, R12, R13
    - ~ OCMW: R3, R12, R13
  - * ruimere hulpverlening: R1, R2, R3, R15
    - ~ inburgeringscursussen & taallessen: R2, R4
    - dokters: R4
    - politieagenten: R4, R10, R14
- **niet cultuursensitief genoeg:** R9, R10, R12, R13, R14, R15
  - * *aparte hulpdiensten nodig:* R3, R5, R6
  - * *beter geen aparte hulpdiensten:* R1, R2, R4, R7, R9, R10, R11, R12, R13, R14, R15

Aanbevelingen:

- *werken met woonbegeleiding:* R6
- *meer scholing rond bestrijden van IFG en interculturaliteit bij alle hulpdiensten:* R2, R3 R15
- *Zelforganisaties en rolmodellen ondersteunen:* R5, R6 R14, R15

e) Hulpverlening is niet structureel genoeg

- **te kleinschalige projecten:** R5
- **te kleinschalige organisaties:**
  - * *door stopzetting van grote spelers:* R6
  - * *te weinig structurele samenwerking tussen organisatie:* R3, R4, R15

- **te weinig vervolghulpverlening:** R2, R3
- **te weinig preventieve actie:** R7, R9, R10, R11

→ **Gevaar dat SW zo partnergeweld bestendigt:** frustratie doordat er geen langdurige, adequate hulp te vinden is of dat deze er enkel is voor geselecteerde: R5, R14

Aanbeveling: Gelijkwaardigheid uitdragen in de hulpverlening: R5, R15

f) aandacht voor kinderen:

R2, R3, R4, R5, R9, R10, R11, R12, R13, R14, R15

Extra aandachtspunten voor volgmigranten van
OORLOGSVLUCHTELINGEN

Uitzonderingsbepalingen:

Asiel ipv uitzonderingsbepalingen: R1, R2, R3, R6, R7, R8

b) Gezinshereniging:

- **Gunstiger voor oorlogsvluchtelingen 1ste 13 maanden:** R6, R8
- **Simplelere opvolging door eigen maatschappelijk werker bij OCMW:** R7, R8, R9, R14

→ **Extra stressoren die kans op IFG vergroten?**

- trauma's: R2, R3, R4, R8, R9, R12, R13, R14, R15
- stress over toekomst: R12, R13
- grotere angst om terug gestuurd te worden: R4
- vervreemding: R8, R9
- vallen vaak van goed leven naar moeilijk leven: R5, R8, R9
- door soepelere gezinsherenigers-voorwaarden:
  - * *slechte huisvesting / overbewoning:* R5, R8
  - * *armoede:* R5, R8
- minder snel erkenning van gezinsbanden bij oorlogsvluchtelingen: R1, R5, R6, R14
- niet altijd duidelijk welke nationaliteiten/regio's subsidiaire bescherming kunnen krijgen: R1, R5, R8
- psychologische stress: R7, R9
- te weinig hulpdiensten, door afbouw middelen voor vluchtelingen (+ bemoeilijkt hulpvraag): R5, R6, R8, R9, R14, R15

→ Extra elementen die kans op IFG verkleinen?

* noodsituatie brengt gezinnen dichterbij elkaar: R6, R12, R13

Aanbeveling:

- *inschrijving tot gezinswoning mogelijk maken vanaf dat gezinsherening in orde is, niet pas wanneer gezin er is: R8*
- *meer hulpdiensten voor vluchtelingen (niet afbouwen!): R5, R6, R8, R9, R14, R15*
  - *want idee dat vluchtelingenstroom terug gaat toenemen: R8, R9*
  - *IFG bij vluchtelingen gaat in toekomst meer voorkomen: R5, R6, R8, R14, R15*
- *Meer aangepaste hulpdiensten voor mensen met trauma's: R4, R5, R9, R12, R13, R14, R15*
- *snellere erkenning van huwelijken, rijbewijzen, kinderen, diploma's: R5*